

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

YADIN

AYLIK
SANAT
EDEBİYAT
DERGİSİ
ağustos
60 '86
KDVdahill
400TL.

DIYARBAKIR CEZAEVİNDEN BİR TANIK

**"yeni diyarbakır'lar
olmasın"**

ERDAL İNÖNÜ "Bizden daha güçlü bir adam bizi
yönetmeyecek biz kendi kendimizi yöneteceğiz."

NAZİM HİKMET : SANAT VE EDEBİYAT ÜZERİNE
DÜŞÜNCELER / SACCO İLE VANZETTI: ELEKTRİKLİ
İSKEMLEYE KADİFE BİR KOLTUKMUŞ GİBİ
OTURDULAR / İNSANA KOLLARINI AÇAN
MÜZİK : CAZ / SANATA DİYALEKTİK
YAKLAŞIM : BERTOLT BRECHT

İUSTAV
ARSİVİ
Umur Coşkun
Bağışı

"yeni diyarbakır'lar olmasın"

Reyhanın tohumunu ektiğim günü hatırlıyorum. Sonbahardan bu yana heyecanla saklamıştım, toprağını nasıl toplamıştım emekle. Sabırsız beklerken bir ilkbahar sabahı hepimize merhaba diyerek çıktı toprağın altından. İncecik sapı iki küçük yaprağıyla. Koğuşa açık görüşleri anımsatan bir canlılık geldi o gün. O küçük boyu, daha sarısından kurtulamayan ufak iki yaprağıyla "hüzünlerinizi yüklenmeye geldim" diyordu bizlere. Koğuş mevcuduna bir can daha eklemişti yüreğimizde. Listede adının olmayışına pek aldırmadı, bize yeşili yeniden sevdirmek için vargücünü harcayıp yeşeriyordu. Şimdi bir karıştan daha fazla. Hergün saydığım yaprakları artık sayılır gibi değil. Yüzlerce oldu."

Yukarıdaki alıntı Diyarbakır Özel Askeri Ceza ve Tutukevinde beş yılını geçirmiş bir siyasi tutuklunun yani cezaevlerinin, zindanlara dönüştürüldüğü bir dönemin tanığı olmuş binlerce insandan birinin anlattıklarından alındı. Dayak, hastalık ve ölümden bir avuç reyhan (fesleğen) kokusuna kadar uzanan bu tanıklığı sayfalara, anılara sığdırmak olanaklı değil. Biz tanışımızın anlattıklarını olabildiğince özenli bir seçimden geçirerek sayfalarımıza aktarmaya çalıştık. Anlatılanlar bi-

rer birer üzerimizde değişik etkiler yaratabilir. Ancak hepimizin üzerinde yaratacağı ortak bir etki olduğuna inanıyoruz: "YENİ DİYARBAKIR'LAR OLMASIN"

"Cezaevleri gerçeği" geçen sayımızda da sayfalarımızda ağırlıklı olarak yer almıştı. Ve o sayımız oldukça geniş bir ilgiyle karşılandı. Bu ilgi de gösteriyor ki, toplum cezaevleri gerçeğine büyük bir duyarlılıkla yaklaşmaktadır, yaşananların, yaşananların kimsenin kolaylıkla taşıyamıyacağı büyüklükte bir sorumluluk olduğunu bilmektedir. Cezaevlerindekiyle yaşatılanların yalnızca onlarla sınırlı olmadığı, tüm toplum üzerine yönelmiş bir baskı unsuru olduğu bilinmektedir. Baskıyı hem içerdekiler, hem de dışardakiler için kıracak olan gücün bu gerçeği sahiplenmek olduğu yaşayarak görüldü. Bu sahiplenme genel af, cezaevi koşullarının Birleşmiş Milletler Örgütüince belirlenmiş ilkelere göre düzeltilmesi, savunma hakkının önündeki engellerin kaldırılması, idam cezasının kaldırılması istemleriyle somutlanmalıdır.

Unutmayalım, geleceğe en çok yaklaştığımız an bugünün gerçeklerini en çok sahiplendiğimiz, en çok çabaladığımız andır.

Sevgi ve dostlukla..

YARIN/Gençlik Sandık Önünde	3
Diyarbakır Cezaevinden Bir Tanık "Yeni Diyarbakırlar olmasın"	4
NEVZAT HELVACI "Savunma hakkının önündeki engeller kaldırılmalıdır."	9
ERDAL İNÖNÜ "Bizden daha güçlü bir adam bizi yönetmeyecek, biz kendi kendimizi yöneteceğiz."	10
AHMET TEKDAL/"Seçim hakkını 18 yaşa indirmek gerekir."	13
Derebeyleri... Gardiyanlar... Cuma Namazları ve Sol Ayak ile Komünizm Propagandası.../Derleyen: BEYHAN SUNAL	14
SEVGÜL ULUDAĞ/Özal'ın Kıbrıs Gezisi: Bir Taşla Kaç Kuş?	16
ÖZKER ÖZGÜR "İki toplum birbirlerine karşı kışkırtılmaktadır."	17
REMZİ ÖNER ÖZKAN/Hiroşima 1986	20
MUSA AYDOĞANOĞLU/Sanata Diyalogik Yaklaşım: BERTOLT BRECHT	21
SACCO ile VANZETTI: 22 Ağustos 1927'de "Elektrikli iskemleyle kadife bir koltukmuş gibi oturdular"/Derleyen: A.ÇAĞRI ÇINAR	22
FERİDE ÇİÇEKOĞLU/İnsana Kollarını Açan Müzik: Caz	24
YILMAZ ONAY/Gülümseme	26
Dikili Festivali: Halkın Gerçek Kültür ve Sanat Değerlerini Yansıtan Bir Şenlik/YARIN İZMİR BÜROSU	28
TİMUÇİN ÖZYÖREKLİ/Şiir Hayatın İçindedir	30
M. MAHZUN DOĞAN/Şiirin Ön Koşulu İçselleştirme	30
Okuma Notları	31
Jorge Luis Borges Öldü	34
ATAOL BEHRAMOĞLU/Şiir	8
FİKRET DEMİRAĞ/Şiir	15
FİLİZ DOĞAN/Şiir	17
HİDAYET KARAKUŞ/Şiir	25
ZERRİN TAŞPINAR ŞAHİN/Şiir	27

□ SAHİBİ Samî Alptekin	Kıbrıs: Sevgül Uludağ 19 Necmi Avkiran Sokak Lefkoşa	□ TEKNİK İŞLER Dizgi: Norm Dizgi Film : Denk Ajans Baskı: Sanem Matbaacılık Grafik Düzenleme: Yarin
□ SORUMLU YAZIŞLARI YÖNETMENİ Mustafa Okan	İzmir: 856. Sokak Nurhan 3/502 Konak	□ YÖNETİM ADRESİ Hanımeli Sokak, 19/10 Sıhhiye / Ankara
□ BÜRO VE TEMSİLCİLİKLER İsveç: Gürkan Uçkan Box 38045, 10064 Stockholm	İstanbul: Divanyolu Hoca Rüstem Sokak Zafer Han, No: 7/14 Cağaloğlu	□ YAZIŞMA ADRESİ Yarin, PK 723, Kızılay Ankara
F. Almanya: Mehmet Bilgin Vulkan Str. 20 4000 Düsseldorf 1	Adana: Levent Aksel Özel Sancak İşhanı Asmakat, No: 5 Dört Yolcu	□ POSTA ÇEKİ Yarin, 164860
Hollanda: Ramazan Ekinci Postbus 392 6040 AJ Roermond	□ ABONE KOŞULLARI Yurtiçi/Yıllık 3500 Altı Aylık 1800 Lira Yurtdışı/Yıllık 30. Altı Aylık 16 DML. Yurtdışı tek satış 3 DML.	□ DAĞITIM Erkin Dağıtım 527 60 11
İsviçre: Serdar Ataman Apollo Str. 8 8032 Zurich		

28 Eylül ara seçimlerinde, 1980'den sonra oy kullanmaya hak kazanmış yüzbinlerce genç seçmen sandık başına gidecek. Bu gençlerin bir kısmı, adayların ve partilerin önce konsey elemesinden geçtiği, 12 Eylül'ün boğucu ortamının tümüyle egemen olduğu 6 Kasım seçimlerinde oy kullandı. Bir kısmı ise bu hakkı ilk kez kullanacak. Kimlerdir bu gençler? Bu gençler, 12 Eylül sabahına gözlerini açtıklarında onbeş-onaltı yaşlarındaydılar. İlk gençlik, yıllarının coşkularıyla, umutlarıyla yüküydüler. Bir bölümü, 12 Eylülün siyasal anlamını açıkça kavrayacak durumdaydı. Ancak büyük çoğunluğu için 12 Eylül gününden anılarda kalan; radyoda çalınan marşlar, sokağa çıkma yasağı, ve büyüklerin şaşkın donuk ya da coşkulu bakan gözleridir. Bir de "İhtilal" sözcüğüdür..

Evet ihtilal; telaffuz eden biçiminin yüzüne ciddi bir ifade yüklemekten kaçınmadığı bu büyüğü sözcüğün anlamını gençler adım adım, sindire sindire, yaşayarak öğrendiler. Bu gençlerden, ağabeylerinin, ablalarının kendilerinden kopartılıp götürüldüğünü ve bir daha geri gelmediğini görenler oldu. Bu gençler ülkede "huzur ve güvenin" sağlanması için hapishanelerin dolması, idam sehpalarının kurulmasının gerektiğini öğrendiler. Huzur ve güven; sendikaların kapanması, grevlerin yasaklanması, sofralardaki ekmeğin her geçen gün küçülmesi idi. Huzur ve güven; silahlı kuvvetler iç hizmetler kanununun, anayasadan üstün tutulması idi. Huzur ve güven ortamında parlamento yoktu, partiler yoktu, dernekler yoktu. Toplum demokrasiyi eline yüzüne bulaştırmıştı ve bu pisliği temizleme sorumluluğunu ordunun komuta kademesi üstleniyordu. Zorluk çıkartılmamalıydı. "Vatanseverler"den beklenen iki kısa sözcüktü: "Emredersiniz paşam!". Gençliğe gelince; onun birinci ve son vazifesi itaat etmektir. Hak aramak terör, resmi düşünce dışında fikir beyan etmek ise dış güçlerin maşasıydı. 12 Eylül gençliği bu havayı soluya soluya sessiz sedasız büyüyordu.

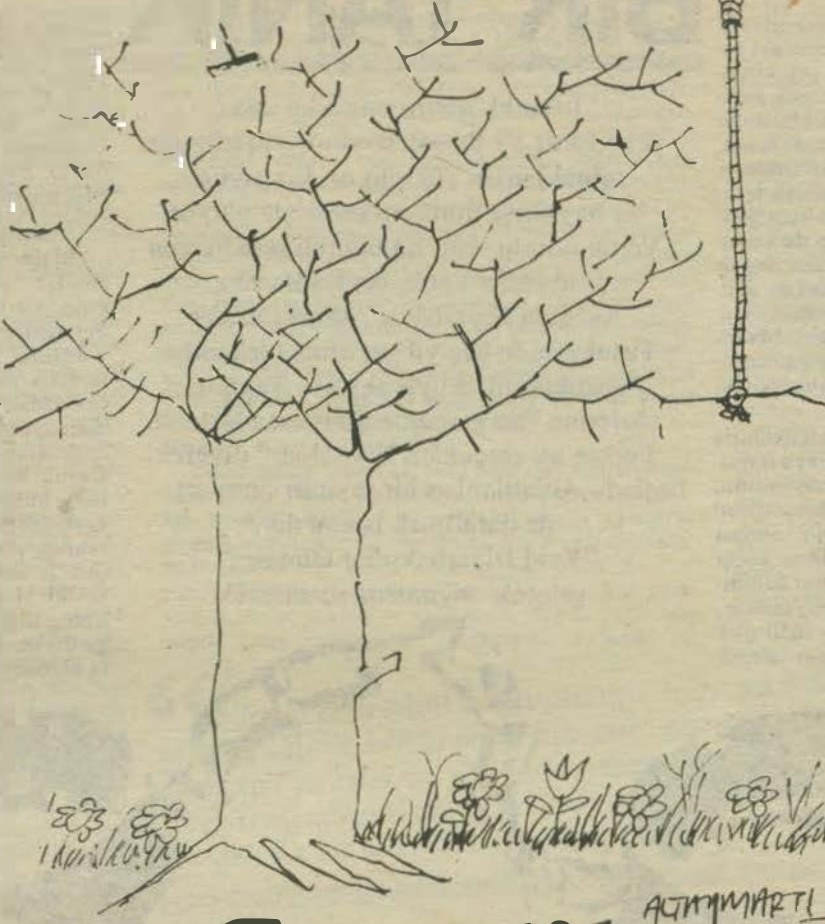
Bir yandan da halkın demokrasiyi bir daha eline yüzüne bulaştırmaması için gereken her şey yapılmıyordu. Öncelikle demokrasiye geçiş konusunda hiç aceleci olunmamalıydı. Bu konuda son derece dikkatli davranıldı. İkinci demokrasiye önündeki engeller belirlendi, ardından da bu engeller bir bir kaldırılmaya başlandı.

Üniversitelerimiz kısa sürede bütün kötülüklerden arındırıldı: Bilim kapı dışarı edilirken, özerklik yasak sözcükler listesine alındı. Artık korkulacak bir şey kalmamıştı.

Üniversitelerde tipikleşen onarım, tüm kurum ve kuruluşlarda başarı ile uygulandı. Ancak, soruna daha da köklü bir çözüm bulmak gerekiyordu. Çözüm yeni bir anayasaya gizliydi. Ve derhal yeni anayasa hazırlandı. Sıra demokrasi meşalesini ateşlemeye, yani anayasayı oylamaya gelmişti. Meşale alev alır mı almaz mı tartışmaları, alacağına dair bir kefil bulunması ile duruldu. Yine de herkes meşaleyi ateşlemek zorunda idi. Meşale de yandı.

Artık sıra, halkın özgür iradesi ile oluşturacağı parlamentosu ile kendisini yönetmesi için, siyasal partilerde örgütlenmesine gelmişti.

ALTAY MARTI

Gençlik Sandık Önünde

YARIN

Bundan böyle meşalenin alevleri daha parlak olacaktı. Ancak birtakım olası hataları da baştan önlemek gerekiyordu. Tahmin edildiği gibi, olası hatalar yapıldı. Ancak, söz konusu hatalar zamanında yapılan uyarılarla kısa sürede düzeltildi ve ilk partiler kuruldu. Tarafsız TRT de üzerine düşeni yaptı; seçime katılmaya hak kazanmış siyasal partilerin liderleri ekranlardan halka tanıtılırken, düzenlenen açık oturumlarda da gelecekteki sivil yöneticilerimizin sosyal-siyasal ve ekonomik konulardaki görüşlerini öğrendik. Mücadele, boğaz köprüsünü satmak isteyenlerle, satılmasından yana olmayanlar arasında geçeceğe benziyordu.

Derken seçimler yapıldı. Tüm taraflar sonuçları olgunlukla karşılayacak ağırbaşlılığa sahipti. Öyle de oldu.

Seçimleri, uygulanabilirliği bir huzur ve güven ortamı gerektiren 24 Ocak kararlarının mimarı Turgut Özal'ın partisi ANAP kazandı. Halkın büyük kısmı, yeni anayasaya gösterdikleri güveni ANAP'a da göstermişti.

ANAP'ın iktidar oluşuyla demokrasi meşalesinin alevleri tüm yurda yayıldı, çok geçmeden gençliği de sardı. Ve gençler gerçek demokrasiyi tanımaya başladılar:

Üniversite eğitimi paralı hale getirilirken, yurtlar birer askeri kampa dönüştürülüyordu. Anayasal hak olan dilekçe hakkını kullanan öğrenciler karakollarda hesap verirken, yurtlar güvenlik güçlerince sarılıyordu. Yalnız elele dolaşmak değil kız öğrencilerin askılı elbise giymeleri de polis iznine bağlanıyordu. Cezaevleri, memleketi 12 Eylül'e getirenlerle doluydu, uslanmamışlara

ise yeni yeni koşullar, hücreler açılıyordu. İşkence odalarından yükselen feryatlar tüm dünyayı sararken, gençliğin ders almaması inanılır gibi değildi. Kısacası, gençler, demokrasiye geçiş sürecinin arkasındaki demokrasi korkusunu gördüler, yaşadılar.

Şimdi gençlik sandığın karşındadır. Seçimlere, ulusal iradenin tam anlamıyla oluşması için gerekli şartlarla gidilip gidilmediğini sormaktadır. Bu şartların en önemlilerinden biri de, her siyasal akımın serbestçe örgütlenme ve siyasal çalışma hakkına sahip olup olmamasıdır. Bir başkası, varolan siyasal partilerin kitlelere görüşlerini ulaştırmak açısından eşit olanaklara sahip olup olmamasıdır.

İçinde barındırdığı tüm anti-demokratik özelliklere rağmen bu seçimler pek çok yönden önemlidir. Öncelikle, ANAP'ın kazandığı değil yitirdiği oylar önemlidir ve ölçüdür. Çünkü kaybedilen oyların yorumu taktir ve açıktır: ANAP politikasının, daha temel ve geniş anlamıyla da 12 Eylül rejiminin reddi..

İki sonuç neden böylesine özdeşleşmiştir? Bu sorunun yanıtı ANAP'ın geçen zaman içindeki icraatında yatmakla birlikte, 6 Kasım öncesindeki ANAP görüntüsünü anımsamak ta yarar vardır. ANAP'ın kendisine, askeri rejimin organik bir uzantısı olmadığı görüntüsünü vermesi, sivilleşme özlemlerini gözeterek askeri rejimle arasında "mesafe" koyması, seçimleri kazanmasında büyük rol oynamıştır.

Ancak bu yanıltıcı görüntü uzun sürmemiştir. Bugün ANAP, 82 Anayasasında kimliğini açıkça bulan özlemlerin tüm kurumlarının sürdürücüsü ve savunucusudur. Daha öz bir deyişle, demokrasiye önündeki başlıca tacaçlardan biridir.

ANAP politikasının reddedilmesi olayı çok geniş bir içeriğe sahiptir. Bunlardan biri de, bugünkü parlametnonun gerçek dengeleri yansıtmadığını yeniden ortaya koyacak olmasıdır. Yani, ulusal iradeyi yansıtan bir parlamento isteğinin toplumda yeniden ağırlık kazanması erken seçim isteğinin haklılığının ortaya çıkmasıdır.

ANAP'ın oy yitirmesinin yanın da, demokratik, sol oylarda görülebilecek artış, toplumun demokrasiye özlemini ve bu özlemin bir çırpıda sökülüp atılamayacağını da gösterecektir.

Geçen altı yıllık süre içerisinde gençlik, demokrasi özleminin en kararlı savunucularından bir olduğunu gösterdi. Toplumsal yaşamda, geleceğinde söz hakkına sahip olmasının önündeki engellerle mücadele etti. Ne var ki, engellerin en önemlilerinden biri olan örgütlenme sorunu, gençliğin özellikle en dinamik kesimleri tarafından henüz aşılanamamıştır. 28 Eylül seçimleri, gençliğin sesini duyurması toplumsal muhalefetin yükselen sesine katılması için bir başka platformdur. Gençlik, bu hakkı daha ileri kazanımlara dönüştürmek için sandık başına gidecektir.

Tüm bunlarla birlikte bilmek gerekir ki, seçimler yalnızca sorunların çözümüne yönelik atılmış bir adımdır. Çünkü, seçimlerin toplumdaki gerçek güç dengelerini, varolan tüm siyasal akımlar eliyle yansıtmamasının önünde engeller vardır.

DIYARBAKIR CEZAEVİNDEN BİR TANIK

İlk günden başlayarak anlatmak ister misin?

Gözetiminde bulunduğum dönemde, oradaki tutuklular arasında cezaevi ile ilgili hiçbir şey konuşulmamıştı. Tutuklandığım gün, gözetiminde geçireceğim son gündü. Benden önce tutuklananlar da bir gece daha gözetiminde kaldıktan sonra, ertesi gün cezaevine gönderilmişlerdi. Götitirileceğim yerin ne tür bir yer olduğunu anlamak için, daha önceden cezaevinde yatıp da gözetimine getirilenleri araştırmaya başladım. Bulabilip de konuşabildiklerim, cezaevi kurallarına uyunca dayak atılmadığını ve ihtiyaçlarının karşılandığını söylediler. Bir kısmı da cezaevinden bahsetmek istemediklerini, bu konudan bahsetmezsem benim için de iyi olacağını, nasılsa yarın oraya götürüldüğümde nasıl bir yer olacağını göreceğimi söylediler.

Ertesi gün, benimle aynı günde tutuklananlarla birlikte kimlik tespitimiz yapıldı. Kağıda baya bindirdik. Yolda cezaevinin kurallarını düşünüyordum. Normal olarak, dünyanın neresinde olursa olsun her cezaevinin kendine göre kurallarının olması gerektiğine inanıyordum. Ama cezaevinde yatıp da gözetimine gelenlerin bir kısmının neden benimle konuşmak istemediklerini de anlayamıyordum. Gözetimine alınmazdan önce, cezaevi ile ilgili çok şey duymuştum. Bunları düşünmek bile istemiyordum.

"İnsanlık onurumuz işkenceyi yenecektir..." Bu ses üzerinde yaşadığımız topraklardan yükseliyor. Bir çılgılığa, bir haykırışa dönüşüp sesimiz oluyor. Ve bu onurlu sese, bu bilinçli sese hergün yerli sesler katılıyor. Katılacak...

Aşağıda Diyarbakır Askeri Ceza ve Tutukevinde beş yıl geçirmiş bir tanığın yaşadıklarını okuyacaksınız. Tanığımız sözlerine "bu gerçekler herkese ulaşmalı, herkes bu gerçekleri kavramalı" diyerek başladı. Anlatılanları bir sayının sınırları ile daraltmak istemedik.

"Yeni Diyarbakır'lar Olmasın" gelecek sayımızda da sürecek.

başında bulunan çavuş, örgüt veya dernek üyesi olanlar sağ ellerini kaldıran dedi. O sırada gardiyanlar da karşımızda çöçip kümelenmişlerdi. Ben ve M.Ç. adlı arkadaş sağ elimizi havaya kaldırdık. Elimi kaldırdığım anda kendimi gardiyanların ortasında buldum. Sille-tokat bana ve M.Ç.'ye dayak atıyorlardı. Daha sonra coplarla vurmaya başladılar.

Neden elini kaldırdın?

Bizimle birlikte cezaevine dosyalarımız da getirilmişti. Namlısa dosyada dernek başkanı olduğum yazılı diye düşünerek elimi kaldırmıştım. Sersemlemiş bir vaziyette beni ve M.Ç.'yi tekrar yerimize getirdiler. Hücre çavuşu çay içmek isteyen var mı diye sordu. Bir gardiyan da arkadaşlardan birinin bir paket bisküvisini bizlere dağıtıyordu. Birkaç kişi elini kaldırdı. Ben kaldırmamıştım. Şimdi çayınizi göndereceğiz dediler. Çavuş salondan çıktı. Ardından gardiyanlar hücrede bulunanlara arkanızı dönmün, bize de dayak vaziyeti alın dediler. Dayak vaziyeti nasıl alınır bilmiyorduk. Hücrede bulunan bir arkadaşın işareti ile nasıl alındığını öğrendim. Ayaklar bitişik ve iki el ayakları, yukarı gelecek şekilde üstüste konacaktı. Söyleneni yaptık. Herbirmizi ikişer gardiyan düşecek şekilde karşınıza geçip, coplarla elimize vurmaya başladılar. Kendileri söyleyin.

"yeni diyarbakır'lar olmaşın"

Cezaevinin bahçesinde arabadan indirildik. Aynı anda etrafımızı saran gardiyanlar coplarını ellerine alarak başımızı önümüze eğmemizi söylediler. Başlar öne eğik, tek sıra cezaevinden içeriye girdik. Bizi getiren ve gözetiminin komutanı olan başçavuş dosyalarımızı cezaevi yetkilisine verdi. Bu arada bizleri, alınız duvara değecek şekilde tek sıra duvara dizmişlerdi. Bizi getiren başçavuş ve cezaevi yetkilisi bizleri tek tek göstererek kendi aralarında uzun uzun konuştu. Konuştuklarını göz ucuyla görebiliyordum. Gardiyanlar da "esas duruşun bozuk, ayaklarını birleştir, kıpırdama, sağa sola bakma" diyerek tokatla ve copları ile üç-dört tane vuruyorlardı. Sonra dosyalardan tek tek adımız okundu. Bizden başımızı duvardan ayırmadan "burdayım" dememiz istenmişti. Birkaç arkadaş bu uyarıyı unutarak isimleri okunduğunda başlarını kaldırıp "burdayım" dediler. Başlarında bulunan gardiyanlar da dayak atmaya başladılar. Bir süre sonra bizleri, yine başlar öne eğik ve tek sıra halinde tecrit denilen 37. Koğuşa götürdüler.

İçeriye girince hemen aklıma çocukken sık sık götürüldüğüm Ankara Hayvanat Bahçesi geldi, 37. Koğuş, girişte ufak bir odanın açıldığı uzunca bir koridor (25 m. kadar) ve bu koridorun sonunda yan yana dizili 10 tane hücreden oluşan 4 katlı bir yer. Her kat 10 hücreden toplam 40 hücresi vardı. Hücrelerin eni 2 m. kadardı, boyu da 3 m. kadar. Biraz dikkatli bakınca, parmaklıklar arasında hücrede insanların var olduğunu gördüm. Bunların bir kısmından önce tutuklanıp ce-

zaevine gönderilen, gözetiminden tanığım arkadaşlardı. Hücrede bulunanların hepsi esas duruşta ve başları öne eğik, öylece duruyorlardı. Gardiyanlar elbiseleri torba ve çantalarından çıkarıp, herkes kendi önüne dizsin dediler. Ceplerde ne varsa, -saat, yüzük dahil olmak üzere- herkes kendi önüne koydu. Sonra üzerimizde bir tek külot kalacak şekilde soyunmamız istendi. Söylenenlerin hepsini yaptık. Bu arada hücrede bulunan ve gözetiminden tanıdığım Y.S. ve Ö.D. ile gözgöze geldik. Nasıl bir yerde olduğumu anlamam için, her ikisi de yüzlerini buruşturup başlarını iki yana sallayarak öne eğdiler. Arama başlamıştı. Gözetiminden getirildiğimiz için, zaten fazla eşyamız yoktu. Bir-iki gömlek, birkaç parça iç çamaşır, varsa ikinci bir pantolon. Arama kısa sürede tamamlandı. Arama yapılırken bir arkadaşın saati yere düştü. En yakınında bulunan gardiyan saatin camını topuğuyla kırdıktan sonra, bir tekme vurarak koridorun sonuna kadar fırlattı. Benim yanımda, eşyalarımı koyduğum deriden sarı bir çantam vardı. Çantamı paramparça yırttılar. Amaçları çantanın dikiş yerlerini kontrol etmek değildi; parçalanmış kısımları ellerine alıp bakmaktılar bile.

Arama tamamlandıktan sonra gardiyanların

ceye kadar el değiştirmek yasaktı. Denenmesi halinde, copla rastgele vuruyorlardı. Ellerime kaçır tane vurulduğunu hatırlamıyorum. Yalnız bu uygulama 45 dakika veya bir saat kadar sürdü. Dayanamayıp yere çökmemiz halinde, yine coplarla rastgele vücudumuza kalkmamız için vuruyorlardı. Daha sonra sırtistiyi yatmamızı ve ayaklarımızı havaya kaldırmamızı söylediler. Bu kez ayak tabanımıza vurmaya başladılar. Dayak atan gardiyanlar her copta "ellerinize sağlık komutanım" dememizi de istiyorlardı. Her taraftan feryatlar birbirine karışıyordu. Dayanamayarak ayağımı indirdiğimde karnıma ve omuzlarıma tekme atıldılar ve tekrar ayaklarını havaya kaldırdım. Falaka bittikten sonra hepimizi ayağa kaldırdılar.

Çoğumuz ayakta duramayacak haldeydik. Ayak tabanım ateş gibi yanıyordu. Gardiyan, herkes memleketine doğru dönsün dedi. Bizler de yüzlerimizi memleketimize gelecek şekilde döndük, testislerimizi avuçlarımızın içine alarak, gardiyanların deyimi ile "domalma" vaziyeti aldık. Gardiyanlar da ellerine sopaları almışlardı. Önce bize sopaları tanıttılar. Büyüklüğüne göre sopalara kuzu, koç ve haydar adlarını takmışlardı. Kuzu dedikleri, beyzbol sopası kadardı. Bu sopalarla kalçalarımıza vurmaya başladılar. Ağrı kemiğe kadar işliyordu. Bu dayak işlemi de bittikten sonra "sizi banyoya götüreceğiz" dediler. Gözetiminde bit olduğu için hepimiz bittik. Banyo yapmadan bizleri hücreye alamazlarmış. Bizi tek tek alıp götürmeye başladılar, koridorun sonundaki hücrelere doğru. Sıra bana geldi

ve beni, şimdi tam olarak batırlayamayacağım, 7. veya 8. hücreye götürdüler. Bu hücrenin tuvaleti tıkalı olduğu için, üst hücrelerden gelen 4-5 parmak yüksekliğinde boklu sular hücrenin zemininde birikmişti. Zorla bu suyun içerisine yattırıldım. Coplarla nereme rastgelirse vurarak pis suyun içerisinde dönmemi istiyorlardı. Birisi de potiniyle başıma basarak suya sokuyordu. 45 dakika bu şekilde "banyo" yaptım. Her tarafının ıslanmışına iyice kanaat getirdikten sonra, oradan çıkardılar beni. Bir yandan "banyo" yaptırırken, diğer gardiyanlar da "banyo"su tamamlananlara dayak atıyorlardı. Benimle gelenlere pis sudan içirmedi, belki de o an unuttular. Bizden sonra getirilenlere bidon kapaklarına pis sudan koyarak içirdiler. Saat 4 veya 4.30 olmuştu. Benimle birlikte 7 kişiyi bir hücreye kapattılar, arkadaşları diğer hücrelere koydular.

Bu uygulama sırasında komutan düzeyinde kimseler var mıydı?

Yoktu, hücreye bakan gardiyanlar ve hücre çavuşları vardı. Bunlar özel seçilmiş askerlerdi. Hepsi iri yarı ve özel yetiştirilmişlerdi. Tek yumrukta adamı deviren cinsten. Dayak atma konusunda uzmanlardı. Hücreye konulduktan sonra, aramızdan birinin akşam sayını için tekmil vermesini istediler. Verilmesi istenen tekmil, "birinci kat ikinci hücre 7 kişi ile emir ve görüşünüze hazırız komutanım" şeklinde idi. Hücrede bulunan herkes esas duruşta duracaktı. Akşam "DİKKAT" komutu ile birlikte nöbetçi subayı hücrenin önünde iken bitmek zorundaydı. Yani kısaca, subay üç adım atıncaya kadar tekmil tamamlanacaktı. İlk tekmilde bizim hücrede bulunan arkadaş ise mezuunu olmasına rağmen, istediği gibi veremedi. Takılı plak gibi "birinci kat ikinci hücre, ikinci hücre, ikinci hücre..." şeklinde tekrarlayıp durdu. Nöbetçi subay ise çoktan üçüncü hücreye geçmişti. Sayım tamamlandı gardiyan ve subay gittikten sonra nasıl yatacağımızı tartışırken, salona "dikkat" sesiyle birlikte 10-15 gardiyan ellerinde cop ve kalealarla girdiler. Bizden önceki hücre, tekmili doğru verdiği için onlara dokunmadan bizim hücrenin önünde durdular. Ellerimizle dayak vaziyeti olarak (üstüste gelecek şekilde) uzatmamızı istediler. Biz 8 arkadaş istediği şekilde ikişer ikişer demir parmaklıklar arasından ellerimizi uzattık. Kalas ve coplarla vurmaya başladılar. Her darbeye kol veya dirseğimizle demirle çarpıyordu. Onar, onbeşer tane vurduktan sonra yer değiştiriyorduk. Yedinci arkadaş soruşturmada askıya alındığı için kolları kalkmadığından ellerini uzatmıyordu, kolları tutmuyordu. Bir gardiyan "medem kollarını tutmuyor, ayaklarını uzat" dedi. Arkadaş da üstüste yatarak parmaklıklar arasından ayaklarını uzattı. Onun da ayaklarına kalealarla vurdu. Tebli arkadaşım canını vurulan kalealardan çok her darbeye ayaklarının değdiği demirler yaktı.

İstedüğümüz kadar kendimizi saklamak her darbeye ellerimizle demire çarpıyorduk. Sıra dayalımdan sonra sabaha kadar ne gelen oldu, ne de giden. Hücrede biz bize kalınca herkes vücudunu kontrol etmeye başladı. Daha önce sürekli dayak yediğimiz için surat bulamamıştık. Burada sadece kendimi anlatmakla yetlemedim. Çünkü diğer arkadaşların durumu da benden farklı değildi. Aramadan sonra gittiğim 8 numara gömlektan (ki, 1 numara gömlek giyerim) ellerim şiştiği için kolumu çıkaramıyordum. Gömleği, kollarımı sökerek üzerimden çıkarabildim. Vücudumun her tarafı çürük içindeydi. Kalçam, kaba etlerim şişmiş olmuştuk, oturamıyordum. Ayaklarım giderek artan bir acıyla şişiyordu. Yaptığınız "banyo" sonucu hücredeki kokuya dayanılmıyordu. Bu duruma rağmen kendi aramızda tartışma çıktı. Aramızdan birkaçı, tekmili doğru veremeyen arkadaşları suçluyorlardı. Şayet tekmili doğru verseymiş dayak yemeyeceğimizi söylüyorlardı. Sabah tekmili için aramızdan başka bir arkadaş seçerek sorunu tatliya bağladık.

Seçtiğimiz arkadaş, sabah tekmil verirken heyecanlanıp hata yaptı. Akşam yaptıkları gibi bizim hücre ve tekmili doğru veremeyen diğer hücredeki tutuklular dayak yedik. Sabah sabah yediğimiz dayak aynı hücrede kaldığımız M.A.'yı çıldıracak duruma getirmişti. Gardiyanlara "komutanım ellerim patlayacak, ne olur daha vurmayın" şeklinde defalarca yalvardı. Tabii gardiyanlar dinlemediler ve ona bizden fazla vurdular. Hücrede

dayak fazla bittikten sonra bütün hücrelerin kapılarını açarak bizleri dışarı çıkardılar. Hepimiz topalıyorduk. Ayağın yere basınca yanmanın verdiği acı beynime vuruyordu. Bizleri koridorda ite-kaka tek sıra halinde dizdiler.

Gardiyanlar da sağlı sollu iki yanınıza dizildiler. Aralarından biri "rahat, hazırol, sağa dön, sola dön" diye komut vermeye başladı. Yanlış yapılan her harekette dayak atıyorlardı. Aramızda köylü olanlar ve Türkçe bilmeyenler vardı. Verilen komutu anlamadıkları için devamı dayak yiyorlardı. Sonunda onları bizden ayırıp koridorun sonuna götürüp her birinin başına ikişer gardiyan verdiler. Gardiyanlar sağa sola ve geriye dönmeyi onları falakaya yatırarak öğretmeye başladılar. Geride sağa sola dönmeyi bilenler kalmıştı. Koridorun sonundan gelen feryatlarla gardiyanların komutlarıyla uygun adım yürümeye başladık. Gardiyan "sol, sağ" diye arada komut veriyordu. "Kıta dur" diye ani bir komut gelince, sıra bozulup birbirimize karıştık. Çoğumuz sol adımda verilen komutun, yine ikinci sol adımda biteceğini ve sağ ayağın sol ayağın yanına çekilerek tertçe yere vurup, esas duruşa geçeceğimizi bilmiyorduk. Başımıza üşüyen gardiyanlar önce tokatla, sonra kimisi copla, kimisi de kalasla ellerimize vurmaya başladılar.

Daha sonra tekrar ikişerli dizilerek eğitime devam ettik. Arada hata yapanlar aramızdan alınarak dövülüyorlardı. Aralarından birkaçı tekmeyle göğüs vuruyorlardı. Gardiyan 'yere yat' diye komut verince, bir kısım arkadaş yere yattı. Ben ne yapacağımı şaşımıştım. Benimle birlikte yere yatmayanlar tekme ve tokatlarla dayak yedikten sonra ye yatmamız gerektiğini anladık ve

“hücrenin tuvaleti tıkalı olduğu için, üst hücrelerden gelen dört-beş parnak yüksekliğinde boklu sular hücrenin zemininde birikmişti. Zorla bu suyun içerisine yattırıldım. Coplarla nereme rastgelirse vurarak pis suyun içerisinde dönmemi istiyorlardı. Birisi de potiniyle başıma basarak suya sokuyordu. 45 dakika bu şekilde banyo yaptım.”

yattık. Gardiyanın 'sürün' komutuyla birlikte, önümüzdekine bakarak sirinmeye başladık. Koridorun sonuna geldiğimizde, o ana kadar devamı dayak atılan türkçe bilmeyenleri de bize katarak geriye döndürüp koridorun karşı ucuna doğru süründürdüler. Koridorun ortasına doğru 'kalk' denildi.

Gardiyanlar yanımıza gelerek esas duruşumuzu kontrol ettiler. Esas duruşu bozuk olanları dövdüler. Gardiyan 'istikamet karşı duvar, yat, sürün, son sayı 3'diye komutunu verdi. Bütün katlardaki hücreler eğitime indirildiği için sayımız hayli kalabalıktı. Karşı duvara bir an önce varmak için millet birbirini ezmeye başlamıştı. Gardiyan da bir yandan 1.. 2...2,25...2,30... diyerek daha fazla panjere kapılmayı sağlıyordu. Diğer gardiyanlar yerde sürünenlerden bir kısmının sırtına çıkarak sürünmesine engel oluyorlardı. 4-5 mlık mesafeyle, ben de sırtına çıkan 80-90 kg'lık bir gardiyanla sürünerek geldim. Duvara önce yetişenler üstüste yığılırken gardiyan "UÇ" diyerek sürünmeye son veren komutu verdi. Bir

kısmımız duvara yetişememiştik. Adam başı birer veya ikişer gardiyan üzerimize üşürek kalça ve bacaklarımıza vurmaya başladılar. Ortalıkta feryatlar yine birbirine karışıyordu. O an yediğim dayaktan çok, feryatlar beni etkiliyordu. Dayak fazla bittikten sonra yürüyüş kolu şeklinde yeniden dizildik.

Bunlar kapalı bir yerde oluyor değil mi?

Kapalı bir yerde tabii. 37. Koğuşun hücrelerinin ön kısmındaki salonda oldu bunların hepsi. Salonun eni 6-7 m., uzunluğuyse 25 m. kadardı.

Piyade eğitimi değil mi?

Aslında bize yaptırılan eğitime piyade eğitimi denmez, eğitim de denemez.

Gardiyanın 'uygun adım marş' komutu ile yeniden yürüyüşe başladık. Komutu veren gardiyan bizden, birinci veya ikinci komando marşını (şimdi tam olarak hatırlayamıyorum) söylememizi istedi. Aramızda marşı bilen olmadığı için söyleyemedik. Daha sonra gardiyan elindeki marş defterinden mısra, mısra okuyarak tekrarlatı. Bir yandan da yürüyüşe devam ediyorduk. Bize marşı tekrar ettiren gardiyan Karadenizli olduğu için, zaman zaman bazı mısraları anlayamıyorduk. Anlamadığımızda, tekrarlamadığımız her mısra için dayak yiyerek yürüyüş ve marşı tamamladık. Yürüyüş esnasında defalarca "sesiniz az çıkıyor" diyerek durdurulup dayak atıldı. Durduğumuz zaman hatalı duruşlar, ayrıca hatalı durdukları için dayak yediler. Sonra gardiyanın 'kıta dur' komutuyla durduk. Tabii nizami duramıyanlar yine dayaklarını yediler. Daha sonra, 'Herkes hücreesine

marş marş!" dendikten sonra ellerimiz bacaklarımıza bitişik koşarak herkes kendi hücrelerine girdi. Üst kattakiler de aynı şekilde hücrelerine çıktılar. Ellerini bacaklarına bitştirmeden koşarak hücrelerine giren arkadaşlardan gardiyanların tesbitedebildikleri, yeniden dayak yediler. Ben bu sefer dayığı atlattım. Benden önce hücreye getirilen ve ikinci katta kalan bir arkadaşın yaptıklarını aynen uygulayarak becermişim bunu.

Daha sonra sayım vaziyetine geçilip her hücre tekmil verdi. Sayımdan sonra gardiyanlar yemeğe gittiler. bize o öğün de yemek getirilmedi. Yemeği düşüncecek durumda olmamamıza rağmen, giderek bitkinleştiğimi hissedebiliyordum. Yediğim dayakların etkisiyle her yanım ağrımasa, yaşadıklarım rüya mı, değil mi diye kendime dandık atardım ama buna gerek yoktu. Hangi yanıma yatsamam, kaçsam neresine oturursam canım yanıyordu. Gittikçe koyulaşan morlukların dışında, ellerim yeni doğan çocukların elleri gibiydi.

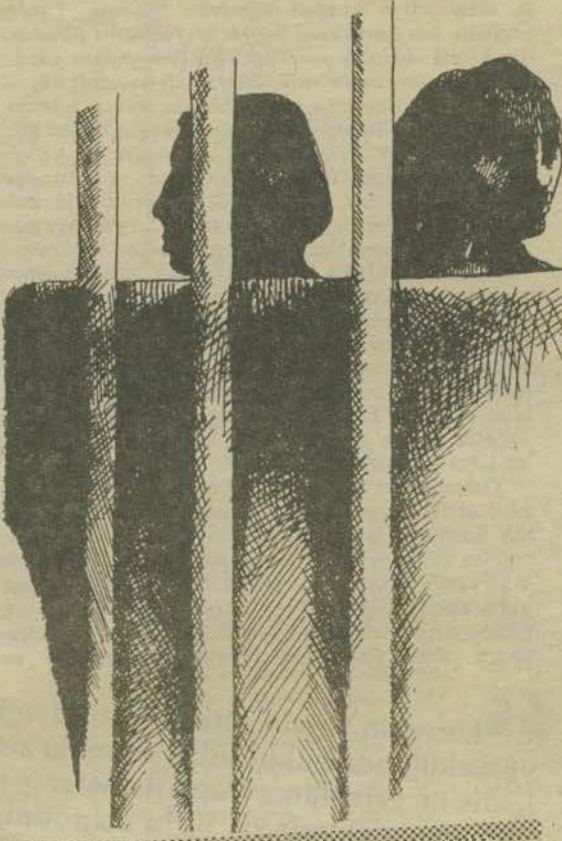
Öğleden sonra 1. hücrenin "Dikkat" sesiyle birlikte, hepimiz hücrelerimizde sayım düzenine geçerek bekledik. Önde cezaviri iç emniyet amiri yüzbaşı Esat Oktay Yıldızan, onun arkasında adı Co olan kurt köpeği ve köpeğin arkasında bir sürü gardiyan hücrelerimizin önündeki koridora girdiler. 1. hücreden başlayarak her hücre tekmil verdi. 10. hücre tekmilini tamamladıktan sonra, ikinci katta bulunan hücreler de tekmil verdiler. O an üçüncü kattan tekmil veribmediğini farketdim. Üçüncü kattaki 10 hücre de boşmuş. Dördüncü katta bulunan hücre de tekmil verildikten sonra (üçüncü kat tümünden boştu, dördüncü hatta ise, tümü tek hücreye doldurulan ve tabliye edildikleri halde üç ay boyunca bu hücrede bulunan tüberkülozlu tutuklular vardı) Esat Oktay Yıldızan, koridor boyunca volta atmaya başladı. Co da kuyruğunu dikmiş, iki adım geriden onu takip ediyordu. Esat Oktay Yıldızan, devamlı olarak burada kendisinden başka bize sahip çıkacak kimsenin olmadığını, çömlüğe ne hata yapmışak yapalım, bunları hiç çekinmeden anlatmamız gerektiğini, her söyleşeni yaparak cezavirinde bey gibi yaşayabileceğimizi.. İçeride bir konuşma yaptı. Konuşmayı yaparken üstüste Amerikan askerlerinin olduğu, dışlarına kadar uzanan bir parka vardı ve elleri hep arkasında kenetliydi. Co da

her zamanki gibi onu iki adım geriden ve kuyruğunu dimdik kaldırıp takip ediyordu. İki-üç kelime de bir yüzbaşı yerli-yersiz "binâenaleyh" kelimesini tekrarlıyordu. Yüzbaşı konuşmasını bitirip kapıdan çıkarken, yeniden 'Dikkat' çekildi.

Sonra bütün hücrelerin kapıları açılarak yeniden koridora çıkarıldık. Mümkün olduğu kadar ikinci kattaki hücrelerden gelen arkadaşların yanına düşmeye çalışıyordum. Amacım nasıl davranacağını bilemediğim komutlarda, onlar ne yaparsa aynısını yapmaktı. Bir de arada fırsatını bulunca, cezaevi ve hücre hakkında bilgi almaktı. İkişerli çok uzun sıra oluşturduğumuz için, bu sefer bizleri dörderli sıra oluşturacak şekilde itekaka dizdiler. Komut veren gardiyan, sabah marş defterinden okuyarak bize söylediği marşı yeniden söylememizi istedi. Tabii ezberleyemediğimiz için söyleyemiyorduk. Bunun üzerine gardiyan beni çağırdı. "Niye marşı söylemiyorsunuz, amacınız direnmek mi?" diye sordu. Marşı direnmek amacı ile değil, bilmediğimiz için söyleyemediğimizi anlattım. "Aç elini" dedi ve onbeş kadar cop vurdu elime. Ondan sonra "yerine geç" dedi ve 5-6 arkadaşı sırayla çağırarak onları da dövdü. Biryandan dayak atılırken, bir yandan da yürüyüş devam ediyordu. Dayak atmaktan bıkmışca marş defterinden marşı satır, satır okuyarak bize yeniden tekrar ettirdi. Eğitim bu şekilde devam ederken, N.Y adlı bir arkadaş hata yaptı. Gardiyan onu aramızdan çıkardı. Ellerine, ayaklarına ve kalçasına bizim eğitim yaptığımız süre boyunca vurdu. Ancak elindeki cop parçalandıktan sonra çocuğu bıraktı. Tabii arkadaş bayılmıştı.

“Bir arkadaşın elini çekmişti; koğuşun üstündeki boşluğa götürüp cop soktular ve bizi tek sıra halinde geçirerek gösterdiler.”

ce, daha önce verdiği tutkal ile aynısını yapmak zor olmadı benim için. Bu gardiyan, hücrede kaldığım sürece bana tek fiske vurmadı. Ancak koğuşa dağıtıldığımız gün kalabalık arasına gelerek beni bulup çıkardı ve dövdü. Böylece dayak atmadığı günlerin toplamını yemiş oldum. Hücredeki yaşam bu şekliyle devam ediyordu.

Her gün çıkışta dayak var mıydı?

Her giriş-çıkışta, anlattığım şekilde dayak atılıyordu.

Peki, gardiyanlar insanları paylaşıyorlar mı? Hep aynı gardiyanlar, aynı insanlara mı düşüyorlardı?

Dayak, eğitimin bir parçasıydı tabii. Asıl amaç, bizleri devamlı panik halinde tutmak ve ne yaptığımızı bilemez hale getirmektir. Yani, tam anlamıyla robotlaştırmaktır. Ayrıca bir kişinin yaptığı hatayı hücrenin tümüne, batta diğer hücrelere de maledip ceza vererek, tutuklular arasında çelişki yaratmaktır. Koğuşlarda da bu şekilde davranıyorlardı. Oldukça da başarı kazandılar. Nedenise, insan bazen bir suç işlemeyi halde yediği onca dayayı görmüyor da, suç işlememesine rağmen bir arkadaşının yüzünden on cop ya da kalasa tahammül edemiyor.

Diğer koğuşlarla hiçbir irtibat yok muydu?

Hücrede kaldığım dönemde hiçbir koğuşla irtibatımız yoktu. Yalnız dışarıdan sürekli marş ve yürüyüş sesleri geliyordu.

Hücrede geçirdiğim ilk gece, karşı duvardaki delikler dikkatimi çekmişti. Sonra o deliklerin gözetleme deliği olduğunu anladım. Gardiyanlar koridorda olmadığı zamanlarda, bu deliklerden sürekli kontrol edildik. Bizi bir an olsun yalnız bırakıyorlardı.

Cezaevine ilk girişte, gelenlere hep anlattığınız gibi mi davranılıyordu? Yeni gelenler olunca siz ne yapıyordunuz?

Birgün, bir grup getirdiler. Bizi, onları göremeyecek şekilde duvara döndürdüler. Gardiyanlar, "birkaç gün sonra bayram, kısa sürede hakkınızı vermemiz gerekir" diyerek, sabahdan akşama kadar dövdüler yeni gelenleri. Hakkari'nin dağlık kesiminden getirilmişler, çoğunluk türkçe bilmiyor. İmam biraz konuşabiliyor, muhtarın da okuma-yazması yok, çat-pat türkçe konuşuyor. İçlerinden bir tanesi, türkçe bilmediği için komutların hiçbirine karşılık veremiyor ve sürekli dayak yiyordu. Birinde paniğe kapıldı. "Kalk" diyorlar, kalkamıyordu. Soru soruyorlar, yanıt alamıyorlardı. Adamı götürüp, üç-dört metre yüksekliğindeki bir elektrik direğine ayaklarından astılar. Sabahdan akşama kadar dayak yedi. Vücudu siyah olmuştu. Bize bir haftada atılan dayak, ona bir günde atıldı.

Kendinize zaman ayırabiliyor muydunuz? Konuşmak, okumak, yazmak gibi...

Herşey planlanmıştı, saniye yoktu. Koğuşta bile insanların birbiriyle konuşması yasaktı. Kapı üzerindeki gözetleme deliğinden bir çift göz sürekli bizi izliyordu. Esas duruşta, karşıya bakarak marş söylüyorduk. Arada bir, gözetleme deliğine bakarak birbirimizi uyandırabiliyorduk, davranışlarımızı ona göre ayarlayabiliyorduk. Ama gardiyanlar bunu farkettiler ve gözetleme deliğine bakma yasağı koydular. Gözetleme deliğine baktığımızda, eğer gardiyanla gözgöze gelirsek, gözetleme deliğinin önüne çağırıyordu. Elimizi uzatıyorduk 40-50 tane copla ya da 30-35 tane, kalasla vuruyorlardı. Dayadayanamayıp elini çekenleri dışarı çağırıyor, üç-dört gardiyan birlikte dövüyorlardı. Bir arkadaşımın elini çekmişti; koğuşun üstündeki boşluğa götürüp cop soktular ve bizi tek sıra haline geçirerek gösterdiler. Dayaga dayananların üzerine daha çok gitmeye başladılar. Amaçları, bu arkadaşların arasından ispiyoncular çıkarmaktı. Koğuşta olup bitenleri ispiyoncular aracılığıyla öğreniyorlardı.

Söylediğiniz marşlardan örnek verir misiniz?

İstiklâl Marşı, ama şiir olarak tümünü ezberliyorduk. Gençlik marşı, andımız gibi daha birçok marş. Sabah saat 5.30'da koğuş kalkar kalkmaz İstiklâl Marşını söylüyorduk. Sayımdan sonra söylüyorduk. Eğitime başlıyorduk, bir arkadaş elindeki kitabı yüksek sesle okur, biz de bağıra bağıra tekrar ederdik. Karavana kapıya geldiğinde yemek istirahatı verirdi, biz marşı okurduk, yemek yer tekrar okurduk. Öğleden sonra havalandırmaya çıkarken ve içeri girerken yine okurduk. Akşam istirahatlerde okurduk, istirahat sonunda okurduk. İki kıtayı marş şeklinde, kalan 8 kıtayı bir arkadaş okur biz tekrar ederdik.

Birbirinizle konuşabilme olanağını aradınız mı?

Bazen bakışarak anlaşıyorduk, bazen dayayı göze alıp konuşuyorduk. Koğuşta havalandırmaya çıkarken, merdivenlerden inerken, yatakta battaniye altında konuşuyorduk. Ya da 4 saat, 5 saat, 1 gün sabredip bir fırsatını bulursak konuşuyorduk.

Görüş nasıldı?

Hücredeyken görüş yoktu. Koğuşlara geçince başladı. Haftada bir görüş vardı. 45 saniyelik bir zamandı bu. Bir iki kelime ancak konuşabiliyorduk. Görüş sırasında sağda bir gardiyan solda bir gardiyan bulunuyordu. Cezaeviyle ilgili istenmedik bir şey söylendiğinde, konuşmadan göz göze bakıldığında, postallarının topuklarıyla ayak parmaklarımızı ezerlerdi. Görüşte konuşulan kelimeler belliydi: Nasılsın, iyi misin, merak etme.. Görüş sırasında düdükle çalınca nizamî bir şekilde geri dönüp koşar adım uzaklaşıyorduk. Gardiyanın yanına gelip kısa künye veriyorduk. İsim, soyad, memleket ve emret komutanım diye bağıra söylemek zorunluydu.

Kısa künyeyi başka hangi durumlarda kullanıyordunuz?

Koğuş nöbetlerinde, gardiyanlarla konuşmaya gittiğimiz zaman. Gece koğuşlarda ikişer saat arayla, iki kişi nöbet tutardı. Devriye gezen gardiyanlar gözetleme deliğini açar ve nöbetçilerden tekmil alırlardı. Kısa künye verilir, koğuş numarası söylenir ve saymaya başlanırdı. Şu kadar kişi, şu kadar yastık, şu kadar battaniye, şu kadar ayakkabı, şu kadar terlik, şu kadar tencere, şu kadar dolap, şu kadar bit, artık koğuşta ne varsa dolap, kilim, ranza, tek tek sayılıyor, emir ve görüşlerinize hazırız komutanım deniyordu. Gardiyan bu tekmili nöbetçiden var gücüyle bağırarak vermesini isterdi. Her gece uykularımız ikişer saatte bir, iki, bazen üçer kez tekmil haykırışlarıyla bölünürdü. Gardiyanlar tekmil yanlış verenleri, esas duruşu bozuk olanları, koğuşun adını yanlış söyleyenleri, bitleri, battaniyeleri unutanları not alırlardı. Koğuş gardiyanı sabahleyin gece-tutulmuş notların hesabını ödetirdi.

Bitleri gerçekten sayıyor muydunuz?

İki bin-üçbin tane bit emir ve görüşlerinize hazırız komutanım demeliydik. Bitlerin sayısı onlar için önemli değildi. Sanki bizi onlarla eşdeğerde tutuyorlardı.

Temizlik ve sağlık sorunlarını nasıl çözümlüyordunuz?

Temizliğe çok dikkat ediyorduk. Bizim koğuş-

şumuzdan bir tane tüberkülozlu çıktı. Alt koğuştan 18 tane çıktı. Hastayı doktora gösteremedik, ölümölü duruma geldiğinde doktora götürüyorduk. Birgün koğuştaki oturmuyorduk, gardiyan geldi. Gözetleme deliğinden seslendi, aramızdan 4 kişi dışı için hazırlansın dedi. Dayanamıyacak durumda olan 3 kişi çıktı. Ama biliyoruz ki dışı çide iğne yok. Kerpiteni takıyor ve çekiyor, kordudan kimse çıkmıyordu. Gardiyan asarım, keserim diye bağırıp çağırıyordu. Bir genç arkadaş çıktı ve gitti. Bir süre sonra üç kişi, dışıleri iğne yapılmadan çekilmiş geldiler. Dışardan dayak sesleri geliyordu. Genç arkadaşınizi döğilyorlardı. İçeri geldiğinde ne oldu diye sorduk. "Dışının koltuğuna oturdum. Aç ağzını dedi, baktı tüm dişlerim sağlam. Niye geldin diye sordu. Komutanım 4 kişi gelsin dedi, ben de geldim" demiş. Genç arkadaşımız, gardiyanın istediği 4 kişi ortaya çıkmazsa tüm koğuşun dayak yiyeceğini bildiği için kendini feda etmişti.

Koğuştaki 81 kişiydik ve tuvaletimiz bir taneydi. Belli zamanlarda tuvalete gitmek zorundaydık. Eğitim anında tuvalete gitmek yasaktı. Yemek boşluğu ve sayundan sonra 5 veya 10 dakika kalırdı bize. Koğuştaki su yoktu. Gardiyan bazen iki bidon su getirirdi. Kullanacağımız süreyi söylerdi. 4 gün bu su size yetecek derdi. 81 kişi o suyla şunları yapmak zorundaydık: O suyla hergün tıraş olmak zorunluydu. Dayak zaten yiyorduk, bir de tıraş yüzünden yersek perişan olurduk. O suyla hergün üç öğün 81 kişinin bulaşığı yıkanıyordu. Ve 81 kişi tuvalet ihtiyacını gidermek zorundaydı. Öyle zamanlar oldu ki büyük tuvalete ancak 4 günde bir çıkabildik. Ya 4 günde bir, bir bardak su içebilecektik ya da 4 günde bir tuvalete gidecektik. Bidonlardan 120 bardak su çıkıyordu. Kişi başına ne kadar düşer hesaplıyorduk.

Bazen gardiyan gelip, sabahleyin havalandırma yıkayacak diyordu. O suyla havalandırma yıkanıyordu. 4 günde bir tuvalete gidilmesi kuralını kendimiz koymuştuk. Temizlenmeden kalkmayı göze alamıyorduk, tuvaletin tıkanmasını da göze alamıyorduk. Çünkü bize yedireceklerdi. Başka bir koğuştaki kaşık ellerde herkes payına ne düşerse yemişlerdi.

Koğuşların sorumlu gardiyanları var mıydı?

Her koğuşu bir gardiyan bekliyordu. Kendi koğuş gardiyanımızın dışında hiç bir gardiyanın komutlarına cevap vermememiz istenirdi. Uzun komut verirdiler. Komutu hangi gardiyanın verdiği anlaşılamazdı. Eğer koğuş gardiyanı vermişse ve komuta uymuşsak dayaktan kurtulurduk, değilse döverlerdi.

Gardiyanlar, kişilere ve koğuşun tümüne küfür ederlerdi. Dayak atmak için bahaneleri vardı. Koğuşa girip "ranza altı el" dediği zaman herkes ranzanın altına giremezdi. Dışarda kalan dayak verdi. İlk giren, sona kalan, giremeyen.. sonu mutlaka dayakla biten bir komuttu bu.

Birgün havalandırmada eğitim yapıyorduk. Gardiyanlar eğitimi durdurdu. Bizi duvar dibine çektiler, koğuştaki 60-70 yaşlarında adamlar vardı. Ağzlarında diş kalmamış, saçları bembeyaz ihtiyar insanlardı bunlar. Hepsinin kafası tıraşlı, üstlerinde eşofmanlar. Gardiyan biriki dedikçe zıplaya zıplaya geliyorlardı. Gardiyan 5 kişi bir tarafa 5 kişi diğer tarafa ayırdı bu yaşlı insanları, ortaya da bir top attı. "Oynayacaksınız" dedi. Belki ilk kez top görüyorlardı hayatlarında. Bir tanesi sürekli topun peşinde koşuyordu, eliyle tutuyor sonra vuruyordu. Top giderken vuramıyordu. Gardiyanlar kim galip gelirse dayak yok ve fazladan birer bardak su, kim yenilirse dayak atılacak dediğinde bu insanlar birbirlerini ezeceklerdi nerdeyse.

Buna benzer bir çok dayak bahanesi vardı. İnsanlar arasında dayanışmayı kırarak psikolojik baskı aracı olarak kullanıyorlardı dayacı.

Birgün eğitim sırasında gardiyan "kita dur! Herkes birbirinin sırtına" komutu verdi. Eğitim yapanlar tek sayı idi. Bir kişi mutlaka açıkta kalacak ve dayak yiyecekti. Günlerce dayak yemiş insanlar, 30-40 kalas yememek için kardeşlerini bile çığneyecek duruma getiriliyorlardı.

Mahkemeye nasıl götürülüyordunuz?

Mahkemesi olanları, gardiyan ya geeden ya da sabahleyin karavanayı almaya geldiğinde söyler. İsmi bildirilenler sabah kahvaltısı ettirilmeden hazırlanıp çıkarlardı koğuştan. Toplanan yerde (ki çok kişi varsa koridorda, sayı azsa göründerinde) tek tek kimlik tesbiti yapılırdı. Sonra da sıra "eğitime" gelirdi. Önce Gençliğe Hitabe, An-

dımız, İstiklâl Marşı ve komutla diğer bazı marşları okurduk. Daha sonra ellerin kelepçeli olarak, arabaya konulacağın saate kadar, dizlerini göğsüne kadar çekerek yerinde saymaya başlanırdı. Bu bazen yarım saat sürdüğü gibi, iki hatta üç saat kadar da sürebiliyordu. Diyarbakır'ın o soğuk kışında ve kaloriferler yamadığı halde, burnumuzdan ter damladığını hatırlıyorum.

Arabalar çalışır hale gelince, ellerimiz arkadan kelepçeli olmak üzere bindiriliyorduk. Küçük bir kapısı var, her tarafı da kapalı. Yalnız tam karşıda, yukarıda küçük bir delik var. İçine eşya koymakta kullanılan sandıklardan, karşılıklı olmak üzere ikişerden dört adet koymuşlar, aralarında da gardiyanlar için boşluk bulunurdu. Bazen bu sıralarda 12-13 kişi oturuyor, toplam sayı 60'ı buluyordu. Arabada ellerimizin kelepçeli olmasıyla yetinilmeyip, birbirimize zincirlerle bağlanıyorduk. Tabi bu durum hem yürümeye hem de arabadan inip-binmeye engel oluyordu. Arabanın yerden yüksekliği 1,5 metre kadar olduğu için, inerken tökezlenip üst üste 3-4 kişinin yığıldığı olurdu. Ayrıca, bir de arabada duruş biçimi vardı; ayaklar bitişik olarak esas duruşta ve alnın önündekinin ensesine dayalı gözlerin kapalı olacaktı. Sağa sola dönmek ve konuşmak kesinlikle yasaktı.

Birgün yine arabada giderken aramızdakisaralı bir arkadaşın krizi tuttu. O gün zincir takmamışlardı. Elleri arkadan kelepçeli olduğu için, yerde çırpınırken ağzı burnu döşemeye sürünüp kan içinde kaldı. Dayanamayıp müdahale ettim. Benim de ellerim kelepçeli olduğu için, çocuğun serçe parmağını açmam çok güç oldu. (Kasıntı halinin geçmesi için gerekliydi bu.) Ben uğraşırken gardiyanlardan birisi gelip ağzına bastı, ama bu benim de işime yaradı. Arkadaş kımıldayamadığı için parmağını aralayabildim.

Mahkemeye geldiğimizde ise küçük bir odada (bazen 50-60 kişi olurduk.) beklemeye alıyorlardı. Nizami şekilde yere çöküyorduk. Eğer kalabalık daha fazlaysa, bir kısmımız zorla ayakta bekletilirdik.

Mahkeme salonunda da olan bu tür olaylardan mahkeme heyetinin habersiz olması mümkün mü?
Bazen heyetin gözü önünde dövdükleri de olurdu.

Heyet ne yapardı?

Hiçbir şey! Müdahale etmek isteseler bile gardiyanlar kesinlikle aldrış etmezlerdi. Örneğin bir dönem bizden mahkemede hakimnin sorularına yanıt vermeden önce ayağımızı olanca gücümüzle vurup, "kısık künye" yapmamız istendi. Bazen heyette sıkıyönetim görevlileri, sivil yargıçlar da oluyordu. Sonunda öyle bir duruma geldi ki iş,

mahkeme heyeti bile bundan rahatsız oldu. Ama biz yapmak zorundaydık. Yani mahkemedeki düzeni bile gardiyanlar sağlıyordu. Neyi konuşup neyi konuşmamamız gerektiğini onlar belirliyordu. Mahkemeden sonraki dayacı, cezaevine döndükten sonra başına gelecekleri göze alırsan istediğini konuşabilirdin elbette.

Bu durum temyiz dilekçelerinde belirtilmiyor muydu?

Temyiz dilekçesi, itiraz etme. içerdeki herkes böyle bir hakları yoktu. Ya verdiğin dilekçeyi götürmüyorlar ya da dilekçe verdiğin için cezalandırıyorlardı. Yani açık açık savunma hakkımızı ortadan kaldırıyorlardı. 5 Eylül direnişine kadar zaten bir kaç sonuçlanan dava vardı. Onlara da bu hakkı tanımadılar.

Biraz da "5 Eylül'ü" anlatır mısınız, nasıl gelindi bu güne?

O güne gelmede etkin olan ta 1981'de başlayan olaylar var. Bir arkadaş kendini asmıştı. Ölüm orucu yapıldı ve bir kaç kişinin ölümü ile sonuçlandı.

Bir de yangın olayı var; bazı arkadaşlar kendilerini yaktilar (1982). Ben bunu bir arkadaşın ağzından dinledim. Sabahleyin bir patlamayla uyanmışlar. Koğuşun ortasında alev alev bir şey yanıyormuş. Önce yangın var sanmış arkadaş. Daha sonra yananın insan olduğunu farketmiş. Her tarafı yanmış; yüzü, göz kapakları, dudakları. Saç diye bir şey kalmamış. Meşale gibi tüten simsiyah bir görüntü. Yalnızca gözlerinden tanınmış Ferhat Kuntay olduğunu. Ferhat Kuntay arkadaşın panik içinde olduğunu görünce ismiyle çağırılmış ve "sakin ol, korkulacak bir şey yok, benim" demiş. O sırada bazı arkadaşlar söndürmek için üzerine battaniye atmışlar. Onlara kızmış "bizim üstümüze battaniye atmayın, ateş atın." Bir yandan da yanıyor tabii. "Biz bu cezaevindeki insanlar için kendimizi feda ediyoruz, cezaevine insanca yaşam koşulları gelsin diye kendimizi yakıyoruz, bu böyle bilin" diye de kısa bir konuşma yapmış. Üstündeki battaniye ve kenli yağları bitince çökmüş. Bu sırada Ferhat Kuntay dirseklerinin üzerinde emekleyerek biraz ilerde kalmış olan küçük alevle kafasını tutuşturmuş. Ondandır gardiyanlar koğuşa çullanıp bunları alıp götürmüşler.

Bir kişi mi öldü bu olayda?

Yok, ben dört kişi biliyorum. Daha sonra da bir kişi dövülerek öldürüldü.

Kaçıncı koğuştaki bu?

34. koğuş. Yani önceki 33. koğuş. Zaten cezaevlerinde bir koğuşun adı çok çıktığında hemen numarası değiştiriliyordu. Örneğin, bizim eski-

"Biz bu cezaevindeki insanlar için kendimizi feda ediyoruz, cezaevine insanca yaşam koşulları gelsin diye kendim iz yakıyoruz, bu böyle bilin sin."

den kaldığımız hücre 37. koğuştu, değiştirilip 36. koğuş yapıldı.

Daha sonra neler oldu peki?

Olaydan sonra, koğuşun büyük çoğunluğunu hücreye götürüyorlar ve o koğuştaki bulunanlara yoğun baskı yapılıyor. Orada da bir kişi ölüyor. Bu olay üzerine baskılar daha da artıyor. Bir gece koğuştaki kalan çocuklardan biri bileğini kesiyor. Gece bir leğeni ranzanın dibinden köşeye kadar sürüklüyor ve bileğini leğenin içine sarkıtıyor. Farkedilmesin diye. Yani adam ölüme kararlı, kendine göre bir ölüm türü seçmiş ama beceremezse çok daha kötü şeyler bekliyor, işkence, dayak, ölüm olanağı elinden alınıyor kesinlikle. Sabaha karşı anlaşılıyor tabii. Götürüp diyorlar bileğini.

Tekrar yangına dönelim isterseniz. Sizin koğuşa nasıl yansıdı bu olay?

Biz sabahleyin feryatlarla uyandık. Bizim koğuşun karşısındaydı, yangın çıkan koğuş. Camları kırdılar. Tam o sırada, gardiyanlar bizim koğuşa geldiler. Tüm camları kapatmamızı söylediler. Koğuşumuzda 6 pencere vardı ve hepsinin camlarında da, bizim paralarımızla yaptırılan Türk bayrağı resimleri vardı. Boyayla yapıldığı için dışarıyı görmek mümkün olmadı. Tam 8 ay boyunca kapalı kaldı pencerelerimiz. Koğuş öyle hale geldi ki, sayım için geldiklerinde bile giremiyorlardı

asteğmenler içeriye. Tavaandan, nefesimden çıkan buharlar damlıyordu. Birçok arkadaşın bunama düştüğü dönemdir aslında bu 8 ay. Olayı ise, durumu öğrenmeye daha elverişli olan arkadaşlardan öğrendik. Bir de mahkemelerde zaman zaman fısıldaşabiliyorduk.

Ölüm orucu ve yangında ileri sürülen istekler, talepler neydi?

Yalnız 5 Eylül 1983'de böyle bir talep var (Arlında ölüm oruçları 1 Eylül'de başlamıştı, tüm koğuşlara yayıldığı gün 5 Eylül.) Hiç bir siyasi talep yok. Ne mahkeme, savunma hakkı... bunlarla ilgili de hiç bir şey yoktu. Tek talep "insanca yaşam hakkı"ydı. Ölüm orucu daha önce belirlenen sloganlarla başlamıştı; "İnsanlık onurumuz işkenceyi yenecektir!" "İnsanca yaşam için ölüm" vb. üç sloganla. 28 Eylül'de de tüm isteklerimizi kabul etmek zorunda kaldılar ve cezaevi yönetimiyle anlaşma sağlandı.

Sigara içmeye zamanınız oluyor muydu?

Gardiyan kalmış bir olaydı. Bazen, örneğin bir hafta sigarayı yasaklayabiliyordu.

Önceleri gizli gizli içerdik. İspyoncular haber verdi bunu dışarıya. Bu koğuştaki sigaraları toplarlardı, gardiyan geriye keyfi istediği zaman verirdi. Sigarasızlıktan mahkemeden gelen kağıtlara tahta sarıp içenler vardı.

O dönemde çok ilginç bir şey oldu. Bir arkadaşın yatağının altına fare yuva yapmış. Sigara ya sağı var, hepimizin başı dönüyor. Bir gece arkadaş beni yanına çağırdı, bana bir sigara uzattı, üzerinde iki tane delik vardı. Nereden bulduğunu sordum, farenin getirdiğini söyledi. Onu bir güzel içtik. Fareler gidip gelmesine karşın yuvayı değiştirmedik, ara ara kotik getiriyorlardı içiyor-duk.

Fareler çoktu cezaevinde, büyük kocaman fareler. Cardon da vardı. Gece yatarken insanın yüzünde geziyordu. Kedi kadar diyebilirim. Kalkıp kovalama terlik atma hakkına sahip değildik. Yatakların üzerinde geziyordu. Kovalasak ses gardiyana gidecek, perişan edecek bizi.

Bir asteğmen vardı, bir gün o geldi. İdarenin her koğuşa bir kapan verdiğini söyledi. "Kendinize bir kapan alın" dedi. Belirli bir süre verdi. "Bu süre sonunda fare kalmayacak, kalırsa size yedireceğim" dedi. Kapan yakalarına ne ala, yakalamazsa, ellerimizle yakalayacağız. Kapanı kurduk, günde 4-5 tanesi geliyor 1 ay geçti fare falan kalmadı. Ondan sonra biz kapanı unuttuk. 6 ay sonra bu asteğmen geldi. Geldiğinde bütün koğuşu denetlerdi, süpürge çöpü bulsa dayak yerdik. Sorumluları dövüyordu. O geldiğinde kapanı sordu. Sorumlu bendim. Süpürge çöpü gördüğü için beni dövmüştü. Kapanı berkes unuttu. Bilmendiğimizizi söyledik. Kapanı sorumlu arkadaş çağırırdı. O da unuttu. Raanzanın altına girip kapanı buldu. Kapan kurulumamıştı. Ben fare kalmadığı için kapanı kurmaya gerek görmediğimizi söyledim. Sen emir almadan namlı kurduramazsan diye beni yine dövdü.

Dayağı gardiyanlar mı atıyordu, kendisi mi?

Gardiyanlar da dövüyor, kendisi de. Ama bir de tutukluları birbirine dövdürme olayı vardı. Veriyorlar copu, git arkadaşımı döv diyorlardı. Bu bir gün, iki gün, üç gün meselesi değil. Dayanamıyorsun. Ben dayanamadım aldım copu. Çok hafif vurdu. Copu elimden aldı gardiyan, bana 30'ar kez salan vurdu. Yeniden elime verdi. "İşte böyle vuracağın" dedi. Ben yine hafif vurdum. Yine dayak yedim. Baktım kurtuluş yolu yok, "ben senin kadar güçlü değilim dedim. Vurmaktan vaz geçtim. Bazı arkadaşlar panikle kapıldılar. Artık koğuşta bir şey olduğu zaman bunları çağırıyorlardı. Bunlar diğerlerini dövüyorlardı. Gardiyan tuvalete çekiyor, ben geldiğim zaman bu adamın gözü morarmış olacak vb. diyor. Tuvalette bu iş bitiyordu.

Bu tür cezalandırmalar ilişkilerinizi bozmuyormuydu?

Kabulleniyorduk. Yani bana dayak atıldığı zaman ben kızmıyordum. Bir gün beni ve sorumlu yardımcısıyla, eğitim sorumlusunu ve bir de menurun eğitim sorumlusu yardımcısını dışarıya çıkardılar. Gardiyan koğuşun eğitimini beğenmemiş. Bizi önce dövdüler. 7-8 gardiyan bir kasa mandalına almışlar beni dövüyorlar, hem ara verip yiyorlardı. Biri gidiyor, diğeri geliyor. Bize koğuşun bütün işlerini yapan insanlar olduğumuz için, bizi aracılığıyla başı yapmak istiyorlardı. İçerden karabiber istediler. Namlı olduysa kara-

Ataol Behramoğlu

Helsinki'ye Bir Şiir

Ve birden çarptım sonbahara
İsaz bir parkın da Helsinki'nin
Yıldızlar dökülmüştü parka
Eğilip dokunmak istedim

Gece derin ve maviydi
Fin körfezinin üzerinde
Işıklar içinde bir gemi
Duruyordu iskelede

Yürüdüm uzun uzun
Türkçe şarkılar söyleyerek
İçimde ince bir hüznün
Kendi kendime yeterek

Bir sabah Ateneum müzesindeki
Resimlere baktım sevgiyle
Bir gece bir tutam tütün sundum
Finlandiyalı bir işçiye

Kuzeydeki ormanları görmedim
Kayak yapmadım dağlarında
Sanmam ki kusmet olsun da
Göllerinde yüzebileyim

Ama sevdim Fin dilini
Mertçe, dostça çınıtlı
Bir dost mektubu okur gibi
Okudum ozanlarını

Yağmurlu bir sabah ayrıldın
Bu kardeş Kuzey kentinden
Onda benden ne kalır bilmem
Bende bir şeyler kalacak Helsinki'den...

Ekim 1984
(Helsinki-Berlin uçağında.)

biber bulundu. Başparmağı kalınlığında kağıtlara sarılı. Ad n başı 3'er tane bardağa doldurdular, yarımşar bardak su ile karıştırıp bize içirdiler. Daha sonra sigaralarını çıkartmamızı istediler. Benden 5 tane çıktı. Yine hepsini yememizi söylediler. Üstüne bir daha dayak yedik. Daha sonra bir kasa mandallının kabuklarını yememizi söylediler. Benim dişlerim kırılmıştı, kabukları yutmaya başladım. Diğerlerinden erken bitirip gidip "emrinizi yerine getirdim" diye tekmil verdim. Bu kez diğerlerine yardım etmemi söylediler. İçeri girdiğimizde birinin mideisi hastaydı, salya gelmeye başladı. Kusmaya başladı. Ben kusamıyordum. Parmağımı sokup kusmaya çalıştım. Bir de tursil yediriyorlardı. Koğuşta iyi eğitim yapan iki adamı gardiyan çağırıyor, birinin eline su birinin eline tursil veriyordu. Biz de arayla önlerinden geçiyorduk. Bardaklarımızı tursil ve su koyuyorlar, gardiyan karıştırıyor, biz de içiyorduk.

Açık görüş oluyor muydu?

6 Eylül direnişinden sonra, 1984 23 Nisan'ında cezaevinde ilk kez açık görüş yapıldı. 23 Ni-

san nedeniyle yalnızca çocuklarla görüşüldük.

Sıra bizim koğuşa geldiğinde, görüşün yapılacağı salona doğru uygun adım yürümeye başladık. Başımızda gardiyanlar bulunuyordu. Karşıda bir sürü çocuk gördük. Çocukların gözükleri de soyadlarının yazılı olduğu kağıtlar anımsıydı. Çoğumuzun çocuğu içeri girdikten sonra doğmuş ya da o zamandan bu yana büyümüşü. Kimse çocuğunu tanıyamadı önce. Çocuklar bizim uygun adım geldiğimizi görünce korktular önce. Gözlerinde büyük bir korku ve dehşet ifadesi ile geri çekildiler. Onlar için biz, saçları sıfır numara kesilmiş, tek tip elbise giymiş, garip sesler çıkartarak yürüyen, korkulacak insanlardık tabi. Hiç birisi babasını tanımadı.

Çocuklar korku içinde arkalarında bulunan duvarlara kadar gerilemiş ve duvara yaslanmışlardı. O kadar etkilenmiş ve korkmuşlardı ki hepsi bizim gibi esas duruş vaziyetini almışlardı. Gardiyan bir çocuklara bir bize bakmış ve düdüğüni öttürüp "çocuk sevmek serbest" emrini vermişti. Biz bu emir üzerine korku dolu çocukların yanına gidip, onları tutuk, buruk ne söyleyeceğini bilemez bir şekilde sevmeye çalışmıştık...

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ

İnsan hak ve özgürlüklerinin korunması ve geliştirilmesi gerektiğini duyan bizler, bu konularda çalışmalar yapmak üzere, İNSAN HAKLARI DERNEĞİ'nde bir araya geldik. Bu Derneğin kurucuları olarak, ülkemizin imzaladığı uluslararası belgelerde yer alan, insanlığın özgürlük mücadelesi tarihinden ve insan olma onurundan kaynaklanan, uygar dünyanın benimsediği çağdaş özü ile belirlenen İNSAN HAKLARININ toplumumuzda tüm boyutlarıyla yaşama geçirilmesi için uğraş vermek amacıyla ile çalışmalar yapacağız.

Derneğin amacı doğrultusundaki etkinliklerini gerçekleştirmeyi çağımızda, ülkemize ve toplumumuza karşı insan olmanın hak ve sorumluluklarını yerine getirmenin bir gereği sayıyoruz.

Bizler yurdumuzda temel hak ve özgürlükler başta olmak üzere insan hakları ve ihlallerini araştırıp, saptayıp, önlenmesi yolunda her türlü girişimde bulunacağız.

İç hukukumuzun, Türkiye Cumhuriyetince imzalanmış, insan hakları konusundaki uluslararası belge ve andlaşmalarla çelişen yada bağdaşmayan hükümlerin ayıklanması, çağdaş koşul ve yaklaşımlar doğrultusunda düzenlenmesi için çaba göstereceğiz.

Bizler tüm hükümlü, tutuklu ve gözetime altında bulunanların, ırk, renk, cinsiyet, dil, din ve siyasi görüş ve inanç ayrımı gözetmeksizin, yaşamlarının insan onuruna yaraşır maddi ve manevi koşullar içinde geçmesi için her türlü çabayı vereceğiz.

Bizler, ülkemizde imzalanmış belgelerdeki insan haklarının yerine getirilmesinin yanı sıra, insan haklarının ihlallerinden ötürü yurttaşlarımızın Avrupa İnsan Hakları Komisyonuna kişisel başvuru hakkının tanınmasına çalışacağız.

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ'nin, amaç ve etkinliklerinin yaşama geçirilmesindeki güç, bu hak ve görevlerin bilincinde olan insanların olacaktır.

NEVZAT HELVACI "Savunma hakkının önündeki engeller kaldırılmalıdır."

Aşağıda, İnsan Hakları Derneği Genel Başkanı Nevzat Helvacı ile yaptığımız söyleşiyi sunuyoruz.

YARIN □ İşkenceyi köklü olarak önleyebilmek için ne gibi kurumsal, yasal önlemler alınmalıdır?

NEVZAT HELVACI ■ Hemen herkes işkenceye karşı olduğunu söylüyor, yetkililer gerekli önlemleri aldıklarını açıklıyorlar, yine de işkence olayları eksik olmuyor. Basına yansıyan haberlerden, açılan davalarından anlaşılacağı gibi işkence olgusu yadsınmaz. Oysa işkencenin bir insanlık suçu olduğunda bir görüş birliği varmış gibi görünüyor. Buna karşın işkence olayları sürüp gidiyorsa bunun anlamını iyi değerlendirmek gerekir.

Birçok uluslararası belgede olduğu gibi iç hukukumuzda da işkenceyi yasaklayan hükümler yer almıştır. Örneğin anayasanın 17. maddesi kimseye işkence ve eziyet yapılamaz diyor, ceza yasasında işkence yapanlar için ceza öngören

maddeler var. Buna karşın işkencenin önü alınabilmiş değil. İşkenceyi önlemenin etkili yollarından birisi, savunmanın suçlama ile birlikte başlamasıdır. Savunucu hazır bulunmadan hiçbir sanığın sorgusu yapılmamalıdır. Bunun için yargılama usulü yasasında gerekli değişikliklerin yapılması zorunludur.

İkinci önemli konu, polisin soruşturma yetkisiyle ilgilidir. Suç delillerini toplama ve sanığı yakalama kuşkusuz polisin görevidir. Ancak polis, sorgulama yapma gibi bir yargı göreviyle yetkili kılınmamalıdır. Yine bu noktada, doğrudan Cumhuriyet Savcılığına bağlı adli kolluğun kurulması da önem taşıyor.

Yargıçların, savcılarının, doktorların ve tüm görevlilerin işkenceye karşı daha duyarlı davranmaları ve işkence olaylarının üstüne daha titizlikle gitmeleri gerekir. Hatta bu duyarlılığın tüm bireylerce gösterilmesi yönünden toplumun eğitilmesi

yararlı sonuçlar doğurur. Bu alanda uluslararası dayanışma da ihmal edilmemelidir. Bunları sağlamak için hukuk devleti ilkelerinin, tüm boyutları ile uygulamaya konulması ve açık rejimin sürekli yürürlükte tutulması gerekir.

□ İşkencede siyasi sorumluluk nedir?

■ Genel olarak, sistemli işkence olaylarından ötürü siyasal sorumluluk, elbette sözkonusudur. İşkence bir devlet politikası olarak kurumlaştırılmışsa, kuşkusuz bu durumdan siyasal sorumluluk doğar. Hükümeti veya ilgili bakanı siyasal açıdan sorumlu tutmak, parlamentonun işidir. Prof. Faruk Erem, geçmişte yayınlanan bir yazısında, işkenceyi anayasaya karşı işlenmiş bir suç olarak nitelemekteydi. Gerçekten de işkence, sayın Erem'in belirttiği nitelikte vahim bir suç olarak görülmelidir.

Nevzat Helvacı

□ Suç Sorunları Avrupa Komitesi, tutuklu ve hükümlülere muamelede uyulması gereken asgari standart kuralları belirlemiş durumda. Bu koşullara ilişkin görüşleriniz nelerdir, söz konusu koşulların yaşama geçirilmesi konusunda neler yapılmalıdır.

■ Birleşmiş Milletler'in, 30 Ağustos 1955 tarihli kararıyla tutuklu ve hükümlüler için bazı kurallar belirlendiğini bilmekteyiz. Suç Sorunları Avrupa Komitesi'nce, Birleşmiş Milletler'in bu kararına dayanarak, "Hükümlü ve Tutukluların Tretınanı Hakkındaki Standart Minimum Kuralları" belirlenmiştir.

Suç Sorunları Avrupa Komitesi'nin konuya yaklaşımı, tutuklu ve hükümlülerin de insan olduğu ve bazı haklarının bulunduğu temelinde dayanmaktadır, doğru yaklaşımda budur. Bu kurallar tutuklu ve hükümlüler, horlanan, toplum dışına itilen ve kötü muameleyle müstehak insanlar olmaktan kurtarmayı amaçlamıştır. Örneğin, genel uygulamada kurallarında ana ilke, "hürriyetten yoksunluk, insan haysiyetine yaraşır maddi ve manevi koşullar içinde gerçekleştirilecektir" biçiminde belirlenmiştir. Tutuklu ve hükümlülerin barınma, sağlık, giyim, beslenme, dış dünya ile ilişki, okuma vs. hakları, hep bu ana ilke-

ye uygun olarak düzenlenmiştir. Uzun bir metin olduğu için, içeriğini tümüyle buraya aktarma olanağımız yok. Ancak, bunların bir yayın organında tam metin olarak yer almasının yararlı olacağı kanısındayım.

Bu kuralların yaşama geçirilmesi için neler yapılması gerektiği ne gelince, bunun ilk koşulu, sözkonusu kuralların belirlenmesi ve gerçekleştirilmesi için çaba harcanmasıdır. Bu kuralların uygulamaya konulması, iki yönlü bir çalışmayı gerektirir. Bunlardan birincisi; yasa, tüzük ve yönetmeliklerin bu kurallara uygun olarak düzenlenmesi, ikincisi de cezaevlerindeki fizik koşulların, bu kuralların uygulanmasına elverişli bir duruma getirilmesidir. Örneğin, kurallardan birisi şudur: "Hükümlü ve tutukluların barınak yerleri, özellikle uyudukları yerler, iklim koşulları ve özellikle hava hacmi, minimum alan, aydınlatma, ısıtma ve havalandırma gözönünde tutularak, sağlık gereklerine uygun olmalıdır." Cezaevlerimizde bir yatakta birden fazla kişinin yattığını gözönüne alırsak, fizik koşulların önemi daha iyi anlaşılabilir.

□ Tartışmanın yoğunlaştığı alanlardan biri de "savunma hakkının kısıtlanması"na ilişkin uygulamalar. Konunun özellikle mahkeme aşamasına ilişkin görüşleriniz nelerdir?

■ Ceza yargılaması; iddia, savunma ve karar sacayağı üzerine kurulur. Bunlardan birisinin eksik olması, yapılan işi yargılama, varılan sonucu mahkeme kararı olmaktan çıkarır. Bir ceza davasında savunma hakkı yeterince kullanılamıyorsa, o yargılamanın bir ayağı eksiktir ve adalete ulaşma olanağı yoktur. Mahkeme salonlarında yargıç ve savcı kürsülerinin, avukatların kürsülerinden yüksek yapılmış olması, bu gerçeği değiştiremez. Savunma hakkını "kutsal" olarak niteliyen görüşler, bunu anlatmak istemişlerdir.

Savunma, kutsal olarak nitelenen veya nitelenmesin, eğer bir hak ise, bu hakkın eksiksiz kullanılabilmesinin önündeki engeller kaldırılmalıdır. Halbuki, bizdeki yasal düzenlemeler, bu hakkı kısıtlamaya dönük hükümler içermektedir. Sanığın veya avukatın duruşmadan atılması, savunmanın süre ve savunucu sayısı itibarıyla sınırlandırılması, sanık ile savunucusunun görüşmelerinin dinlenilmesi ve kısa süreyle sınırlı tutulması gibi işlemler, bu hakkın yeterince kullanılmasını engellemektedir. Savaş yokken savaş hali hükümlerinin uygulanması ile adalete kavramını bağdaştırmakta güçlük çekiyoruz.

Yasal düzenlemelerin de ötesinde, keyfiliğe varan uygulamalar da savunma hakkını engellemektedir. Tutuklu sanığa savunmasını hazırlaması için gerekli araç-gerecin, kağıt kalemin ve dokümanların verilmemesi biçiminde görünen bazı uygulamalar bunun örneğidir. Gizli olarak yürütülen bir hazırlık soruşturmasından sonra mahkemeye çıkartılan sanıkların, işkenceden yakınlabileceği ilk yerde, duruşmada, bu yakınmaların dinlenilmediği ve tutanağa geçirilmediği, birçok örnekle sabittir. Bu uygulama da savunmanın bir başka biçimde kısıtlanmasıdır. Hakkındaki hüküm kesinleşinceye kadar her sanık suçsuz sayıldığı için, sanık hazırlık soruşturmasından başlayarak yargılamanın her aşamasında, en geniş savunma olanaklarıyla donatılmalıdır.

ERDAL İNÖNÜ

"Bizden daha güçlü bir adam biz kendi kendimizi"

YARIN □ Gençlik, geleceğe yönelik depolitizasyon sürecinden en çok etkilenen kesim. Ama, geçen altı yıl içerisinde, özellikle son iki yılda gençlik, bu süreci kırmaya yönelik çabalarda bulundu. Örneğin, öğrenci dernekleri kuruldu. Bu örnekten hareketle, gençliğin politika yapması ne anlama geliyor, bunun mekanizmaları nelerdir?

ERDAL İNÖNÜ ■ Depolitizasyon diye başladınız; bu da bir çeşit slogan, onun için gençlerin, fikirlerini sloganlarla daha basitlere indirgemek, bazı kelimeler içine ve yaklaşımlara hapsetmek, benim eskiden beri istemediğim bir eylemdir. Onun için diyorum, soruna daha genel bir çerçeve içerisinde bakalım. Yaşlılarımızın gençleri siyasetten uzaklaştırması bir tepki olarak ortaya çıktı, anaya da var şimdi ve bunu ayrıca hükümet de uyguluyor. Hükümet başka amaçla uyguluyor, anaya ya koyanlar başka amaçla koydular. Bu açıdan gençlik, hayatın önemli bir bölümü, belki de en verimli bölümü. Genç insanın acısı çok, merakı çok, umudu çok, zamanı da çok. Böylece, dünyaya geldiğini başkalarına en çok gösterme fırsatı, en değişik, kalıcı şekillerde gösterme fırsatı, gençlikte insanın elinde var. Gençlik, bunu değerlendirmeli. Ve büyük bir idealizm içinde gençlik, daha iyisi nasıl olur diye uğraşacaktır, düşünecektir, aklına gelen yolları da deneyecektir. Gerek tartışarak, gerek ufak tefek uygulamalarıyla bularak bunu yapacaktır ve bunu her gençlik yapar, bunu yapmasından daha doğal bir şey yoktur. Gençliğin bunu yapmasının sonunda tehlike geleceğinden çekinenler, tutucu bir yaklaşımla, "gençlik berşeyle ilgilenirse, berşeye karışır, her şey hakkında fikrini söylerse, bundan çok değişik sonuçlar çıkar" diyen yaklaşımlar da ortaya çıkar. Onun için, aman bunlara engel olalım diye karşısına çıkarlar olabilir. Bunların hepsi gençliğe güvenmemek ve tabii toplumdaki insanlara güvenmemek demektir. Ama esas yanlış olan budur.

İnsanlar, kendi yetkelerini, kendi yetenekleri-

"Demokrasinin önünde birçok engeller var; bir kısmı anayasayla geliyor, bir kısmı sonradan çıkarılan yasalarda var. Önemli bir kısmı da hükümetin

davranışlarından geliyor. Hükümetin, son günlerde yaşadığımız ara seçimler konusunda yaptıkları bile, Türkiye'de demokrasi anlayışını değiştirmiyor."

ni kullanmaktan korkmamalıdır. Biz de, gençliğimizin o enerjisinden, o verimliliğinden, o korkusuzluğundan korkmamalıyız ve onu değerlendirmeliyiz. Tabii bunun çeşitli yolları vardır. Pratik olarak gençliğin politika ile ilgilenmesi, bir defa gazeteler okuyarak, kitaplar okuyarak, arkadaşlarıyla konuşarak, tartışarak olur; ona hiçbir engel tanınmamalıdır.

Her fikri tartışmalı, bulunduğumuz yerlerde rahatça konuşmalı. Onun ötesinde birtakım örgütler, gençlere siyasi konularda tartışmaları için olanak sağlarlar. Öğrenci dernekleri bunu yaparlar eskiden beri. Tabii şimdi öğrenci derneklerinin siyasete karışmaları yasak. Bunun için böyle yaklaşmak belki biraz farklı olur, ama genel yaklaşımlarla bakmaya çalışıyorum; bugünkü sıkıntılar da mesele. Eskiden, birtakım konferanslar, münazara diye tartışmalı konferanslar düzenlerlerdi dernekler, sonraları, daha çok siyasetle, doğrudan doğruya siyasetle ilgili açık oturumlar yapılmaya başlandı. Daha sonra eylemler filan, öğrenci dernekleri daha çok siyasetin içine girdiler. Tüm bunlar, hep zamanla geçirilen çeşitli evreler; öğrenci derneklerinin tabii kurulması gerekir diyorum. Tabii bu öğrenci dernekleri, öğrencilerin kendi meseleleriyle, üniversitedeki sorunlarıyla ilgilenenlerdir. Bunları düşünmeyin, yalnız şunu düşünün demek, gençlerin düşünme yeteneğini tam kullanmamaktır, o bakımdan yanlıştır.

Tabii, anaya bir tepki anayasası olduğu için bazı güçlükler getiriyor. Onlar da zamanla geçecektir ve öğrenci dernekleri de anaya ya karşı çıkmadan, yani anayasaya karşı bir hareket ceza doğurur, öyle bir suç işlemeyen, öğrencilerin doğal yeteneklerini geliştirme olanaklarını veremeye çalışmalıdırlar. Bir örnek derlerse biz, siyasal gücümüz yeterli olunca, bu anayasayı değiştirip, gençlere bu olanakları daha rahat vereceğiz. Tabii, gençler bekleyemezler; ama şimdiki olanak-

ları bir cezayla karşılaşmadan sonuna kadar kullanacaklar, daha rahat kullanma dönemleri de, biz bu siyasi güçle ortaya çıktığımız zaman olacak.

□ Gençliğe ilişkin pek çok sorunun, iktidar olduğunuzda çözüleceğini söylediniz. Örneğin, gençliğin en geniş anlamıyla örgütlenmesi nin önünde birtakım engeller var: Öğrenci dernekleri ulusal düzeyde örgütlenemiyorlar, siyasal partilerin gençlik kolları kurmaları yasalarla engellenmiş durumda.

■ O da yanlış, o da düzeltilmeli. Tabii siyasal partilerin gerek kadın kolları, gerekse gençlik kolları kurulması gerekiyor. Bunu da gerçekleştireceğiz. Bunun eksikliğini görüyoruz. Onun için biz örgütlenmedeki sınırlamaları kaldıracakız, rahatça çalışacaklar. Tabii benim de gençlerden beklediğim bir defa bu sınırlamalardan kurtulduklarında, topluma katkılarını yaparlarken, en geniş tartışma ortamında, birbirleriyle kavga etmeden, bu işi yapmaları ve toplumun gençliğin niteliklerinden yararlanmasını sağlamaları. Bizde, kavga ortamının bu kadar çabuk gelişmesi de bence büyük ölçüde bu yasaklardan doğuyor. Bütün fikirlerle başırs neşir olduğunda, o ortamda o zengin ortamda kavga etmeden, yolu bulmanın da bir eğitim süreci vardır. Tam öğrenecekken, birtakım kavga çıktı diye bu süreci yarıda kestiğinizde, badi siz bu fikirlerle uğraşmayın, çünkü sonunda birbirinizle kavga ediyorsunuz, dolaşısıyla yaşanmaz hale getiriyorsunuz Türkiye'yi, onun için siz bu işlerle uğraşmayın dediğinizde, başa dönmüş oluyoruz. Yani, bu fikirlerle uğraşmadan, bu fikirleri yok farzederek aklınızı kullanmadan, düşüncelerinizi eksik kullanarak ilerleyin diyoruz. Ama gene bir gün serbestlik gelecek tabii, çünkü toplum böyle dar bir cendere içinde yaşamıyor. Bir süre sonra siyasal partiler oluşuyor, serbestlik geliyor, ve yeni baştan başlanıyor.

"Bizim yönetmeyecek yönetecegiz."

"DSP ile, sosyal demokrat ya da demokratik sol partiler olarak temelde bir ayrışılmanız yok. Programları incelediğiniz zaman ufak tefek farklar

görüyorsunuz, ama bu farklar Avrupa'daki bir sosyal demokrat partinin içindeki görüş ayrılıklarını aşmıyor. Tabii, taktik farkları olabilir, bunlar kişisel yaklaşımlardır."

Bu bir yaratıcı faaliyettir, o zaman kavgaya olmaz. O evreye, o aşamaya gelmemiz gerekli. Ben sosyal demokrasiden de zaten büyük ölçüde onu anlıyorum. Kavgaya etmeden fikirleri geliştirmek ve Türkiye'yi ileriye götürmek, yaratıcılığımızı ortaya koymak diye anlıyorum. Fikirlerden korkmayın, o fikirleri olanak bulduğunuz ölçüde tartışın, onlara yenilerini eklemeye çalışın, onları ortaya çıkarın.

■ *Demokrasinin kalıcı olabilmesi için önce demokrasiyi yaşatacak unsurlarda, yani insanlarda demokrasi bilincinin yerleşmesi, kalıcı hale gelmesi gerekiyor. İçinde bulunduğumuz koşullarda demokratikleşmenin önündeki engeller nelerdir?*

■ Birçok engeller var; bir kısmı anayasayla geliyor, bir kısmı sonradan çıkarılan yasalarda var. Önemli bir kısmı da hükümetin davranışından geliyor. Yani, hükümetin, aslında son günlerde yaşadığımız ara seçimler konusunda yaptıkları bile, Türkiye'de demokrasi anlayışını değiştiriyor. Çünkü, anayasa yapılmış, hadi yapılsın şekline itiraz ediliyor, ama gene de mevcut bir metin var. Hiç olmazsa bu metni doğru dürüst yorumlamalıyız. Bu metni yorumlarken işinize geldiği gibi yorumlarsanız, böyle demokrasi bilinci gelişmez, çünkü o zaman herkes bunu dikkatle izler ve "demek ki, bu metinlerin hepsi değersiz, herkes işine geldiğini yorumluyor" der. Herkes işine geldiği gibi yorumlarsa, o zaman tabii ilerleme, barış içinde ilerleme olmaz, o zaman herkes gücünü artırıp herhangî bir şekilde o güç sayesinde elindeki metni istediği gibi yorumlayıp karşı tarafı alt etmeye çalışır. Halbuki o metinlerin önemi çok

büyüktür, çünkü o metinler sayesinde insanlar anlaşabilirler. Başka türlü yorumlarsanız, o zaman dönüp dolaşıp yeni bir metin yazmak, o metin üstünde anlaşmak gerekiyor.

Tabii bir defa bir noktadan başlamalı ki insan, ondan sonra güçler biraraya gelsin, muhalif partilerde de olsalar, o metnin kabul edilmiş olması, onları yeni bir aşamaya götürür. Ama, o metni yorumlarken, böyle açıkgozlükler, hokkabazlıklar yaparsanız, o zaman başka yere gidemezsiniz. O zaman bütün mesele, yeterli gücü sağlayıp, o metni doğru dürüst uygulayacak hale gelmeye kalıyor. O bakımdan, bence, anayasamızı eksikleri var tamam, yasalarda eksikleri var, fakat en önemlisi bükümetin davranışlarıdır. Onun üzerinde önemle durmak gerekir.

Siyasal mücadele, bugün esas itibarıyla ANAP'ın bir zihniyetinin ve o zihniyet de ANAP'ta uygulandığına göre, ANAP'ın seçimlerde değiştirilmesine, iktidardan uzaklaşmasına geliyor. ANAP tutarsız iki cümle söylüyor, ikisi birbiriyle çelişiyor. O zaman, bir anlaşma zemini kalmıyor. Demokrasinin gelişmesinde en büyük güçlükler bunlar. Çünkü, demokrasi insanların kendilerini yöneteceklerini kabul ediyor; e nasıl yönetecegiz, demek ki birbirimizle anlaşacağız, bizden daha güçlü bir adam gelip de, yahut da bir kral veya başka memleketten birisi gelip de bizi yönetmeyecek; biz kendi kendimizi yönetecegiz.

Demek ki, konuşarak yönetecegiz ve anlaşarak yönetecegiz. Anlaşmanın da yolu ortak metinler. Bir metin yazılacak, onu ikimiz de kabul edeceğiz, bu iş öyle başlayacak. E, o metni kabul etmişiz, ondan sonra yorumlarken yok yok, bu

metin "a" diyor, ama onun aslı "b" dir, çünkü benim işime öyle geliyor, diye yola çıkarsanız, o zaman bu iş olmuyor. Siz o zaman kendinizi yönetemez duruma geliyorsunuz. Onun için mesele bu kadar basit, metinlerin, amayasa gibi bir metnin böyle açıkgozlu bir biçimde yorumlanması, bence bu bakımdan vahimdir. Bence en ters yaklaşım bu. Onu düzeltmek için de elimizde seçimden başka bir yol yok.

■ *Demokratikleşmeye ilişkin ölçütlerde temel olarak toplumun katılımından söz ediyoruz. Toplumun, kendi kendini yönetebilmesi, bu katılımın gerçekleşebilir. Katılıma ilişkin sorunları yaşayan bir kesim de işçiler. Buna ilişkin somut bir örnek karşınızda duruyor: 500 bin üyeye ulaşmış DİSK şu anda hapalı durumda. Bir sosyal demokrat partinin, demokratik kitle örgütleriyle bağı önemli. DİSK'in durumu örnek olarak alındığında bu konuda neler söylersiniz?*

■ Tabii demokratik kitle örgütleriyle bağlarımızın sıkı olması, bizim için son derece yararlı ve önemli. Batıdaki sosyal demokrat partiler, sendikalarla dayanarak kuruluyorlar, onlarla organik ilişkileri var. Çoğunda durum böyle. Aslında bizim de yasanın elverdiği, şimdiki yasanın elverdiği ölçüde ilişkilerimiz var, yani özel ilişkilerimiz var. Sendika üyesi işçilerden bize üye olan insanlar var. Fakat şimdiki yasalara göre hem sendikada, hem de partide yönetim kurulu üyesi olunamıyor. Böyle insanlar yok. Ama, sendika ve parti üyesi olan insanlar var. Sendikalarla ilişkilerimiz bugünkü şartların elverdiği ölçüde en geniş bir şekilde yürüyor. Daha da gelişecek. DİSK üyesi arkadaşlarımız var.

DİSK'in durumu da tabii az önce söylediğim kendine güvensizlik kompleksinden kaynaklanıyor sanıyorum. Dava devam ediyor, hâlâ bitmedi, biz bir an evvel bitmesini istiyoruz. DİSK üyesi arkadaşlarımızla ilişkilerimiz iyi, ama özel planda. Resmi bir ilişki olamıyor. Öteki örgütler için de aynı. Bunların hepsi anayasa meselesi. Dönüp dolaşıp siyasal gücün yeterli olmasına bağlı oluyor. O da halkın desteği demek oluyor. Şimdi Anavatan Partisi iktidarda ve demokrasiyi geliştiren bir yol takip etmiyor, ama onu da değiştirmenin yolu gene seçimden geçiyor.

■ *Toplum, demokratikleşmeye ve daha iyi yaşam koşullarına ilişkin taleplerinde, sosyal demokrat bir iktidara önemli sorumluluklar düşeceği inancında. Ancak SHP, en büyük eleştirileri yine şu noktalarda alıyor. Örneğin kongre öncesinde basındaki değerlendirmelerde; birincisi, SHP'nin örgütlenmesine ilişkin dağınıklığını gideceğiydi. İkincisi, SHP'nin topluma, demokratikleşmeye ve ekonomiye ilişkin daha somut bir plan sunacağı bekleniyordu. Şimdi sormak istiyoruz; hem demokratikleşme anlamında, hem de ekonomik anlamda SHP'nin nasıl bir programı var?*

■ Şimdi ara seçimler var, seçim bildirgesi hazırlanacak, bunu göreceksiniz. Programımızda aslında bu sorularınızın cevapları var ve demokratikleşmeyi biz, temel amaçlarımızdan biri diye görüyoruz. Türkiye'de demokratik, laik, sosyal hukuk devleti, bir sivil toplum devleti olacak. Bu arada, baskın eğilimlerini takip edecek ve o doğrultuda politikaları ayarlayacak siyasal partiler var, en başta SHP var, bunlarla birlikte demokratik örgütler, yerel yönetimler var.

Tüm bunların önemli rolleri olacak. Örnek olarak, önce seçimleri kazanmak gerekiyor ve kazanma oranı, anayasayı değiştirmeye olanakımız var mı, onu gösterecek. Sonra, anayasada nasıl değişiklikler yapacağımız, anayasayı dediğim şekilde, daha demokratik bir devletin işlemlerini sağlayacak hale nasıl getireceğiz, bunu inceleyen çalışmalar yapıyoruz. Bunun sonunda açıklayacağız.

Şimdi, seçim bildirgesiyle, seçim bildirgesinde söyleyeceğimiz şeyler, daha çok ilkesel düzeyde olacak. Anayasamızın nasıl değiştirilmesini düşündüğümüzü söyleyeceğiz. Tümden, baştan mı yapacaksınız gibi şeyler söyleniyor, tabii bu ikisi arasında bir fark olduğunu sanıyorum. Bunun için bazı değişiklikler yapılacak, bazıları da değişmeyecek.

Mesela, 61 Anayasasından alınmış pek çok madde var. Onları değiştirmeyi kimsenin istediğini sanıyorum. Ayrıca, daha demokratik bir düzen istemeyenlerin bile kabul ettikleri madde-

ler var. Mesela, Türkiye devleti bir cumhuriyettir, merkezi Ankara'dır, dili Türkçe'dir gibi şeyler zaten değişmeyecek. O bakımdan anayasanın tümünü değiştireceğiz sözü bir özet ve bir yaklaşım ifade ediyor. Yani biz bu anayasanın hazırlanış şekline karşıyız, onu biz baştan yazacağız demek istiyorlar. Ama, tabii mesele o değil şimdi, mesele yeni anayasa nasıl olacak, bugün nasıl hazırlayacaksınız? Tabii mecliste yeterli çoğunlukla yer alan bir parti, anayasayı değiştirecek gücü varsa o zaman değiştirecek. Onun değiştirmesi şekli şimdi zaten belli. O halde mesele, sonuç nedir, yeni anayasa nasıl bir anayasa olacak, hangi maddeler değişecek, girişi değişecek, mesela ne bileyim, her tarafını değiştirebilirsiniz, ama dediğim gibi biz her tarafını değiştirmek istemiyoruz. Çünkü, 61 anayasasından gelmiş maddeler var, kimsenin değiştiremeyeceği maddeler var. Onun için bugün duygusal yaklaşım gösteren bir tartışma içine düşmek istemiyorum. Fakat, hep söylediğim, anayasayı daha bir dikkatle alıp, çağdaş bir devlette ve bizim özlediğimiz şekilde uygulandığı bir anayasa haline getirmek için neresini değiştirmek gerekiyorsa, oralarını değiştireceğiz. Şimdi biz çalışmalara başladık. Zaten sayın Gürkan da sık sık belirtmişti, çalışmalar daha önceden başladı. Şimdi seçim bildirgesinde de göreceksiniz, bunun ötesinde de incelikli araştırma ve çalışmalar devam ediyor. Bu sorunları genel seçim öncesinde, anayasanın hangi maddesini nasıl değiştireceğimizi açıkça söyleyeceğiz. Ve bu, bize oy verecek vatandaşlara da bir yol gösterecek tabii.

Ekonomi için de, tabii sosyal demokrat bir parti olarak programımızda var. Kanna ekonomiyi inanıyoruz, bunun içinde piyasa ekonomisinin önemli yeri olduğuna inanıyoruz. Miras hakkı mülkiyet hakkı gibi hakların varlığına inanıyoruz. Bütün mesele gelir dağılımını düzeltecek, yani sınıflar arasındaki toplumdaki varlıklarla varlıksızlar arasındaki farkı azaltacak bir yaklaşım istiyoruz. Bunu vergileme yoluyla yapacağız; devletin zamanla ekonomiye müdahalesi yoluyla yapacağız, ama ekonominin esas etkenleri yine piyasa ekonomisi içinde yürüyecek. Yani katı bir merkezi planlama yapmayacağız, karma ekonominin planlamasını yapacağız. Kısaça söylediklerimiz bu, bunlar zaten programda var. Tabii, sorular da soruluyor, enflasyonu nasıl indireceksiniz; enflasyonu şimdiki hükümet azaltamıyor, o açıkça belli. Enflasyonun düşürülmesi gerektiğini söylüyorum.

Maliye ve para politikasını kontrollü bir şekilde yürütürsünüz, bir iki sene düşürebiliyorsunuz. Ama, şimdiki hükümet bunu anlaşıldı ki, yapmak istemiyor. Bunu yapacağız. Ondan sonra, ondan sonra demiyeyim, ekonomiyi büyütmek ve gelir dağılımını düzeltecek şekilde geliri paylaşdırmak, bu bizim esas ilkimiz. Tabii bunu gerçekleştirmek için, işte mesela dış ticareti nasıl yapacaksınız, ihracatı, ithalatı nasıl yapacaksınız, bunlar da soruluyor, diyoruz ki bunlar da programda var. Sorulara tam ayrıntılı cevap yok, hangi maddeleri, nasıl ithal edeceksiniz, bunların ayrıntılı cevabı tabii şimdi verilemez. Bu, iktidara geldiğimiz zamanki duruma bakan cevaplar.

■ Biraz daha açmak istiyoruz; Türkiye, 1980 öncesinde sosyal demokrat bir iktidara sahipti. O dönemde CHP'ye yöneltilen en önemli eleştirilerden biri de CHP'nin hükümet olduğu ancak iktidar olamadığıydı. CHP'nin ekonomik politikası şöyle idi: Tekellerle halk yığınlarının çıkarlarını uzlaştırmak... Ancak sonuçta, ne geniş halk yığınlarıyla tekellerin çıkarları uzlaştırılabilir, ne de tekellerle olumlu bir ilişki kurulabilir. Hatta CHP Hükümetinin yıkılmasında tekellerin büyük rolü oldu. Son altı yılda ise Türkiye, çok geniş anlamda bir tekelleşme süreci yaşıyor, yaşıyor. Özellikle devletin tekellerle ilişkilerinin yoğunlaştığı günümüzde, geçmişe ilişkin bir örnek de varken, geleceğe ilişkin neler söyleyeceksiniz?

■ Bir defa geçmiş deyince, sosyal demokrat iktidarın geçmişi diye sadece kısa bir dönemi almak doğru değil. Çünkü, Türkiye'de 1950'ye kadar yaşanan bir dönem var. Devletçilik politikası diye bir politika o zaman ortaya çıktı. Sosyal demokrat partilerin devlet sektörüne el koymaları aslında o zaman başladı. O zamanki parti sosyal demokrat bir parti değildi, ama devlet sektörü

"Doğru Yol Partisi ile sosyal ve ekonomik görüşlerimiz aynı değil, çok farklı. Ama, demokrasinin siyasal partiler arasında ortak bir temel olarak kurulmasında anlayışımız ortak. Bu açıdan muhalefetleyen ortak amaçlar için birlikte davrandığımız oldu. Bundan sonra da olacak."

yardımıyla kalkınmayı yürütmek fikri o zaman başladı. Dolayısıyla, çok da başarılı oldu. Bugünkü özel sektör temsilcilerimiz de, o zamanki devlet sektörü sayesinde biz bugünkü olanaklarımıza, bilgimize, birikimimize ve becerimize kavuştuk diyorlar. Onun için, çok başarılı bir sosyal demokrat iktidar geçirdi Türkiye. O zaman ismi öyle değildi ama, bunun bir önemi yok. Ondan sonraki dönemin başarısız olması, hence esas itibarıyla süresinin kısa olmasından. 50'den 85'e geçen zamanın büyük kısmında sağ iktidarlara başa geçti. Onun için bence, CHP'nin 70 dönemindeki durumu eleştirirken, o sürenin çok kısa olduğu düşünülmeli ve o bakımdan ciddi bir eleştiriye bence gerek yok. Bir iktidar 4-5 sene kalmalı ki, biraz öğrenme zamanı geçirsin, tekellerle halkın ilişkilerini en iyi nasıl ayarlayacağını bulacak zamanı olsun. Gelir gelmez onu yapmadı diye eleştirmek, ciddi bir eleştiri olmaz. Benim kısaca söylemek istediğim, hep karşımıza çıkarılan bu 77-78 dönemi için, o dönem çok kısa bir dönemdi. Gelecek için hiçbir şekilde örnek olamaz. Her iktidarın bir politikasını uygulama dönemine ihtiyacı vardır. Onu vermezseniz, tabii veremezsiniz diyoruz, o zamanki şartlar vermemiştir bunu, zaten doğru dürüst iktidar olmadı, hükümet, koalisyon gibi şartlar. Onun için ne o zamanki iktidar eleştiririm, ne de o zamanki sosyal demokrat anlayışı eleştiririm. Çünkü her iktidarın kendi politikalarını uygulama fırsatı, zamanı bulması gerekir. Biz yaklaşım olarak şimdiki gelişmeleri dikkatle izliyoruz. Şimdiki davranış

şeklimiz, '77'deki sosyal demokrat partiye tam uymuyor. Zaman içinde dünyanın ekonomisi değişti, ekonomik güçler değiştiler. Bunları değerlendirerek politikamızı yürüteceğiz. Mesela o zamanlar, piyasa ekonomisini kabul ediyoruz diye sosyal demokrat partiler pek demezdi. Şimdi diyoruz; Avrupa AET'ye gireceğiz diyoruz, o zamanki sosyal demokrat anlayışında olanlar bunu söylemezdi. Ama bunlar şimdi sosyal demokratlar tarafından rahatlıkla söyleniyor. Ama, amacımız da değişmiyor. Amacımız, hep halkın büyük kitlesel çıkarlarını korumak ve gelir dağılımını düzeltmek. Bunu, o günkü ekonomik şartlar içinde yapmak gerekiyor.

□ Biz, tekellerin o andaki tavrını, bir örnek olarak belirtmek istedik.

■ O da aslında başka yerlerde de görüldü. Sosyal demokrat olduğunu açıkça ilan eden bir iktidar, bir parti ilk defa iktidara geldiğinde, başka ülkelerde de çok tepkiyle karşılandı ve uzun sürmedi. Ama, işte bunu ben o şekilde yorumluyorum, yani ilk ortaya çıkmanın bir sonucu idi ve uzun da sürmediğine göre kimse pek birşey anlamadı. Bundan sonra öyle bir şey olmayacak. Herkes sosyal demokratları daha rahatlıkla kabul edecek, ekonomik düzen de bunu kabul ediyor. Avrupa da bugün pek çok yerde sosyal demokrat ya da sosyalist iktidarlara hüküm sürüyor ve ekonomi de pekala ilerliyor. Üstelik gelir dağılımı da düzeliyor bu yerlerde. Esas farkı o.

□ SODEP ve HP, Türkiye'deki demokrasi geleneğine bir boyut katarak SHP'yi oluşturdular. SHP'nin, DYP ve DSP ile kimi zaman demokratikleşmeye ilişkin tepkilerde ortak hareket ettiğini görüyoruz. Bundan sonraki ortak muhalefet konusunda neler söyleyebilirsiniz?

■ İşte onu olaylar getirecek. Bir defa DSP ile, sosyal demokrat yahut demokratik sol partiler olarak temelde bir ayrılığımız yok. Programları incelediğiniz zaman ufak tefek farklar görüyorsunuz, ama bu farklar Avrupa'daki bir sosyal demokrat parti içindeki görüş ayrılıklarını aşmıyor. Tabii, taktik farkları olabilir, bunlar kişisel yaklaşımlardır. Her partinin lideri değişince taktik farkları ortaya çıkar. Bunlar, aynı partilerde olmayı gerektiren şeyler değildir. Onun için aramızda esaslı bir ayrılık yok. Dolayısıyla ortak hareket şekillerimiz her zaman ortaya çıkacaktır. Belki, bazan taktik farkları yüzünden ayrı görünebiliriz, ama bunlar esas birliğimizi ortadan kaldırmaz. DYP ile durum farklı. Doğru Yol Partisi ile sosyal ve ekonomik görüşlerimiz aynı değil, çok farklı. Ama, demokrasinin siyasal partiler arasında ortak bir temel olarak kurulmasında anlayışımız ortak. Bu açıdan muhalefetleyen bugüne kadar ortak amaçlar için birlikte davrandığımız oldu. Bundan sonra da olacak.

□ Son sorumuz Yök üzerine. Siz üniversiteyi tanıyan bir bilim adamısınız. Yaptığınız bir konuşmaya, YÖK ile birlikte üniversitelerdeki gelişmeleri olumlamadığınız için ayrılmayı seçtiğinizi söylediniz. Sizce YÖK, genel olarak Türkiye'deki yükseköğretimi, bilimsel gelişimi nasıl etkiledi?

■ Şu bakımdan etkiledi: En önemli mesele, üniversitelerden birçok öğretim üyesi ayrıldı. Bunların bir kısmı YÖK gelmeden evvel ayrıldı, fakat YÖK bunları geri almak için bir gayret sarfetmedi. Bir kısmı kendiliklerinden istifa ettiler. Bu, açıkça şunu ortaya çıkardı ki, üniversitelerde öğretim üyeleri istediklerini düşünemezler. Kendi dallarında, ekonomi olsun, sosyal bilimler olsun, başka dallar olsun, tabii genellikle sosyal bilimler oluyor, çünkü siyasetçiler, sosyal bilimcilerin ayarlanması daha kolay söyleyebiliyorlar. Fakat, bilim adamları kendi dallarında fikirlerini öğretemez, kitaplarına geçiremez oldular. Böyle bir üniversite olmaz. Bütün mesele budur. Üniversite öğretim üyesinin ne yönde düşüneceğini, hangi çalışma ya da araştırma yapacağını kendisi saptar. Buna başkası karar vermez, bu nedenlerle bir takım öğretim üyeleri üniversitelerden çıkarılırsa, bunun acısı tamir edilemez. Mesele bu kadar basit.

□ Son olarak, gençliğe bir mesajınız var mı?

■ Tüm gençlere başarı dileklerini, sevgilerini iletin.

□ Teşekkür ederiz sayın İnönü...

AHMET TEKDAL

"Seçim hakkını 18 yaşa indirmek gerekir."

YARIN □ 12 Eylül sonrasında yaşanan depolitizasyon sürecinden en büyük payı gençlik aldı. Gençlik, bir dönem suçlusu olarak değerlendirildi ve bu gerekçeyle toplumsal yaşama katılım büyük ölçüde engellendi. Ancak, gençlik tüm bu engellemelere karşın kendi hak ve çıkarlarını savunmak, sesini duyurmak yolunu seçiyor. Bunun en geçerli yöntemi de örgütlenmek, aktif politika yapmak olsa gerek. Bu çerçevede, siz gençliğin politika yapmasını nasıl değerlendiriyorsunuz, bunun mekanizmaları neler olmalıdır?

AHMET TEKDAL ■ Önce gençliğin bir tanımını yapmakta fayda var. Örnek, "gençlik politika yapmalı mıdır? şeklindeki bir suale cevap verirken eğer bu tanıma göz ardı edersek, cevaplarımızda, sualimiz de ayrı olur. Gençlik fizik olarak bir yaşam gücünü, belli bir yaş sınırını ifadeyle ilgili bir kesim olarak değerlendirilmelidir ve bunu biz 18-22, daha çok 18 ile 30 yaş arası olarak kabul ediyoruz

Öyle olunca, gençliğin politikayla ilgilenmesinin engellenmesi, sınırlı bir şekilde ortaya çıkıyor. Yani, 18-20-21 yaş arası olan kesimin politikayla ilgilenememesi çıkıyor, fakat 21 yaştan sonraki gençlik politikayla ilgilenme imkânına sahiptir. Üniversite öğrencileri müstesna. Bu itibarla, bizim Refah Partisi olarak anlayışımız, bu 18 yaşa da oy hakkı tanınması ve gerekiyorsa üniversite öğrencisinin de, ki gerekiyorsa dediğimden maksat, istiyorlarsa, 18 yaş sonrası üniversite öğrencilerinin de politikayla rahat ilgilenmelerinin sağlanması istikametindedir. Bütün bir gençlik kesiminin depolitize edildiğini ya da politikayla ilgilenmesinin engellendiğini söylemek yanlış olur. Ama belli bir kesim gerçekten politika yapmak olanağından mahrumdur. Bu kesime politika yapma imkânının verilmesi ve isteyenlerin politika yapmasına fırsat tanınması gerekir.

□ Bunun yöntemleri neler olabilir?

■ Seçim hakkını 18 yaşa indirmek gerekir. Bugünkü uygulamayı biraz daha geniş tutarak, 18 yaşını ikmal eden insanlarımızda da seçim hakkının verilmesi lazım gelir. Ayrıca, öğrencilerin siyasi partilere girme yasaklarının kaldırılması lazımdır. Keza toplumun katmanlarından olan sendikalara, benzeri mesleki kuruluşlara daha etkin bir şekilde politika yapma fırsatının verilmesi lazımdır. Bu eksiklikler, bize göre olan bu eksiklikler giderildiği takdirde, gençliğin daha rahat bir çalışma alanı bulması imkân dahilindedir.

□ Siyasal Partiler Yasası, biliyorsunuz partilerin gençlik kollarını yasaklamış durumda. Sizce bu yaşanan Türkiye'deki demokratik yaşama etkisi nedir?

■ Demokrasinin gereği, rüştünü ikmal etmiş her insanın çok rahat bir şekilde fikir ve düşüncelerini ifade etmesi ve inandığı fikirleri rahatlıkla savunabilmesi esasa dayanır. Bu hadiseden baktığınız zaman, ihtiyaçlar da kendiliğinden ortaya çıkar, şartlar da açılır. O bakımdan, 18 yaşını

ikmal etmiş olan her insana, hatta diğerlerine de, yani insan olması hasebiyle her bireye kendi düşüncelerini, fikirlerini rahatlıkla, serbestçe ifade etme imkânının tanınması lazımdır. 18 yaşını ikmal etmiş olanlara da siyasi uğraş sahasında çaba gösterme rızası göstermek, onlara imkân vermek lazımdır.

□ Şimdi konuyu biraz değiştirip, YÖK sorunu na değinmek istiyoruz. 1981'de kurulmasından bu yana YÖK, Türkiye'deki üniversite yaşamında büyük değişiklikler yapılmasına neden oldu. Ders programlarından sınav sistemine, öğretim üyeleri ve öğrencilerin karşılaştıkları üniversiteden uzaklaştırılma olaylarına kadar, bir şekliyle depolitizasyon olayı YÖK'le de yaşandı. Siz, YÖK depolitizasyon ilişkisini nasıl değerlendiriyorsunuz?

■ Efendim şimdi, hareket düzeneğini iyi hazırlamak lazımdı. Zemin sağlam olmazsa, alınacak tedbirler de, bu zeminin sağlam olmayışı nisbetinde sıkıntılar ortaya çıkarır. Şüphesiz, müesseseler ortaya çıkarılırken, kurulurken, bir hizmet için kurulur. Fakat, Türkiye'de acı bir gerçek var: Müesseselerin kuruluş gayesiyle işleyiş tarzı birbirinden farklı oluyor. Kuruluş iyi niyetli oluyor, bir hizmet maksadıyla kuruluyor, fakat işleyiş tamamen hizmetin aksine bir netice veriyor. Yani, hizmetin amaçlarının aksine bir netice veriyor. Uygulama değişik oluyor. Biz, bilhassa bu uygulama değişikliğinden fevkalade rahatsızlık duyarız. Yani, toplumun fertleri, bir kaide ortaya konduğu zaman, bu kaidenin amaçlarına uygun hareket edilmesini ister ve bekler. Fakat, kaide uygulamada amaçlarının aksine sonuçlar verirse, yani uygulamanın hataları sebebiyle amaçların aksine sonuçlar verirse, bunun zararına olur ve konulmuş olan kaidelere, hükümlere riayet bir ölçüde sıkıltı ortaya çıkarır, güvensizlik olur, bu güvensizliğin ortadan kaldırılması, güven ortamının sağlanması için, mutlaka uygulamanın da amaçlara uygun şekilde yürütmesi lazımdır. Bu bakımdan YÖK'ü faydası ve zararlarıyla şüphesiz geniş bir ölçü içerisinde mütalaa etmekle, mütalaa etmek lazım gelmekle beraber, bu uygulama,

maalesef YÖK'ün kuruluş amaçlarına ters düşmüştür.

Dolayısıyla, üniversite camiasındaki insanlara, okuyan kişilere zararlı sonuçlar verildiği üzüntüyle müşahade edilmektedir. Üniversite gençliğini daha iyi bir seviyeye ulaştırabilmek ve onun yanlış yollara sapmasına engel olarak, olgunlaşmasına yardımcı olabilmek için yasakçı birmantıklı değil, yönlendirici, özendirici bir mantıkla hareket etmek lazımdır. YÖK'ün uygulamasında koyduğu mantık, maalesef yasakçı bir mantık olmuştur. Bu bakımdan uygulama hatalı sonuçlar vermiş, ve bir nevi düşünen insanları, topluma katkıda bulunması gereken insanları adeta düşünmeden mahrum bırakmış ya da düşüncesini ifade etmekten mahrum bırakmıştır, buna siz depolitizasyon gözüyle bakıyorsanız, biz daha çok düşüncenin serbestçe izhar edilememesi noktasından bakmak istiyoruz.

□ Evet, YÖK'e bağlı olarak, konuyu yine öğrenci derneklerine getirmek istiyoruz. Sanıyoruz, bundan da izleyebiliyorsunuz, öğrencilerin dernek kurmaları önünde yasalarla konulmuş pek çok engel var. Ancak, bunun ötesinde gerçek engeller, birtakım yasadışı uygulamalardan kaynaklanıyor. Buna karşın öğrenci dernekleri, son bir birbuçuk yıllık zaman içerisinde hemen hemen tüm Türkiye'deki üniversiteler düzeyinde, bir kısmı bazı yasal engellemelerle karşı karşıya olmakla birlikte, büyük ölçüde kuruluşlarını tamamlamış durumdadır. Siz, öğrencilerin bu çabalarını nasıl değerlendiriyorsunuz, söz konusu engeller konusunda ne düşünüyorsunuz?

■ Atatürk cumhuriyeti gençliğe emanet etmiştir. Bu büyük değere bakıldığında, zaman, gençliğin ne derece önem taşıdığı ortadadır. Gençliğe güvenmek lazımdır. Eğer gençliğimize güvenmezsek, gençlerimize güvenmezsek, onların güvensiz bir ortamda yetişmeleri halinde, yani onların da kendilerinden sonra gelecek olan nesillere kuşkuyla bakmalarının tohumunu atmış oluruz. Keza, kendi büyüklerine kuşkuyla bakmalarının da tohumunu atmış oluruz. Toplum bireyleri birbirlerine güvenmezlerse, toplumun güçlenmesi mümkün olamaz. Yine Türkiye'deki uygulamaların ortaya koyduğu iç rahatsızlıklardan biri de; bir tedbir alınır, bir reaksiyon meydana gelir, o reaksiyonu önlemek için başka bir tedbire başvurulur. Yani, etki-tepki meselesi devamlı gündemdedir. İlahbuki üniversitede ihtisas sahalarında çok daha değişik kariyerlere ulaşmak üzere çaba ve çalışma içerisinde oldukları zaman onlara güvenerek onların çalışmasına fırsat ve zemin hazırlamak lazımdır.

Şüphesiz, kendi seslerini duyurabilmek, kendi makul çıkarlarını koruyabilmek için ve daha üniversite çağındayken tesanüdü (dayanışma) öğrenerek toplum çalışmasına hazırlıklı olabilmeleri için onların dernekler kanalıyla da yetişmelerine yardımcı olmak lazımdır. Fakat bunların gençlik derneklerinden ürkemek, gençliği milli menfaatleri iyi gözetene ve milli şuurla bezenmiş insanlar olarak yetiştirilmesi halinde onlardan çekinmeye sebep kalmaz ve iyi yetişmiş olmaları sebebiyle de faaliyetleri ülkeye yararlıdır.

□ Sayın Tekdal, ilginiz için teşekkür ediyoruz.

■ Biz teşekkür ediyoruz. Refah Partisi olarak şunu söylüyorum ki, demeçlerimizde de tüm mesajlarımızda da görülmektedir, gençliğimize güvenimiz sonsuzdur ve geleceğin güvenle hizmet verebilmesi için, geleceğimize güvenle bakabilmemiz için gençliğimize çok özen göstermemiz lazımdır. Bugün Avrupa gençliği fevkalade iyi imkânlarla donatılmış ve çok iyi bir şekilde yetişmiştir. Türk genci, onlardan daha fazla hizmete layıktır. Bugünün insanları, yöneticileri, gençliğimizden birşeyler beklemekten ziyade, gençliğimize önem vermeleri gerekir. Onları, ideal telakki ettiğimiz seviyede yetiştirdikten sonra onlardan beklemek cihetini seçmeleri lazımdır. Gençlikten birşey beklemek yerine, onlara birşeyler veremezsek, beklediklerimiz de hayal olur. Onun için önce verelim, gençliğimiz istediğimiz seviyeye getirelim, en azından batı demokrasilerinde kendilerine sağlanmış imkânı, ekonomik açıdan, siyasal açıdan, kültürel ve sosyal açıdan sağlayalım, sonra onlardan birşeyler bekleyelim. Son sözüm, gençliğimizin mükemmel yetişmesini ve bu mükemmeliyet içerisinde uzun bir hayat sürek memleketlerine hizmet etmelerini temenni etmekten ibaret olacaktır.

derebeyleri... gardiyanlar...

Geçen öğretim yılının ardından YÖK düzeninin sancıları sürmeye devam etti. Gerici ve dinci kadrolaşmalar yanı sıra tehditler ve saldırılar da sürdü.

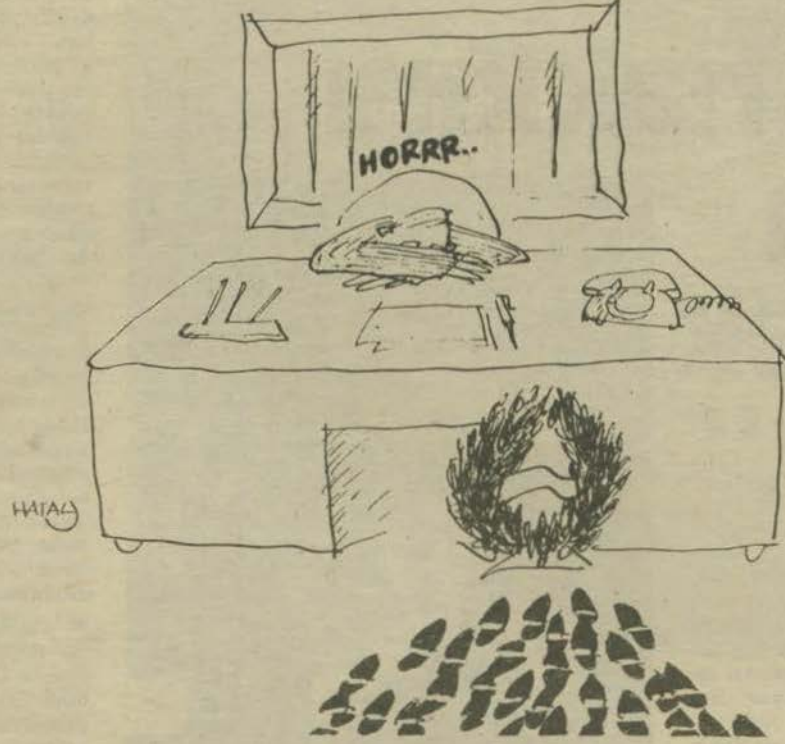
Haziran ayı içinde Gazi Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu öğretim görevlisi Nevzat Gözaydın, önce okulun genel sekreteri Hasan İpek, daha sonra da bir öğrenci topluluğu tarafından tehdit ediliyordu. Olay duyulduktan sonra Hasan İpek-Nevzat Gözaydın'ı tehdit etmediğini açıklıyor, okul müdürü Süleyman Arslan ise Nevzat Bey'in olayı "büyütmüş" olabileceği üzerinde duruyordu. Aynı öğrencilerin dönem boyunca okul müdürü ve genel sekreterin odasındaki derin sohbetleri ve okul bahçesinde silahla oynarlarken görülmeleri de büyütülecek bir olay değildi. (!)

GARDIYAN, MATBAA MÜDÜRÜ

Edinilen bilgiye göre, Hasan İpek 8. dereceden devlet memuru iken 4. dereceye atlayarak Etimesgut İstasyon Müdürlüğü'ne yükselir. Burada bir yandan örgütlenme çalışmalarını sürdürürken, diğer yandan gözünü bölge müdürlüğüne diken İpek, idareyle tartışması sonucu tekrar memurluğa alınır. Bu işe fena halde sinirlenen eski müdür yeni memur İpek "kendi isteğiyle" Gazi Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu Genel Sekreterliği'ne naklini yaptırır. Hasan İpek bu görevi bir yıldır sürdürüyor. Yine Haziran başlarında okulun matbaa müdürlüğü görevine Hasan İpek'in yakın arkadaşı olduğu bilinen Selami Topçu getirildi. Selami Topçu, 7 yıl Ankara Kapalı Cezaevi'nde infaz memurluğu yapmış, zaman zaman da idamların infazında bulunduğu için ruhsal durumu etkilendiğinden, Hasan İpek'in matbaa müdürlüğü çağrısını kabul etmiş. Kendi isteğiyle naklini yaptırdığını söylüyor. Ayrıca aynı cezaevinde infaz koruma memurluğu yapan Mustafa Demir, cezaevi müstahdemlerinden Talat Güner ve Erzincan Cezaevi gardiyanlarından Abdil Hüdaverdilioğlu GÜBYYO'da buluşmuşlar. Öğrenciler, odacı olarak çalışan bu üç görevlinin eski alışkanlıklarını üzerlerinden atamamış olduklarının davranışlarından anlaşıldığını belirtiyorlar.

Bu arada matbaa anlatılan değişikliklerin ardından daha büyük bir şevkle ve imanla çalışmaya başlamış, ramazan dolayısıyla derhal "imsakiye bastırıp dağıtma" işlemine geçilmiştir. Geçtiğimiz haftalarda günlük basına da yansıyan olayda müdür Doç. Dr. Süleyman Arslan bir açıklama yaparak imsakiyenin okulda basılmadığını, yalnızca montajının yapıldığını belirtmiştir. Açılan soruşturma sırasında olayın sorumlusu İbrahim Parlak'a iki maaş kesme cezası verilirken Baki Aksoy da uyarı cezası almıştır. Matbaa müdürü Selami Topçu'nun olaydan haberi olmadığı (?) varsayılacak da, imsakiyenin okul müdürünün odasında asılı olarak görülmesi ve cuma namazına giden öğrencilerin, Süleyman Arslan'ın idare hukuku dersinde var gösterilmesi olayın bir diğer ilginç yanını oluşturuyor.

Son günlerde basına yansıyan

kılar, gerici dinci kadrolaşmalar hızlanıyor, öğrencilerin sosyal etkinlikleri önleniyor. Son olarak 26 mart günü sınıflardan birinin üzerinde İGD yazısı görülüyor ve 8 öğrenciye elde hiç bir kanıt olmaksızın ceza veriliyordu. Öğrencilerin Denizli Siyasi Şubesi tarafından 1 saat süreyle gözaltına alınmış olmaları yeterli kanıt kabul edilmişti.

NAMAZ BİLMEYENE VİZE VERİLMİYOR

Denizli Eğitim Yüksek Okulu'nda ise namaz kılmayı bilmeyen, namaz surelerini ezberlemeyen öğrencilere vize verilmeyeceği tehditleri sürerken, derse geç gelen öğrenciler sınıfa alınmıyor buna karşın cuma namazından dönenler devamdan muaf sayılabiliyordu. Din kültürü ve Ahlak bilgisi dersleri, uygulama derslerine, okul da mescite dönebiliyordu.

MERSİN TURİZM YÜKSEK OKULU'NDA DERNEK KURMA GİRİŞİMİ ENGELLENİYOR

Dernek kurmak isteyen öğrencilere yoğun baskı ve engellemeler,

Derleyen: BEYHAN SUNAL

cuma namazları...

GÜ'deki olaylar zincirine eklenen bir diğer halka da bir grup öğrencinin notlarının usulsüz olarak yükseltilmesiydi. GÜ'nde bu tür usulsüzlükler alışlagelmiş olaylar. Ancak bu kez ipin ucu fazla kaçırılmıştı. Çok sayıda öğrencinin notunun bölüm başkanı tarafından usulsüz olarak aynı anda yükseltilmiş olması gizlenebilecek gibi değildi. İİBF Dekanı Turgut Önen soruşturmanın sürdüğünü, yük itilen notların geçerli sayılmadığını belirtiyordu. Şubat ayında dekanlığa yansıyan olayın ilgili şahıs tarafından hangi nedenle yapılmış olabileceği ve öğrenciler hakkında herhangi bir işlem yapıp yapılmadığı belirtilmezken, öyle anlaşılıyor ki YÖK'ün smav uygulamaları zaman zaman farklı öğrencileri ve öğretim üyelerini de zor durumda bırakabiliyor.

DENİZLİ MÜHENDİSLİK FAKÜLTESİ

Benzer biçimde Denizli Mühendislik Fakültesi'nde de gerici ve dinci kadrolaşmalar görülüyor. 81-82 öğretim yılı döneminde Sakarya Mühendislik Fakültesi öğretim üyelerinden İhsan Uluer TCK'nın 163. maddesine göre 3 yıl süreyle Sakarya ili sınırlarına girememeye cezası

alırken DMF Dekan vekilliğine getirilerek ödüllendiriliyor. DMF'ye girmesiyle birlikte öğretim üyeleri, çalışanlar ve öğrenciler üzerinde bas-

geçen dönemde de sürdü. Mersin Turizm Yüksek Okulu'nda, dernek kurma girişiminde bulunan öğrenciler karakola götürülüyor ve dövülüyorlardı. Öğrencilerin başvuruları "rektörlüğe daha önce başvuruda bulunmuş olduğu, tüzüklerinde yazım yanlışları olduğu" gibi gerekçelerle geri çevrilmeye çalışılıyordu. Bunlar da öğrencileri yollarından döndürmediğinden, öğrenciler göz altına alınıyorlar, Cüneyt Canver'in girişimleri sonucunda serbest bırakılıyorlardı. Fakat bu kez

“Hiç karşı çıkma, güvenilir kaynaklardan öğrendim, folklor çalışmalarında örgütleyicilik yapıyormuşsun. Örgüt başı senmişsin. Folklor gösterisinde sol ayağını fazla havaya kaldırıp, solculuğunu gösteriyorsun. Sol taraftan grip sol taraftan çıkıyorsun.”

de Canver ile görüşen kız öğrenci göz altına alınıyor ve 5 gün süreyle "kopuk ediliyordu". Öte yandan dernek çalışmaları ile uğraşan 24 kadar öğrenci okuldan atılma durumuna getiriliyordu.

KASTAMONU MESLEK YÜKSEK OKULU MÜDÜRÜ:
"Ben derebeyiyim!"

Bornova ve Edirnekapı yurtların-

derslikler, ramazanda kapatılan okul kantinleri, bedava verilen iftar ve sahur yemekleri, zorla sahur yemeğine kaldırılan yurt öğrencileri..

KONYA SELÇUK ÜNİVERSİTESİ'NDE SALDIRI OLAYLARI

Gerici kadrolaşmanın en yoğun yaşandığı üniversitelerimizden biri

yette bulunuyorlardı. Emniyet Amirliği'nde, nöbetçi doktorun muayenesi sonucu Erdoğan ve arkadaşına iki günlük rapor veriliyordu. İki arkadaş ertesi gün sınavdayken, Dekanlık tarafından çağrılarak "Fen Edebiyat'ta bir olaya karışmışsınız. Rektörlükten görevliler geldi. Onlarla gideceksiniz." denir. Rektörlüğün dolmuşuna binen öğrenciler, bir rektörlük görevlisi ve sonradan polis olduğunu anladıkları şahsın eşliğinde kendilerini rektör-

polis, ayrıca iki arkadaşın ertesi gün sınavı olduğunu da bilmekte ve onları sınav bitimine kadar orada tutmakla tehdit etmekteydi. Başka bir polis "oğlum, erkek adam kavga etti mi şikayet etmez" derken, diğer bir polis ise saldırgan öğrencilere "bari dövdükten sonra iyice benzetseydiniz. Nasıl olsa yapılacak işlemler aynıydı" diye akıl veriyordu. Şikayetçi mi sanık mı olduklarını anlayamayan iki öğrenci akşam serbest bırakıldılar.

ve sol ayak ile komünizm propagandası...

"SOL AYAGINI FAZLA HAVAYA KALDIRIP SOLCULUĞUNU GÖSTERİYORSUN"

lükte değil 1. Şubede bulurlar. Öyle anlaşıyordu ki, rektörlük soruşturmayı 1. Şubeye devretmişti. Siyasi şubede öğrencilere sorulan ilk soru "12 Eylül öncesine mi dönmek istiyorsunuz? Arkanızda kimler var? Bize onu söyleyin" olmuştu. Bu arada saldırganlar da belirlenmiş ve şubeye getirilmişler, yüzleştirmeler yapılmış, saldırganların suçu sabit olmasına karşın polis Erdoğan ve arkadaşlarına baskı yapmayı yeğlemiş, yurdu bu yüzden karıştırıyor- nuşsunuz" gibi iddialarını sıralayan

Neye uğradıklarını şaşırان öğrenciler artık şikayetleri unutup kurtulduk derlerken sonraki günlerde aynı öğrenciler ve yakın arkadaşları idareye çağrılarak sık sık suçlanıyorlardı. Örneğin Akif Yeşilyurt' a dekan tarafından yöneltilen suçlama şöyleydi: "Akif hiç karşı çıkma, güvenilir kaynaklardan öğrendim, folklor çalışmalarınızda örgütleyicilik yapıyormuşsun. Örgüt başı senmişsin. Folklor gösterisinde sol ayağını fazla havaya kaldırıp, solculuğunu gösteriyorsunSol taraftan girip sol taraftan çıkıyorsunuz."

da kaza ve ilgisizlikten ölüm olaylarının bir benzeri de Kastamonu'da yaşandı. A.Ü. Kastamonu Meslek Yüksek Okulu'nda okul idaresinin yeterli sayıda otobüs vermemesi nedeniyle 10 kilometrelik yolu yürümek zorunda kalan öğrencilerin arasına bir otobüs dalıyor ve iki öğrencinin: ölümü ve ikisinin de yaralanması ile sonuçlanan kazaya neden oluyordu. Olaydan sonra yurt binasında toplanan öğrenciler, saygı yürüyüşü ve siyah çelenk koyup koymamayı tartışırken olaya müdahale eden müdür "ben derebeyiyim! Bugüne kadar tam beş öğretim görevlisini ve iki öğrenciyi okuldan attırdım." diyordu. "Derebeyi" sözlerini, isterse konuşanların hepsini polise vereceğini ve İzmir'de yürüyüş yapanların satılmış, ideolojik amaç taşıdıklarını söyleyerek bitiriyordu. Aynı şekilde müdürden sonra konuşma yapan Vali de, yürüyüş yapmak isteyen öğrencileri tutuklayabileceğini belirtiyordu. Bu tür konuşmalar daha sonra da yineleniyor ve okul müdürü ölen, yaralanan öğrencilerin "yolda yürümeyi bilmeyecek kadar aptal, olduklarını ve yürürken 'tıp' oynadıkları için kaza geçirdiklerini" bile söyleyebiliyordu. Bu arada Ankara Üniversitesi KMYO'nda uygulamalar sürüyor; cuma namazlarında boşaltılan

de Konya Selçuk Üniversitesi, Veterinerlik Fakültesi 3. sınıf İnkılap Tarihi dersinin 4. vizesi, yeterli sınıf bulunmadığından diğer sınavlar gibi koridorun iki duvarı arasına yapıyordu. Sınav sırasında tam bir "hababam sınıfı" havası egemendi. Öğrencilerin kopya çekmelerine hoşgörüyle bakılıyordu. Böyle bir ortamda yapılan sınavın ardından, Erdoğan Gencay adlı öğrenci hakkında kopya çekmek suçundan soruşturma açılıyor, olay dekanlığa ve rektörlüğü yansıtıyordu. Sınavdaki diğer öğrenciler her ne kadar herkesin kopya çektiğini belirttilerse de soruşturmacılar bunu dikkate almıyor'du. Soruşturmacı Doç. Dr. Nafiz Anıl, Erdoğan'a "bizimki formalite, sana ceza veremeyi akıllarına koymuşlar, sana mutlaka bir ceza verecekler" diyerek, olayın iç yüzüne ışık tutuyordu. Sonuç olarak Erdoğan Gencay 18 gün okuldan uzaklaştırma cezası alıyordu.

REKTÖRLÜK ARABASI İLE SİYASİ ŞUBEYE

Daha sonraki günlerde Erdoğan Gencay ve bir arkadaşı Fen-Edebiyat Fakültesi çevresinde 10 kişilik bir sağcı grubun saldırısına uğruyordu. Olayın ardından iki arkadaş Feridiye Karakolu'na giderek şika-

Ölene Şarkı

Ölenin sesi çekildi yokluğa doğru
sesinin uğultulu denizi çekildi,
zeytinlerden çiçekler yağıyor şimdi
henüz-taze-bir yürek gibi atan toprağına.
Ölenin sesi çekildi yokluğa doğru
sesinin uğultulu denizi çekildi,
bir yanına gül yağıyor şimdi, bir yanına kül,
tozlanmış bir boyutta gülüyor çocukluğu.

Gecetütenlerden sorun onu artık,
şiirin uzun ve yaralı yürüyüşünden,
fesleğenlerden ve sabah yaz güneşinden.
Bir bardak su dökülür g'bi toprağına
ya da dolar g'bi su bir bardağına
yaşamdan boşalıp ölüme doldu o da,
bir yerden boşalıp oldu bir başka yere.
Tuşlardan sorun onu, güneye uçan kuşlardan

Bırakın bilge zaman yargılasın onu,
ya da yargılasın onda zaman.
Alevden bir şiir gönleğini giyip ömrünece
derviş gibi yakınmasız yaşadı bu dünyada.
Üstündeki yaralı gömlekle gömüü onu,
şiirin ve acının pahalı gömleğiyle;
bırakın yargılasın artık onda zaman,
bırakın bilge zaman yargılasın onu.

Fikret Demirağ

ÖZAL'IN KIBRIS GEZİSİ

bir taşla kaç kuş?

Önce paket geldi.
Ardından Özal.
Ve tartışmalar başladı.

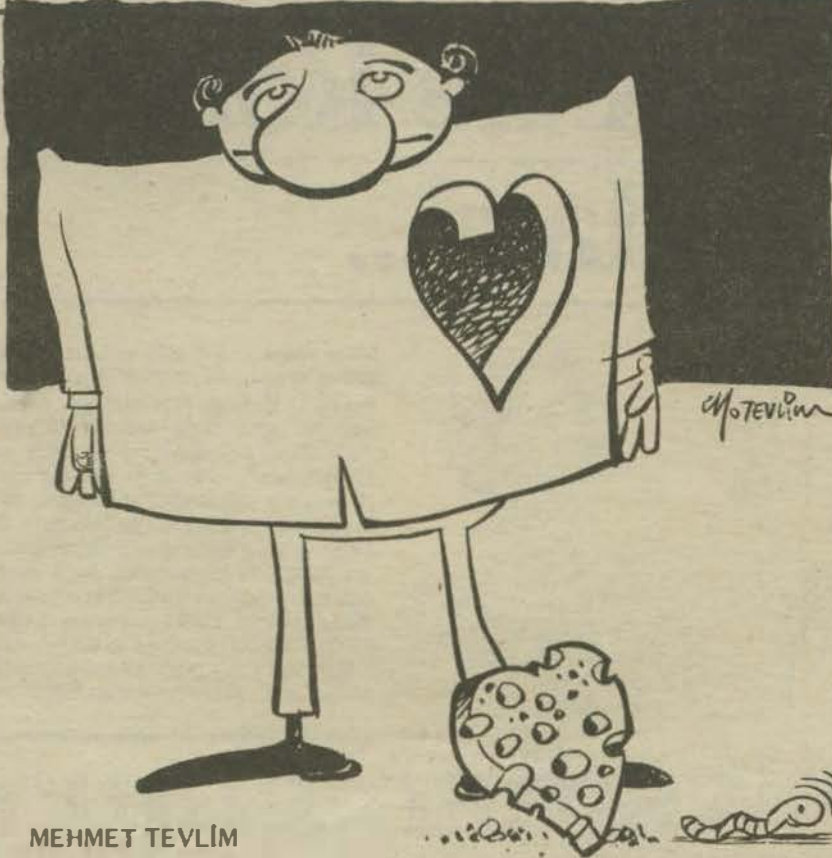
Ne ki TRT ya da Türkiye basınının Özal'ın gönderdiği ekonomik pakete karşı Kıbrıs'ın kuzeyinde oluşan muhalefeti tarafsız biçimde yansıtmamasına olanak yoktu. Birkaç köşeyazısının dışında, paketin ardındaki güdü ve yaratacağı ortam iyice vurgulanmadı. Paket, ana muhalefet partisi Cumhuriyetçi Türk Partisi Genel Başkanı Özgür'ün deyişiyle "KKTC ekonomisinin Türkiye ekonomisiyle entegrasyonunu" öngörmekteydi ve basına yansıdığı andan başlayarak "ekonomik yıkım paketi" olarak anıldı.

Nitekim, tehlikenin büyüklüğü karşısında uzun süredir fazlaca birlikte hareket etme olanağı bulamayan sendikalar biraraya geldiler. 13 sendika, Başbakanlığa siyah çelenk koydu. Siyasi partilerden Cumhuriyetçi Türk Partisi, Atılım Halk Partisi ve Sosyal Demokrat Parti'nin tam desteğine sahip olarak genel grev ilan ettiler.

Kendi deyişiyle "kaymak tabakadan" işadamları ve TRT kameramanlarıyla Kıbrıs'ın kuzeyini dolaşan Türkiye Başbakanı Özal, bir taşla kaç kuş vurnak istiyor-du?

1974'ten bu yana Kıbrıs'ın kuzeyinde, herhangi önemli bir talebi olmayan Türkiye'nin tekeli sermayesi, ilk kez dışa açılacak bir kapı istiyordu. 12 Eylül sonrası biriktirilen sermayenin değerlendirileceği, Türkiye'ye uygulanan kotalardan etkilenmeyecek bir kapı... Ve bu kapı Kıbrıs'tı. Devrimci İşçi Sendikaları Federasyonu Genel Başkanı Hasan Sarıca'nın deyişiyle, paket, böylesi bir kapı için "gerekli iklim koşullarını yaratmaya" yönelikti.

Ara seçimler öncesinde, ECONOMİST dergisinin de işaret ettiği gibi Özal, "kampanya sırasında özellikle dış siyaset üzerinde duracak, muhtemelen Yunanistan'ı gündeme getirecek, sert tutumunu sürdürecekti". "Aslında galiba fazlaca bir seçeneği de yoktu", "çünkü izlediği ekonomi siyasetin hal-halk durumunu fazlaca iyileştirmiş olduğunu söyleyebilecek durumda değil"di. Böylesi bir kampanyanın başlangıcı için Kıbrıs'ın kuzeyinden daha uygun bir ortam olabilir mi? Güneydoğu Anadolu illerinin televizyonda canlı olarak izledikleri gezisinde Özal "biz bunların soylarını Ege'den tanıyoruz. Bir memleketle sahip olmak için kan dökmek lazım kan" gibi sözlerle "sertliğini" gösteriyor, dikkatleri ekonomik paketten başka taraflara çekmeye çalışıyor ve Devlet Başkanı Denktaş'ı da cesaretlendirerek sınır kapılarını kapatma kararı almasına yolaçıyordu. Bu kararlar Kıbrıs'ta gerginlik bir

MEHMET TEVLİM

anda doruğa ulaştı.

İyi bir ara seçim yatırımıydı Kıbrıs gezisi, bir de pakete muhalefet olmasaydı, kesilen kurbanlar, dalgalanan bayraklar daha bir muhteşem görüntü arzedecekti...

CTP Genel Başkanı'nın "vitrin demokrasisi" dediği Kıbrıs'ın kuzeyindeki sınırlı demokratik ortam, ne yazık ki Türkiye'li işadamlarını hoşnut etmedi. Memur aylıkları yüksek bulundu, sendikal haklar, özellikle de grev hakkı, hele hele sosyal demokrat Toplumcu Kurtuluş Partisi ile sağcı Ulusal Birlik Partisi'nin oluşturduğu koalisyon hükümeti istenilen "iklim şartlarına" uygun bulunmadı. Özal'ın Türkiye'li işadamlarına yatırımları için "siyasal güvence" vermesine karşın, kaymak tabakadan işadamların Türkiye'dekine benzer, kendilerine yakın "istikrarlı bir hükümet" kurulmasında dırttiler.

Önce tartışmaya yolaçan, koalisyon hükümetinin ciddi sarsıntılar geçirmesine neden olan ekonomik pakete bakacak olursak, Türkiye'de uygulanan 24 Ocak kararlarının bir benzerinin burda da uygulanmak istendiği anlaşılır.

IMF'nin Türkiye'ye dayattığı reçetelerden esinlenerek hazırlanmış paket Kıbrıs'ın kuzeyinde "minyatür bir Türkiye" yaratılmasını hedefliyor. "Ekonomik önlemler paketi"; "KİT'lerin özel sektöre devredilmesini, KKTC ile TC arasında para akışının serbest bırakılmasını, iki ülke arasındaki gümrük duvarlarının kaldırılmasını,

gümrük vergilerinin indirilmesini, kurumlar vergisinin % 45'ten % 20'lere düşürülmesini, faizlerin TC paraleline, % 50'lere çıkarılmasını, subvansiyonların iptalini, yabancı sermayeyi caydırıcı her tür vergi uygulamalarına son verilmesini, yabancı sermayeye kolaylıklar sağlanması için yasal önlemler alınmasını, asgari ücrete tanınan vergi muafiyetinin, kıdem tazminatı ve ihtiyat sandığı hakkının kaldırılmasını" öngörüyor. Pakete göre bütçe giderleri ve kamu görevlilerine her üç ayda bir ödenen bayat pahalılığı ödeneği azaltılacak, "tüketim vergisi" konacak. Paket, sanayinin yatırımlarda öncelikli konumdan çıkılıp turizm, ticaret, bankacılık ve ulaşımın yatırım ve teşviklerde öncelikli alana dönüşürülmesini öngörüyor.

Pakette ayrıca "çalışma yasaları" çıkarılmasından da söz edilerek "iklim şartları" hakkında ipucu veriliyor. Paket, aslında Kıbrıs'ın güney sınırı korunurken, kuzey sınırının kaldırılmasını ve Kıbrıs'ın kuzeyinin tümüyle serbest bir ticaret bölgesine dönüştürülmesini hedefliyor. Paketin taşıdığı asıl tehlike, Sabancıların, Koçmanların, Şarik Tara'ların 150 binlik bu toplumda ekonomik denetimi ellere geçirmeye tehdidi...

Pakete karşı çıkanların, ekonomik yıkımdan başka bir diğer kayguları daha var: Kıbrıs sorununda yaratılacak etki. Ana muhalefet lideri Özgür, bunu şöyle ifade ediyor:

"Sayın Özal'ın Kıbrıs'a taşıdığı

ve UBP aracılığıyla Kıbrıs'lı Türk'lere empoze etmeye çalıştığı ekonomik önlemler paketi, bir yıkım getirir. Bu paketin hayata geçirmesi durumunda, Kıbrıs'lı Türkler ekonomikman çok büyük sıkıntılar içine gireceklerdir. Kuşkusuz en büyük sıkıntıyı emekçi sınıf ve katmanlar çekecektir. Bu paket, bildiğiniz gibi Türkiye'de 24 Ocak kararları diye anılır ve bu önlemlerin Türkiye'de hayata geçirilebilmesi için demokrasinin rafa kaldırılması gerektiği ve 12 Eylül rejimiyle sendikal ve demokratik haklar ortadan kaldırıldıktan sonra bu önlemleri uygulamak mümkün oldu. Şimdi aynı paket bize getirilmek istenmektedir. Bizde de uygulanabilmesi için demokrasinin rafa mı kaldırılacaktır, aklı bu soru geliyor. Beri yanda, paketin uygulanması durumunda Kuzey Kıbrıs tümüyle çokuluslu şirketlere, yabancı sermayeye açılmış olacaktır. Ve Kuzey Kıbrıs ekonomik potansiyelinin tamamen yabancıların eline geçmesi sözkonusu olacaktır. Türkiye'deki şirketlerin buraya sarkması, ve Kıbrıs Türk ekonomisine elatması Türkiye'yle Kuzey Kıbrıs arasında bir ekonomik entegrasyonu kendiliğinden getirecektir. Bu da, kuşkusuz Kıbrıs sorununun çözümünü federalizmden ikili ENOSIS görüntüsüne oturtabilecektir. Yani ekonomik önlemler paketinin Kıbrıs'lı Türkler açısından tehlikeleri sadece ekonomik değil, aynı zamanda içe ve dışa dönük büyük politik sakıncaları da vardır."

KTOS, DEV-İŞ, TARIM-SEN, KTMMOB, BES, KTAMS, KOOP-SEN, DGİS, EMEK-İŞ, YTE Çalışanları Sendikası, YÖN-SEN ve PETROL-İŞ'in oluşturduğu Sendikalararası Dayanışma Kurulu'nun başkanı Turgut Afşaroğlu da düşüncelerini şöyle açıklıyor:

"Bir korkumuz, eğer Türkiye burjuvazisi burasıyla ilgili kılınırsa, bu uzun vadede Kıbrıs'a bir çözüm arayışında ciddi bir engel ortaya koyacaktır. Nedeni de elbette ki Türkiye burjuvazisinin eğer burada ciddi bir takım çıkarları sözkonusu olursa, herhangi bir anlaşmayı torpillemek için elinden geleni ardına koymamak... Acaba bu ekonomik modelle takasime doğru bir adım daha mı atılıyor diye ciddi kuşkularımız vardır. .. Özal bir yerlerden dışa açılmak istiyor ve bunu yaparken Kuzey Kıbrıs'ı bir serbest bölge olarak kullanıp Türkiye burjuvazisine dışa açılma kapısı yaratmak istiyor. Yani bir diğer deyişle TC menşeli mallar buraya gelecek, repacking olacak ve Kıbrıs patentiyeli kota uygulanmayan ülkelere ihraç edilecek. Kendi mantık çerçevesi içinde haklı olabilir ama bunun diyetini Kıbrıs Türk toplumuna ödetmeye herhalde hakkı yok-

ÖZKER ÖZGÜR

Sevgül Uludağ

tur. Kıbrıslı Türklerin varlığı tehdit altındadır. Yapmaya çalıştığımız basit tepki değildir. Varlığımıza yönelik bu tehditlere karşı yalnız Kıbrıs'ta değil, Türkiye'de de Türkiye kamuoyunu yanıma alarak Özal'ın Friedmancı politikasına karşı ciddi bir kavga vermek zorunluluğundayız. Çünkü bu yapılmak istenenlerin biz Türkiye halkınında çıkarlarına olmadığı inancını içtenlikle taşıyoruz. Bu nedenle bu kavgayı bir noktada Türkiye halkıyla birlikte vereceğiz. Biz inanıyoruz ki burda bu pakete karşı ciddi bir kavga başlatırsak ve Özal'ın hiç beklemediği bir yerde geriletmeyi ve bize dayatılmak istenen ekonomik paketi bir noktada ortadan kaldırmayı başarabilirsek, bu Türkiye'de de çok daha başka şeyleri gündeme getirecek ve Özal'ın 1980'den beri uygulamaya çalıştığı ekonomik politikanın sonunun da başlangıcı olacaktır..."

Özal, adadan ayrılmadan önce düzenlediği basın toplantısında sendikalarla ana muhalefet partisinin, TKP'nin pakete yönelik eleştirilerini "ideolojiktir, aynı şeyler, aynı sözlerle bana Türkiye'de de söyleniyor, bunlara aldırmanın, biz ekonomik konuları konuşuyoruz" şeklinde yanıtlamaya çalışırken, hükümete de açıkça "ya önerdiğimiz liberal ekonomik modeli benimsersiniz, yahut da Türkiye'nin KKTC'ye yardımları azalacaktır" diyordu.

Türkiye'nin tekeli sermayesi, Türkiye'yi "halledip" şimdi de elini Kıbrıs'a uzatıyor. Ama beklenmedik bir tepki çıkıyor ortaya. DEV-İŞ Genel Başkanı Sarıca şöyle diyor:

"Kıbrıs öyle bir yerdir ki Türkiye Kıbrıs'ı bilir sanır, ancak içine gelip de herhalde uzun bir süre kalmadan Kıbrıs'ı ve Kıbrıslıları tanıyamaz. Kıbrıs'ta sol güçlerin yada sosyal demokrat güçlerin siyasi, ekonomik ve demokratik platformda herhalde bu denli güçlü olabileceklerini tahmin etmiyorlardı, bu da onlar için bir sürpriz olmuştur."

Bu "sürpriz"e, nereye dek tahammül gösterileceği kısa sürede belli olacak. Ancak Özal'm ziyaretinden bu yana geçen bir aylık süre içinde Kıbrıs Türk toplumunda bu yeni "model" en sıcak biçimde tartışılmaya devanı ediyor. Kıbrıslı Türkler, meclis kürsüsünden grev ve miting meydanlarına, gazetelerinden kavhebanelerine, "vitrin demokrasisi"nin elverdiği ölçüler içinde pakete tepkilerini dile getirmeye çalışıyorlar.

Türkiye demokratik kamuoyundan pakete yöneltilecek her eleştiri ve Kıbrıs demokratik güçlerine yapılacak destek, Kıbrıs Türk toplumuyla Türkiye halkı arasında en iyi dayanışma olacaktır.

"iki toplum birbirlerine karşı kışkırtılmaktadır"

YARIN □ Geçtiğimiz ay, 15-20 Temmuz'un yıldönümüydü. Aradan geçen süreyi de dikkate alarak 1974 öncesi ve sonrasını ekonomik, sosyal, politik ve kültürel açıdan değerlendirebilir misiniz?

ÖZKER ÖZGÜR ■ 1974 öncesinde koşullar değişti. Kıbrıs Türkleri adanın tümüne yayılmış durumda idiler. Küçük yerleşim birimlerinde Rum'larla çevrili oldukça kapalı bir yaşam biçimi vardı. İki toplum arasındaki sorun devam ediyordu. Şimdi de ediyor, ancak 1974 öncesinde tüm limanlar Rum'ların denetimindeydi. Köyden kente ya da kentten kente gidişlerde Rum Polisi'nin denetimi söz konusuydu. Emperyalizmin 1955'lerden beridir uyguladığı "böl-yönet" politikası ve aşırı öğelerin Kıbrıs'ı Yunanistan'a bağlama tutkularının neden olduğu çatışmaların tedirginliği, gerginliği yaşanıyordu. Kıbrıs'lı Türkler'in dolayım özgürlüğü vardı. Çok sayıda Kıbrıs'lı Türk, Rumlara ait işyerlerinde çalışıyordu. Ancak Kıbrıs'lı Türkler, toplum olarak, Türkiye'den gelen yardımlarla yaşamaya çalışan ve ekonomik, kültürel ve politik varlığını geliştirmeyi düşünemeyen bir konumda idiler. Kıbrıslı Türkler olarak, kendi yerleşim birimlerimize sanki hapsedilmiştik, ve bekletiliyorduk. Neyi bekliyorduk? 15 Temmuz'u mu? 20 Temmuz'u mu?

15 Temmuz 20 Temmuz'u, 20 Temmuz Kıbrıs'ın Kuzey ve Güney olarak ikiye ayrılmasını getirdi. Şimdi Kıbrıs'lı Türkler kendi bölgelerinde kendi yönetimlerinde yaşıyorlar, gerginlik, tedirginlik gene var. Demokratik haklar 1974 öncesinden çok daha iyi değildir.

Ekonomik gidiş iyiye doğru değildir. Türkiye'nin ekonomisine çok bağlı ve bağımlı bir yapı gelişti. Türkiye'deki model Kıbrıs'a da aktarıldı ve tüm olumsuzlukları biz de yaşıyoruz. Sanayi sektöründe yatırımlar durmuştur. Ticaret sektörü alabildiğince şişirilmiştir. Yabancı

sermaye giderek nereseye... Şimdi sayın Özal, Kıbrıs'ın kuzeyini tümüyle serbest bölgeye dönüştürmek istiyor. Kıbrıs'lıların hükümeti, parlamentosu varmış pek alırdığı yck. Bize bir protektora gö-

züyle bakıyor izlenimini ediniyoruz. Türkiye'den Kıbrıs'a aktarılmış iş gücünün Kıbrıs'ın tutucu partilerine oy gücüne dönüştürülmüş olması da ayrı bir tedirginlik kaynağı oluyor. Fakat Türkiye'den Kıbrıs'a aktarılan iş gücünün uzun süre dıştan yönlendirilmesi olası değil. Zamanla herşey sınıfsal temeline mutlaka oturacaktır.

□ Peki Sayın Özgür, adanın içinde bulunduğu koşulları nasıl değerlendiriyorsunuz? Kıbrıs sorununa nasıl bir çözüm öngörüyorsunuz?

■ 1974 öncesinde ve sonrasında Türklerin durumlarını, siyasal kimlik arayışlarını anlatmaya çalıştım. Adanın güneyi ve kuzeyi ile içinde bulunduğu durum olumsuzdur. Avuçiçi kadar ülke bölünmüştür. Dünya bütünleşmeye gidiyor, ülkelerarası vizeler kaldırılıyor, bizde güneyden kuzeye, kuzeyden güneye geçmek halen yasaktır. Kıbrıs tü-

mayla batmayan uçak gemisine dönüştürülmüştür. Güneyi ile kuzeyi ile askersel limanlarla donatılmıştır. Emperyalist İngiliz üslerindeki füzele tüm bölgeyi tehdit etmektedir. İki toplum sürekli olarak birbirlerine karşı kışkırtılmaktadırlar, şovenizm körüklenmektedir.

Kıbrıs Türkleri 1974 öncesine göre bir bölgede toplu halde yaşadıkları için kendilerini daha bir güvenlik içinde hissediyorlar. Ama bu kez, adanın tümü patlamaya hazır bir barut fıçısına dönüşmüştür ve bölge için çok tehlikeli bir konuma getirilmiştir.

Bunun içindir ki, iki toplumun yanyana da olsa yaşamalarını ancak Federal bir çatı altında işbirliği yapmalarını sağlayacak bir çözüm koşuldur. İki toplumun ortak gücü ve uluslararası destekle adanın emperyalist üslerden ve askerlerden arındırılması kaçınılmazdır. Denktaş-Kipriyanu doruk anlaşmasının öngördüğü gibi cumhuriyetin askerleştirilmesi gerekir. Tüm bunlar yapılmadan ne iki toplum huzura kavuşabilir ne de Kıbrıs bölge barışını ve dünya barışını tehdit eden bir ada olmaktan kurtulabilir. Türkiye ile Yunanistan arasındaki sorunların çözümü için de Kıbrıs bir başlangıç oluşturabilir.

Konuya sınıfsal açıdan baktığımızda, Türkiye burjuvazisinin Yunanistan burjuvazisine güvensizliği ve her ikisinin de Kıbrıs'a egemen olma istemi emperyalizme Kıbrıs'ta dilediği gibi at oynatma olanağını yaratıyor diyebiliriz. Kıbrıs'ın güneyine ve kuzeyine egemen olan sermaye sınıfları da Türkiye ile Yunanistan'ın egemen sınıflarının dümen suyunda gittikleri için iki toplumun barışması güçlerini bütünleştirme ve emperyalizme karşı birleşmesi zorlaşıyor.

Bu bağlamda Kıbrıs'ın Türkiye'nin ve Yunanistan'ın emekçi katmanlarına büyük görevler düşüyor. Emperyalizmin halkları birbirlerine karşı düşman kılarak kendi hegemonyasını sürdürme oyununu bozacak olan, çağımızın en ilerici en barışçı sınıfı olacaktır. Bu somut gerçeklik dünya barışı için yeterli olduğu gibi Kıbrıs'da yaşayan iki toplum için de geçerlidir.

Yüzündeki Gülüşür

Sancısı sarar yüreğimi dört yanımdan
Ulaşamamanın zamana ve sana
Beni en çok ıssız sokaklar avutur
Güneşin batarken yaktığı pencerelerle.
Yalnızlığın bir başka boyutudur yaşamın
Bana ait olan. Ve çoğulluğum
Turna sürüleridir gökte
Deniz kenarında kum.
Bir masal kahramanı değilim
Pâyıma düşendir yaşadıklarım
Hayat, alnımda taşıdığım bir damla terdir
Yüzündeki gülüşür en küçük yeğenimin...

Yılmaz Doğan
Filiz Doğan

NAZIM HİKMET

SANAT ve EDEBİYAT ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

SANATTA ULUSALLIK VE EVRENSELLİK

1

Yalnız kendi edebiyatımın değil, tanıdığım bütün edebiyatların geleneklerinden faydalanmak istiyorum. Tabii gerekirse. Bazen da kendi edebiyatımın geleneğinden bile faydalanmak istemiyorum. Her eserde mutlaka bir geleneğin geliştirilmesi gerektiğine de kani değilim. Her sanatkar ömrünün sonuna kadar arayacaktır. Bu arama seyrinde (*boyunca*) her konkre (*somut*) öze en uygun şekli bulmağa, kendi kendini tekrarlamağa, şahsiyetini muhafaza etmekle beraber (*kişiliğini korumakla birlikte*) taklit etmemeğe çalışacaktır. Gerçeği maddeci bir gözle incelemekten gayrı (*başka*) hiçbir değişmez, mutlak sanat kaidesi (*kuralı*) tanımayacaktır. Denenmiş birçok sanat kaidelerinin tecrübelerinden elbette ki yararlanacaktır. Elbette ki, kendi halk sanatının, dünya halkları sanatlarının, kendi ve dünya halkları klasiklerinin geleneklerinden faydalanacaktır. Ama sadece faydalanacaktır. Onları bir sıçrama tahtası olarak kullanacaktır, ayaklarına pranga yapmayacaktır. Bu gelenekler bahsinde (*konusunda*) iki çift sözüm var. Biz toplumcular, elbette ki toplumcu sanatkarlar da, kendimizi, bütün insanlıkça yaratılmış değerlerin bütün insanlık kültürünün mirasçısı sayarız. Burda bütün insanlık tabiri'ne (*deyimine*) dikkat nazarınızı (*ilginizi*) çekerim. Bütün insanlık, yalnız Avrupa, yalnız Eski Yunan, Roma, Rönesans değildir. Asyalısıyla, Afrikalısıyla, eski yeni Amerikalısıyla bütün dünyadır. Çin, Japon klasikleri, Hind, İran, Türk klasikleri ve halk sanatkarları, genel olarak bütün bu ülkelerin insanlık kültür hazinesindeki payları, Avrupa'nın payından, eski Yunan Roma ve Rönesans'ın payından hiç de aşağı değildir. Resimde de, şiirde de, heykel de de, edebiyatta da, raksda (*dansta*) da bu böyledir.

Klasiklerden söz açıldığına göre bu bahsin üzerinde biraz daha durmak istiyorum. Bazı tenkitçilerde (*eleştirmenlerde*) klâsiklerle günümüz yenilikçilerini birbirine düşman yapmak isteyen bir temayül (*eğilim*) var. Bu temayül yalnız *devrimci* sanatkarlarına mahsus (*özgü*) değil. Eskiden beri mevcut. Doğru mu? Bence yanlış. Bir kere, klasik deyince neyi anlıyoruz?. Hangi sanatkar-

1951'de Prag'da Barış Ödülünü aldıktan sonra.

• Yaz yağmuru •

Güneste telli de pullu puldolar
Kırmal gelin saçı gibi yağmurlar
Islak kiremitlerin rahatlığı
siner içime. Beklerim..

Bursa cezaevinde mahkum arkadaşlarıyla.

hayranım! Biz şairler böyle türkülerden çok şeyler öğrenebiliriz.

Halk türkülerinden özellikle sanatlı imajlar (imgeler) bakımından da çok şey öğrenilebilir. Öyle ki halkın bir olayı, karakteri, duyguyu ne kadar cesur çizgilerle belirtiverdiğine, dilinin ne kadar somut ve aynı zamanda ne kadar sade olduğuna şaşmamak elden gelmez. Ben sanatlı imajlar bakımından halk edebiyatından epeyce yararlandım.⁴

5

Ulusal sorunu yeterince değerlendiremedik ve bu yüzden geniş emekçi yığınlarını kazanamadık. Oysa, ulusumuzun geçmişindeki tüm en iyi şeylerin mirasçıları olmak gerekir.⁵

6

Sonsuzca değişmez hiçbir yasa kabul etmiyorum. Grekler bir türlü yazıyorlardı, Shakespeare başka bir şey getirdi, Moliere daha başka bir şey. Rasin, Ostrovski, Çehov, Gorki, her biri başka türlü yazdılar ve yeni bir şey getirdiler. Bizim Sovyet oyun yazarlarımız ise, "Zirhlı Tren" ve "İymser Trajedi"nin bulduğu kendine özgü yaratıcı biçimi yitirdiler şimdi. Son zamanlarda oyun yazarları en kolay yola gidiyorlar. Roman da ve şiirde de böyle bu. Fakat tüm yapıtlarda, günlük yaşamı bireysel olarak vermek gerekir.

İnsanlığın tüm mirasını sindirmek ve kendi kişisel yaklaşımımıza sahip olmak gerekir. Yeni içeriğe uygun yeni biçimi yaratmaya çaba gösterelim.⁶

7

Bence, işin doğrusu şudur ki: 1. Bugünkü gerçek sanatkar insanlığın bütün mirasına sahip çıkmalıdır, klasiğine de, romantikliğine de, sembolistliğine de, falanına da, filânına da. Bu sanat mirası bugünkü gerçek sanatkarın malı olmalıdır. İnkâr değil (yadsıma) tasnif etmeli, ayıklamalı, yaşayanı almalı. 2. Romantizmin de yaşayan tarafları vardır, çünkü insanoğlu, geniş halk kitleleri çok şükür ki bir tarafıyla, müspet (olumlu) manada romantiktir, yani ferden (bireysel olarak) ve kitle halinde ve burjuva mantığına uymayan sevdalar çeker, o sevdalar uğruna ölebilir hatta. 3. Eski romantik sanatkarlardan öyleleri vardır ki mürtecinin (gericinin) koyusudur, öyleleri vardır ki gayet ileridir: Meselâ, derece derece, Puşkin'in ilk devresi, Victor Hugo, George Sand. Mürtecilerden meselâ: Chateaubriand, Hoffmann falan filan. Hülasa edersek, (özetlersek) romantiklerde muharririn (yazarın) bir de aktif tarafı olduğunu da göz önünde tutarsak, bugünkü gerçek realist sanatkarın tabiri caizse (deyim yerindeyse) realist-romantik olduğunu görürüz. Gorki öyleydi, Solohofda öyle, Aragon da öyle. Onlarla kıyaslanmak aklıma gelmez, fakat ben de öyle olmak istedim.⁷

8

Şark (Doğu) kültürünün elinde bin bir gece gibi bir hazine varken, bizim bundan faydalanmamamız hakikaten rezalettir. Garpta (Batı'da) hikâyecilik Bokasın kitabıyla başlar. Bizde ise ondan kaç asır önce ve onunkiyle kıyas kabul etmeyecek bir zenginlikte başlamış ta, hâlâ Türkçemizde bu enafisten (en nefis) e rin tam bir tercümesi yok. İnsan bazan bu kitabın bazı hikâyelerini okurken böyle mükemmel şeylerin bugün dahi yalnız bizde değil, Avrupada bile yazılmamış olduğunu hayretle görüyor.⁸

1. Ekber Babayef, "Nazım Hikmet Kendi Şiirini Anlatıyor", Militan Dergisi, sayı 6, 1975, İstanbul.

2. Dobzynski, "Nazım'la Söyleşi", Yeni A Dergisi, Haziran 1974, İstanbul.

3. a.g.y.

4. Fahri Erdinç, Nazım Hikmet ve Bulgaristan, s. 116, Evrensel Dostluk Yayınları, 1977, Ankara.

5. A. Fevzijski, Nazım'dan Anılar, s. 78 m. Cem Yayınevi, 1979, İstanbul.

6. a.g.e., s. 30

7. Nazım Hikmet, Cezaevinden Memet Fuat'a Mektuplar, s.146, De Yayınevi, 1968, İstanbul

8. Nazım Hikmet, Bursa Cezaevinden Vâ-Nu'lara Mektuplar, s. 167, Cem Yayınevi, 1970, İstanbul.

lara klasik diyoruz? Fransız edebiyat kitaplarına göre, tenkitçilerinin, edebiyatçıların büyük çoğuna göre, Kornel, Rasin, Molyer, klasik yazarlardır. Viktor Hügo ise meselâ romantiktir. Puşkin de romantiktir. Ama Alman edebiyatçıların bir çoğuna göre ise Göte, Şiller Alman edebiyatının klasikleridir. Nitekim Rus edebiyatçılarına göre de Puşkin, Lermontovklasik şairlerdir. Demek ki klasik, romantik tabirleri memleketlere göre değişiyor. Ama bütün memleketlere göre bir klasiklik ölçüsü yok mu? Var. Hem bir tane değil, birkaç tane ölçü. Bu ölçülerden en önemlisini ele alıyorum. Klasik sanatkar, kendi devrinde Yenilikçi olandır, yeniyi getirendir. Elbette bu yeniliğin, yılların akışına karşı koyabilmesi gerek. Yani klasik sanatkar, o bahçıvandır ki, sanat bahçesine yeni bir ağaç dikmiştir. Bu ağaç bütün mevsimlere, rüzgâra, dona dayanarak gelişmiş, boy atmış ve hâlâ da yeşilliğini muhafaza etmektedir. Bu bakımdan, me lâ Puşkini ele alalım. Elbette ki, devrinin en yenilikçi şairiydi. Gerek öz, gerekse şekil bakımından Rus şiirine ve dünya şiirine yenilikler getirmiştir. Bu yenilikler tutunmuştur. Bundan ötürü de klasikler. Oysa ki, kendi devrinde hiç de klasik sayılmamıştır. Mayakovski'yi alalım. Bu büyük şair yeni şair de bugün artık klasikler. Böylelikle, klasiklik yeniliğin düşmanı değildir. Tersine, devrinde yeni olmayan hiçbir sanatkar klasik olamamıştır..

Ben şimdi bütün şekillerden faydalanıyorum. Halk edebiyatı vezniyle de yazıyorum, kafiyeli de yazıyorum. Tersini de yapıyorum. En basit konuşma diliyle, kafiyesiz, vezinsiz şiir de yazıyorum. Sevdadan da, barıştan da, hayattan da, ümiden de, sevinçten de kederden de, umuttan da, umutsuzluktan da söz açıyorum, insana has her şey şiirime has olsun istiyorum. İstiyorum ki, okuyucum bende, yahut bizde, bütünduygularının ifadesini bulabilsin.

2.

Edebiyat ulusal biçimler sorunu, önemli bir sorun. İlkın, her ülke için tarihsel olarak belirlenmiş ulusal biçimlerin varlığına inanıyorum. Bizde, Türkiye'de her çağrı usule, halk ile birlikte evrimlenen özel bir biçim karşılık düşer. Ama, çeşitli ulusların kültürleri arasında etki değişimleri olur ve her ulusal biçim içinde, bir ya da çeşitli başka ulusların, bir yada birçok öğeleri bulunabilir. zaten ulusal kültüre bir evrensellik niteliği veren de budur.

Ben kendimi, sadece Türk kültürünün mirasçı-

larından biri olarak değil, amatüm insanlık kültürünün mirasçılarından biri olarak görüyorum. Kültürden söz ettiğim zaman, sadece eski Yunan kültürünü yada Rönesansı değil, ama Asya, Afrika-Amerika kültürlerini de düşünüyorum. Batılı bir insan olarak, batı kültürünün kendi ülkemizin kültürüne katkıda bulunmuş olmasından gurur duyuyorum. Bana göre, bir insan müzik bakımından, ancak Alman Çin yada Türk müziği karşısında aynı derecede duyarlı olursa, zengin demektir.²

3

Şiirimin kökü yurdumun topraklarındandır. Ama dallarıyla bütün topraklara, doğuda, batıda, güneyde, kuzeyde uçsuz bucaksız yayılan bütün topraklara, o topraklar üstünde kurulmuş medeniyetlere, bütün dünyamıza uzanmak istedim. İnsanoğlu, nerede, ne zaman ve hangi dilde olursa olsun, yüreğine ve kafama uygun bir şiir söylemişse, onun söylenişindeki ustalığı incelemeye, ondan bir şeyler öğrenmeye çalıştım. Yalnız kendi edebiyatımın değil, Doğu ve Batı edebiyatının bütün ustalarını usta bildim.³

4.

Ben imkân buldukça halk edebiyatımızı ve halk şiirimizi inceleyip öğrenmeğe çalıştım ve çalışıyorum. Bu edebiyatta, ve şiirde çok değerli şeyler buluyorum. Fakat halk edebiyatını inceleyip öğrenirken, taklit etmeye kalkışmıyorum. Bunu asla yapmıyorum. Sadece onun prensiplerini, (ilkelerini) yapılaş yöntemlerini kavramaya çalışıyorum. Belirli bir eseri okurken, özellikle onun kuruluş prensibini bulmaya çalışıyorum. Ve dediğim gibi, genellikle, Avrupa edebiyatı ve klasik edebiyat dahil, Doğu'nun ve Batı'nın yarattığı bütün sanat değerlerini, insanlığın tüm edebî mirasını inceleyip öğrenme çabasındayım ben. Şüphesiz ki, bu incelemeyi eleştirici bir açıdan yapıyorum ve yalnız güzel olanı benim siyorum. Gerçekten, bu oldukça zor işdir, çünkü çalışmada eklektik olmaması gereken yazarın ustalığına bağlı bir sorundur.

Bana zengin halk yaratıcılığı bakımından nasıl yararlandığımı sordunuz. Ben öncelikle bizim halk türkülerimizin dilini adamaklılı inceliyorum. Halk türkülerinin dili vecizdir, yani az sözle çok şey söyler. Halk türkileri önsöz kabilinden hiç bir girişe lüzum görmeden konuya dalverir. Örneğin, ne kadar güçlü halk türküsüdür sizin "Balkancı Yovo" türkünüz! Onda her şey o kadar kısa ve o kadar sade bir kuruluş içinde verilmiş ki,

Patlamının yörüngesine 500 metre uzaklıktaki Urakimi'de bulunan tıp okuluna ulaşmaya çalıştım. Urakimi'liler etrafımı çevirdi. Boş ifadeleriyle hayaletlere benziyorlardı. Bedenlerinden deri parçaları asılıyordu. Çevrede daha önce var olan her şey ortadan silinmişti. Her yer cesetlerle doluydu. Halâ yaşayan insanlar vardı ama hiç biri kimdayamıyordu. En güçlüleri bile öylesine halsizdi ki, toprağa mihlanmış gibi görünüyorlardı. Onlarla konuştuğumda iyileşme umutlarını dile getirdiler, ama hepsi de iki hafta içinde öldü." Nagasaki'deki korkunç olayın tanığı olan doktor, Prof. Ihimura'nın sözleri bunlar. 6 Ağustos'da Hiroşima'yı, 9 Ağustos'da Nagasaki'yi ölü kentlere dönüştüren, yüzbinlerce insanın bir anda yok edilmesine yol açan katliamın üzerinden 41 yıl geçti. Bunca yıla karşın insanlığın acısı ve öfkesi dinmedi. Hiroşima'da her sabah endişeyle vuran çan seslerinin yankıları günden güne güçlenerek tüm dünyayı sarıyor. Unutma, unutma, unutma dercesine..

ATOM SİLAHI NEDEN KULLANILDI?

Geçen 41 yılın sonunda, atom bombasının Japonya'ya karşı kullanılmasının gerekli olup olmadığı, halâ yanıtlanması istenen bir sorudur. ABD'nin bu gün de sürdürdüğü bir efsane vardır. Efsaneyi, geçtiğimiz yıl nazi kasaplarının mezarına çiçek koyan Reagan'ın ağzından dinleyelim: "Atom bombası tarihin en büyük savaşına son vermek için atıldı." Hiç bir şey 450 bin'e yakın insan üzerine nükleer bombanın atılmasını haklı göstermeyeceği gibi, gerçekler çok daha farklıdır. Hiroşima'nın bombalanmasının önemli bir askeri amacı olmadığı gibi, Japonya'ya karşı Amerikan askeri gücü açısından da büyük bir değişikliğe yol açmadı. Pasifik'deki en büyük müttefik askeri gücünün komutanı General Mc Arthur'a, bombanın Japonya'ya karşı kullanılacağı, yalnızca beş gün önceden bildirilmişti ve görüşü alınmamıştı bile. Amerikan Genel Kurmay Başkanı Amiral Leahy ile Deniz Kuvvetleri Komutanı Amiral King de, Japonya'nın bir deniz ablukası sonucu kolayca teslim olacağı kanısındaydılar. Churchill de anılarında, "Japonya'nın geleceğinin atom bombasıyla çizildiğini sanmak yanlış olur" diyor.

Katliamın siyasal boyutu, ABD yetkililerinin her saldırıda belirttikleri "Amerika'nın (Amerikan tekellerinin) yaşamsal çıkarlarının korunması" boyutu ağırlıktadır. Şubat 1945 Yalta Konferansı'nda alınan ortak karar uyarınca, Sovyetler Birliği'nin üç ay içerisinde Japonya'ya karşı savaşa girmesi isteniyordu. Sovyetler Birliği, 8 Ağustos'da savaşa girme hedefiyle Mançurya sınırına 40 tümen yığı. Böylece milyonluk Japon Kwantung ordusu Mançurya'ya bağlanmış, bu ordunun Pasifik'de savaşması da engellenmiş oluyordu. Ancak, batının, Yalta kararları konusundaki düşünceleri çabuk değişti ve geçen üç ay içerisindeki eğilimleri, Sovyetler Birliği'nin Uzak Doğu'da savaşa girmesini istememe biçimine döndü. ABD, artık iyice yıpranmış olan Japonya'ya son darbeyi vurup, Pasifik'de egemen olan tek güç olarak ortaya çıkabilirdi. Bu konum ile Japonya ve bölge üzerinde savaş sonrası düzenlemeleri tek başına, kendi istediği biçimde yapma olanağı elde edebilecekti. Bu nedenle, savaş sonrası düzenlemelerin ele alınacağı Postdam Konferansı'nda atom tekeline sahip olmanın gücünü Sovyetler Birliği'ne karşı kullanabilmek için atom bombası -denemelerinin sonucunu bekleyerek, Konferansı iki kez ertelemişti. Ayrıca, Sovyetler'in 8 Ağustos'da savaşa gireceği bilinmesine rağmen, Japon Hükümetinin günlerce önce bildirdiği barış taleplerine de kulak tıkanarak, Hiroşima'nın alalecele 6 Ağustos'da bombalanması da dikkat çekicidir. Nitekim Başkan Truman'ın, Naga-

Remzi Öner Özkan

saki'ye ikinci atom bombasının atıldığı 9 Ağustos'da söylediği sözler, ABD'nin gerçek niyetini ortaya koymaktadır: Truman, "Doğu Avrupa ülkelerinin tek bir devletin egemenliği altında olmayacağını" söylüyordu. ABD, kendi çözüm önerilerini yalnız Pasifik'de değil, Avrupa'da da kabul ettirebilirdi artık.

SOĞUK SAVAŞIN EFSANESİ...

Hiroşima'da insanlığa karşı nükleer silahların varlığı ortaya çıkmış, soğuk savaş 160 bin Japon'un öldürülmesiyle ilan edilmiştir. ABD, Savaşın topraklarında tek bomba bile patlamadan, ekonomisini büyütürak rakesiz bir sermaye gücü olarak çıkmıştır. Ve artık atom tekeline sahiptir. Bu arada faşist saldırıyla nüfusunun 20 milyonunu kaybetmiş, endüstrisinin önemli bir bölümü tahrip edilmiş, 18 yaşından büyük erkek nüfusu 31 milyon'a düşmüş Sovyetler Birliği'nin Avrupa ve Amerika'yı tehdit ettiği ve tüm dünyayı işgale hazırlandığı söylencesi yaratılıyordu. Hiroşima'da ilan edilen, bu efsane ile kılıfı hazırlanmaya çalışılan soğuk savaş ve kıskırtma, ABD'nin 1946-75 yılları arasında siyasal amaçlarına ulaşmak için tam 215 kez askeri güce başvurusu, tam 19 kez de nükleer silah kullanma tehdidinde bulunması ile somutlanmıştır.

Savaş sonrası Japonya üzerindeki tek yanlı düzenlemelerin bugünkü görünen sonuçları, Hiroşima ile neyin hedeflendiğinin somut bir örneği olarak kabul edilmelidir: Japonya, ABD nükleer silah tasarılarının tamamen içine çekilmiş durumdadır bugün. Topraklarında 100'den fazla Amerikan üssü bulunmaktadır. Nükleer başlık taşıma yeteneğine sahip F-16'lar, Japon topraklarına yerleştirilmiş durumdadır. Nükleer silah yüklü ABD savaş gemileri ve denizaltılar, Japon limanlarına düzenli olarak uğruyorlar. ABD-Japon ortak hareketlerinde kullanılan silahlar nükleer ni-

telik taşıyor. 1960'da imzalanan ABD-Japonya Ortak Güvenlik Andlaşması ile ABD, Uzakdoğu'da girişeceği operasyonlarda üsleri kullanma hakkıda elde etmiştir. Andlaşmaya göre Japonya'nın da bu harekâtlarda yer alma zorunluluğu vardır.

HIROŞİMA'NIN ÇALAN ÇANLARI SUSMASIN!

Hiroşima bir savaşın sonu değil, tüm insanlığa karşı girişilmiş yeni bir savaşın başlangıcıdır. Bu savaşın bugünkü bilançosu, her dünyalı başına düşen 3 ton TNT'dir. Barışı koruma yaftasıyla silahlanmanın uzaya taşınmasıdır.

Bugün dünyada 4,5 milyar insan yaşıyor. Üçte ikisi en ilkel sağlık hizmetinden yoksun, yarısı iyi beslenemiyor, 300 milyon'u çeşitli hastalıklardan acı çekiyor, her yıl 30-40 milyon insan açlıktan ölüyor. Silahlanma harcamaları ise sağlık harcamalarını kat kat aşıyor. Geçtiğimiz 10 yıl süresince WHO (Dünya Sağlık Örgütü) çiçek hastalığına karşı sürdürdüğü savaşta 83 milyon Dolar harcadı. Bu, çağdaş bir bombardıman uçağının ederinden daha azdır. 1 Milyondan fazla insanı tehdit eden sıtma için yapılacak bir tarama 450 milyon Dolar'a gereksinim gösteriyor. Bu, ABD Trident nükleer silah taşıyan denizaltının maliyetinin üçte biridir. Her çocuk için yapılacak 2 Dolarlık harcama, her yıl enfeksiyonel hastalıklardan ölen 5 milyon çocuğun yaşamını kurtarmaya olanak sağlayacaktır.

Silahlanmaya karşı barışı savunmak, eşitsizliğe ve sömürüye karşı adaleti savunmaktır. Dünyamıza, onun üzerindeki insanların yaşam hakkına yönelen tehlikeyi yok etmek için tüm barışsever güçlerin çabalarını artırmaları gerekmektedir.

Milyonlarca insan, Hiroşima Belediye Başkanı Takeshi Araki'nin uyarısına gönülden katılıyor: "Bugün duraksamak, yarınların yıkımına yol açmaktır."

1945-86

sanata diyalektik yaklaşım

İnsan değişir, değiştirir; dolayısıyla, dünya da değişir, değişmek zorundadır. Bertolt BRECHT, - bazı değişimlere uğramasına karşın- iki bin yıldır sanata egemen olan Aristoteles'ci görüşlere karşı çıkıp, yeni düşünceler üretirken, diyalektik'in bu temel ilkesinden yola çıkar. Çünkü klasik anlayış, modern toplumlardaki değişimlere yanıt verebilecek güçte değildir.

Aristoteles'in, eski Yunan oyunlarından yola çıkarak oluşturduğu, tragedya ve komedyaya ilişkin görüşler, Klasik Tiyatro düşünürlerinin de katkısıyla, zamanla sanatı olumsuz yönde etkileyebilecek zorunlu yaptırımlara dönüşür. Tiyatroda başarının ölçütü, bu kurallara uyulup-uyulmaması olarak değerlendirilir. Nitekim Shakespeare gibi bir deha bile, "üçb'irlik" olay, yer, zaman-kuralına uymadığı ve komik ile trajik'e yanyana yer verdiği gerekçeyle, bağnaz klasiklerce acımasızca eleştirilir. Öte yandan Goethe, Faust'u yazabilmek için, yine Aristoteles'in "öykü birliği" kuralını aşmak zorundaydı. Yoksa, insanlığa yönelik çok yönlü araştırmaları içeren bu dev yapıt, büyüklüğünden çok şey yitirdi. Romantik ve Gerçekçi yazarlar için de geçerlidir bu sav. Nitekim bu yazarların bir çoğu, biçimin özü yansıtmadaki yetersizliğini görüp, kendilerince bir takım

yenilikler getirmişlerdir. Ancak Bertolt Brecht'e kadar bu konuda ayırtıcı ve sistemli bir çalışma yapılamamıştır.

İnsanlığın gelişim sürecine paralel olarak, yaşamın her alanında olduğu gibi, sanatın da bir değişime uğraması kaçınılmazdır. Çünkü kimilerinin ileri sürdüğü gibi, sanat yaşamdan bağımsız bir etkinlik değil, tersine yaşamın bir parçasıdır. Bu yüzden sanat da değişen çağa ayak uydurmak ve de değişime katkıda bulunmak zorundadır.

"... edebiyat, dünyayı değiştirme isteğinde olmayan, ilümlükten yana geçmiş bir yazarın duygularından bir şey beklemez artık. Bilir ki tek şansı, dünyayı değiştirmek denen karmaşık süreçte bir yan ürün olabilmektedir. Asıl ürün ise yeni bir tavrıdır..."¹

Bu da eskimin yinelenmesiyle değil, eskinin aşılp, yeninın üretilmesiyle olasıdır. Nitekim Brecht de bu düşünceden yola çıkarak, Aristoteles'ci görüşe karşı "epik tiyatro" kuramını geliştirir. Çünkü onun dünya görüşünün sanata yansması böyle bir tiyatroyu zorunlu kılar. Marianne Kesting bunu şöyle açıklar:

"Her sahne, toplumsal ve siyasal ilintileriyle gösterilmeli ve Aristoteles'ci dramdaki gibi kesilip ayrılmış bir parça değil, dünya tablosunun karmaşık bütünüdür. İkinci olarak ise, yorum aracılığıyla öğretmeye götüren eğitici bir

tiyatro gerekliydi. Bir üçüncü nedense, bireysel üstü, bilimsel, nesnel bir tiyatroya gereksinim vardı ki, bu da en iyi epik dramaturjiyle gerçekleştirilebilirdi."

"... konu ve sorunlar bütününi özgürce işleyebilme olanağından dolayı ve bakış, gözlem ve yoruma çok daha geniş kapılar açtığı için epik dramaturji, modern dünya görüşü tiyatrosunun gereklerine tam denk düşmektedir..."²

Yukarıda da belirtildiği gibi, eski sanat anlayışı, yeni toplumun sorunlarına yanıt vermez; bu yüzden eskinin aşılması gerekir. Ama bu salt biçimsel yanıyla değil, bir bütün olarak gerçekleştirilmelidir. Çünkü gerçekçi sanat anlayışı biçimin önemini yadsımanasına karşın, biçimciliğin her türüne de karşıdır.

"Eski teknik, sınıf kavgası içerisinde bireylerin tatmin edici bir biçimlenmesini sağlayamadığı ve ruhsal yaşantılar okuyucuya sınıf kavgası üzerinde düşünmeye değil, bu kavramın dışında sürüklediği için bunalıma düşmüştür. Burjuva gerçekçiliği anlayışıyla kaleme alınmış romandan sosyalist gerçekçilik anlayışıyla yazılmış romana geçiş, yalnızca bir teknik ve yalnızca bir biçim sorunu değildir. Özdeşleyimi burjuva yerine işçi sınıfıyla gerçekleştirmek yeterli değildir; özdeşleyim tekniğinin bütünü artık doğruluğu açısından kuşku götürür bir nitelik almıştır..."³

Aristoteles'ci tiyatrodan yarılsama, seyircinin sahnedeki oyunu, bir oyun olarak değil de, sanki gerçek yaşamdan bir kesit sunuluyormuş gibi, kendini sahnenin büyümesine kaptırıp, sahnedeki olayla ve kahramanla özdeşleşmesidir.

Yarılsama, değişen akımlara karşın, tiyatronun değişmeyen ilkelere bağlıdır. Özellikle, Doğalci ve Gerçekçi tiyatrodan bu ilke öylesine etkindir ki, oyunun başarısı bir ölçüde yarılsamanın gücüne bağlıdır.

Brecht bu düşünceye karşı çıkar. Çünkü yarılsama seyirciyi büyüleyip uyandırır. Onları düşsel bir atmosfere iter. Oyunun kahramanıyla özdeşleşerek, duygusal bir gerilim ortamında geçici bir rahatlama amaçlandığından, usun işlevi geri

plana itilir. Kısaca, duyan, düşünen ve yargılayıp bir karara varan etkin seyirci değil de, kendini sahnenin büyümesine kaptırmış, edilgin bir seyircidir.

Brecht'in düşlediği bu kitle değildir. Seyirci, sahnenin duygusal, düşsel atmosferinden arınmalı ve bir tiyatroyu izlediğini unutmamalıdır. Böylece, sahnede gördüğü tarihsel olayları, çağdaş bir bakış açısıyla, tarihsel çerçeveler içinde tutarabilmelidir. Sahnede sevgilenen olaylarla, kendi yaşadığı gerçekleri bir karşılaştırma yapabilmeli ve benzerlikleri araştırmalıdır. Seyirci, toplum yapısını tanıma ve irdeleme sürecine sokulmalı; ve toplumsal gerçeklerin bilincine varınıp, varolan olumsuzlukların değişebilirliği değişmesi gerektiği anlatılmalı; ki: aca, seyirci etkin kılınmalıdır. Nitekim Brecht, böyle bir seyirci oluşturabilmek için, Aristoteles'ci sanat anlayışının "yarılsama" ilkesine "yabancılaştırma" kavramıyla karşı çıkar. Yabancılaştırma: gerçekçiliği, görünüşle özdeşleştiren metafizik maddeci anlayışın ve gerçekçiliği belli bir öze özdeşleştiren idealist anlayışın karşısına, diyalektik maddeci açıdan, nesnel gerçekçiliği gözlemleyebilme ve onun hakkında bir yargıya varabilme amacıyla bir "uzlaştırma" sağlamaya yönelik anlatım tekniğidir.

Brecht'i anlayabilmek için, önce diyalektiğin kavranması gerekir. Çünkü o, inandığı ve yaşamı boyunca hep savunduğu devrimci dünya görüşünün, bu vazgeçilmez ilkesine sıkı sıkıya bağlıdır. Gerek yapıtlarında, gerekse uygulamaya yönelik çalışmalarında, hep bu düşünce yol göstermiştir ona. "Dünya değişir, değişmelidir, değişmek zorundadır..." Çünkü, insanlığın yazgısı buna bağlıdır.

Sanat da bu yazgının oluşmasını itici bir güçtür.

- 1- Brecht'i Anlamak: Walter Benjamin, Çev: H. Barışcan, A. İşisag, Metis Yayınları (1984) s: 17
- 2- Tarihte ve Çağımızda Epik Tiyatro: Marianne Kesting, Çev: Yılmaz Onay, Adam Yayınları (1985) s:69
- 3- Sosyalist Gerçekçilik ve Toplum: Bertolt Brecht, Çev: A. Cemal, K. Güven, Alın Kitaplar Yayınevi (1980) s:223

Musa Aydoğanoglu

BERTOLT BRECHT

"Dünya değişir, değişmelidir, değişmek zorundadır..."

SACCO İLE VANZETTİ

Derleyen : A. ÇAĞRI ÇINAR

A. FRASCONI

Geçtiğimiz ay Amerikalılar, pek övündükleri özgürlük anıtları Bayan Özgürlük'ün 100. yaş gününü New York'ta görkemli törenlerle kutladılar. Törenler öylesine görkemli oldu ki tam 40 bin havai fişek ile New York kenti'nin gecesi gündüze döndü ve kent tarihinde, belki ilk kez neredeyse '24 saat gündüz' yaşandı. Özgürlük denilince, adalet denilince söyleyecek pek fazla lafı olmaması gereken başkan Reagan ise tam kavboyca bir tavırla, bu günü Amerika için bir gurur gösterisine dönüştürmeye çalıştı.

Başkan Reagan, bu amacına bir ölçüde ulaşıyordu. Çünkü dünya televizyonları günlerce bu törenlerden görüntüler verdi. Amerikalılar'ın Özgürlük Anıtı'nı herkes daha yakından tanıdı. Ama öte yandan o muhteşem gece ardında bir çok soru işareti de bırakıyordu. Örneğin böyle bir yıldönümünde Amerikan kapitalizmi, neden ve nasıl çirkin yüzünü sergileyip, özgürlüğü metalaştırarak, gösterilerde dolar peşinde koşuyordu. Şili'nin yüz karası Pinochet'in işkence gemisi Esmeralda özgürlük anıtıyla yanyana nasıl oluyordu da boy gösterebiliyordu. Ya da zenci yazar Earl Calwell'in 'özgürlüğe evet de, ya adalet ne olacak' sorusu niçin yanıtsız kalıyordu.

Yeryüzünde özgürlüğü sembolize eden anıtların en büyüğü New York'taki Özgürlük Anıtı olmalı. Ancak öte yandan özgürlüklere vurulan en büyük darbelerin de bu ülkeden gelmesi derin bir çelişkiyi yaşıyor. Örneğin ABD de dahil olmak üzere dünyanın bir çok ülkesinde işçiler 1 Mayısları birlik ve mücadele günleri, bayram olarak kutlarlar. Ama her kutlamada bellekler 1 Mayıs 1886'nın ABD'ne uzanır ve Chicago'da akıtılan işçi kanları anımsanır. Adaletsizlik ve özgürlük düşmanlığı lanetlenir. Ya da Rosenberg adının geçtiği her yerde Haziran 1953'ün ABD'si gelir insanların usuna. Antikomünizmin kışkırdığı Julius ve Ethel Rosenberg bir kez daha anılır. Adaletsizlik ve özgürlük düşmanlığı bir kez daha lanetlenir.

Ünlü Özgürlük Anıtı'nın başta gelen özelliklerinden biri göçmen olması. Üstelik oldukça şanslı bir göçmen; çünkü el üstünde tutuluyor ve süre tanınmaz ölçüde uzun ömürlü. ABD'ne gelen tüm göçmenlerin aynı ozeni gönmedikleri ve aynı ölçüde uzun ömürlü olmadıkları gerçeği de göz önüne alınırsa, Bayan Özgürlük gerçekten çok şanslı.

Avrupa'dan Amerika'ya gelen onca göçmenden ikisi, kunduracı ustası Nicola Sacco ile işportacı-balıkçı Bartolomeo Vanzetti her yılın Ağustos ayında tüm dünyada ko-

nuşulur. Bu iki İtalyan da kendilerini Pasifik Okyanusu'nun serin sularını bırakarak binbir umutla koşan binlerce göçmen gibi geldiler Yeni Dünya'ya. Başlangıçta ABD bu umutları belki büyük ölçüde haklı çıkanyordu.

Ancak Birinci Dünya Savaşı'nın bitimiyle ortaya çıkan işsizlik ve ücretlerdeki düşme, öncelikle göçmenleri ve zencileri derinden sarsmaya başladı. Göçmenler ve zenciler, bu dönemde en düşük ücretle çalıştırılıp, en önce işten çıkartılan kesim durumuna geldiler. Sermaye giderek büyürken orta katmanların yoksullaşması, işsizlik, düşük ücretler kitlelerin tepkisine yol açmaya başladı. Bir çok işkolunda uçveren grevler giderek büyük boyutlara ulaştı. Öyleki 1919'da grevdeki işçi sayısı 4 milyona yükselmişti. Doğal olarak tüm bunlara Sovyetler'de ki Ekim Devrimi ile ABD'nin Sovyet Cumhuriyeti'ne karşı giriştiği askeri müdahaleye tepkilerin sonuçları da eklenmeli.

Sacco ile Vanzetti'nin öyküsü, 9 Mayıs 1920'de, bir miting yapılmasının kararlaştırılmasıyla başladı belki de. Amaç, sekiz hafta yasa dışı olarak tutuklu kaldıktan sonra, New York'ta bir polis binasının 14. katından atlayarak intihar (!) eden matbaa işçisi, İtalyan göçmen Andrea Salsedo'nun ölümünü protesto etmektir. Sacco ile Vanzetti, mitingten dört gün önce üzerlerinde miting afiş ve duyurularıyla yakalanıp, tutuklandılar. Bir yıl sonra ise cinayet suçundan yargılanmaya başladılar!.. Yüklenen suç, 1922 Nisan'ında bir fabrikaya işçi ücretlerini götüren arabasının soyulması ve bu sırada iki görevlinin öldürülmesiydi.

Bu iki insan, savcısı jüri üyelerine kadar tümüyle 'yiğit Amerikan evlatlarından' oluşan düzmece bir mahkemede yargılanıp, ölüme mahkum edildiler. Sacco ve Vanzetti'nin lehine olan, yüzden fazla tanığın ifadeleri dikkate bile alınmadı.

22 Ağustos 1927'de 'elektrikli iskemleye kadife bir koltukmuş gibi oturdular'

Madenlerde ve demir çelik sanayiinde çalışanların çoğunluğunu oluşturan göçmen işçiler grevlerde önemli rol oynuyordu. ABD sermayesi göçmen işçileri en büyük çıban başı olarak görmeye başlamıştı artık.

Kunduracı ustası ve işportacı-balıkçı Sacco ile Vanzetti bu iki İtalyan radikal bir tutumla, sermayeye karşı gelişen olaylarda yer almaya başladılar. Sacco ve Vanzetti böyle düşündükleri ve böyle hareket ettikleri için elektrikli sandalyeye oturtulacaklarını bilmiyorlardı. Onlar, tüm dünyanın kendilerinden söz edeceğini, Nicola Sacco ve Bartolomeo Vanzetti değil de, Sacco ile Vanzetti olarak tarihte onurlu bir yer alacaklarını da bilmiyorlardı.

Avukatların çabaları boşunaydı. ABD ve dünyanın demokrat kamuoyunun tepkileri, dünyanın her yerinde Sacco ile Vanzetti için yapılan gösteriler, 22 Ağustos 1927'de elektrikli sandalyeye oturdularında bile sürüyordu. Dünyanın birçok ünlü insanı imza kampanyalarında başı çekiyordu. Aralarında Albert Einstein, Romain Rolland, George Bernard Shaw, John Galsworthy, H.G. Wells, Sinclair Lewis, Upton Sinclair, John Dos Passos, Carl Van Doren, K. Ann Porter ve Anatole France'in da bulunduğu ünlüler, davaya yeniden bakılması için uğraş verdiler. Ancak, bu çabalar da sonuç vermedi ve karar, Sacco ile Vanzetti'ye 9 Nisan 1927'de okundu. Yüzüne okunan karara karşı Bartolomeo Vanzetti yargıca

Patriotic Work

of Washington
only Street and
the property
Society of Pat-
America veter-
no living room.
Quinn's Story.
society, received
ignation S. Bell.

will be the head
society. It was
it was a type
the alone of the
according to Mrs.
preserve historic
the Conallation
old Americas

old the society
propaganda for
of American
e, asserting that
who come to
live and re-
Americas-cus-

LIN WINS
DIVORCE AND \$825,000

She Gets \$625,000 for Herself

WILBUR PREDICTS
STUNT FLIGHT CURB

Copyright, 1927, by The New York Times Company
Special Cable to The New York Times.
LONDON, Aug. 22.—Mayor Walk-
er's last day in London was a busy
one. He visited the Tower of
London, received a delegation of

“Yaptıklarım için değil,
inandıklarım için çile
çekiyorum. Ama, haklı olduğuma öylesine
inanıyorum ki, beni üst üste iki kez idam
edebilmeniz ve iki kez dünyaya gelebilsem yine de
bu yaptıklarımı yapmak için yaşardım”

şöyle diyordu: “İşlemediğim suçlar yüzünden bugüne kadar çekmek zorunda kaldığım acıları, bir köpeğin ya da bir yılının dünyanın en aşağı ve en bahtsız yaratıklarının bile çekmesini dilemem. Ama, suçlu olduğum şeyler için çile çektiğime inanıyorum. Radikal olmak suçunu işlediğim için çile çekiyorum ve gerçekten de radikalim. İtalyan olmak suçunu işlediğim için çile çekiyorum ve gerçekten de İtalyanım. Yaptıklarım için değil, inandıklarım için çile çekiyorum. Ama, haklı olduğuma öylesine inanıyorum ki, beni üst üste iki kez idam edebilmeniz ve iki kez dünyaya gelebilsem, yine de bu yaptıklarımı yapmak için yaşardım. Sacco'nun yüce bir inançla çınlayan yürekli sesini ne zaman duysam, onun büyük fedakarlığını ne zaman düşünsem, onun yiğitliğini ne zaman anımsasam, kendimi küçülmüş bulurum. Hırsız dediginiz, katil dediginiz, mahkum ettiğiniz bu adamın büyüklüğü yanında ben hep küçülürüm. Ama, sizin ve savcının kemikleri bile çürüyüp kaybolduğu zaman Sacco'nun adı halkın yüreğinde yaşayacak. Sizin adınız, savcının adı, yasalarınız, kurullarınız ve düzmece tanrınız insanın insanın kurdu olduğu lanetli bir geçmişin silik anısı olmaktan öteye geçmeyecek.”

Ve Sacco ile Vanzetti 22 Ağustos gece yarısını birkaç dakika geçe idam edildiler. Tüm insanlığın çabası bir an için yenilmiş miydi? Yenilmemişti, çünkü herkes biliyordu onların suçsuz olduğunu, mahkemenin düzmece bir mahkeme olduğunu. Bunu bilme yenler, o gün Sacco ile Vanzetti'nin suçlu olabileceğini düşünenleri ise en adil ve güçlü yargıç olan tarih ikna ediyordu. Yıllar sonra yayınlanan bir kitapta, Sacco ile Vanzetti'nin suçsuz olduğu kanıtlanıyordu. Mafya babalarından Vincent Teresa, gazeteci Thomas C. Renner'e yaptığı açıklamalarda soygunu kendilerinin yaptığını, cinayeti kendilerinin işlediğini ve suçlu iki İtalyan göçmene yüklediklerini anlatıyordu.

Özgürlük Anıtı 'Hürriyet Hanım!' New York kıyılarından kurumlana dursun; Amerikalılar anıtlarıyla övünüp, muhteşem doğum günleri düzenleyedursunlar, herkes, tüm dünya Sacco ile Vanzetti'nin hesabının ödenmesini bekliyor.

22 Ağustos 1927'yi 23 Ağustos'a bağlayan gece, şair Nazım Hikmet ABD'nden binlerce mil uzakta boğazına düğünlenen yumruğu şiire dönüştürmeye çalışıyor ve Sacco ile Vanzetti için ünlü şiirini yazıyordu:

SAKKO ile VANZETTI

ÖNSÖZ

Yuvarlanıyor iri, sıcak damlalar
bakır yanaklarımızdan!

Yuvarlanıyor iri, sıcak damlalar
kalbimize!

Kalbimiz artık dar geliyor bize!

Kopararak

kanlı sargıları

yaramızdan,

sokaklarda haykırmadayız

hep bir ağızdan!

Dişi bir kaplanız ki biz,

kara saplı bir hançer deldi yavrularımızın göğsünü!

Dişi bir kaplanız ki biz,

dişlerimizde taşıyoruz altın başlı yavrularımızın ölisünü.

Kin'in kızıl gözlü sarı alnına

sardık sevginin beyaz çiçekli örgüsünü!..

Kan geliyor Kâinatın rengi bize!

Yuvarlanıyor iri sıcak damlalar

bakır yanaklarımızdan

kalbimize!....

HİKAYE

Onların cebinde fırkamızın bileti yoktu.

Onlar, kurtuluşun kapısına varmayı,

ferdin cesur hamlelerinden uman

iki saf ve namuslu çocuktu!

Ne milyonların rehberiydi onlar,

ne de inzibath bir inkılâp ordusunun askeri!

İhtilâlin sıra neferiydi onlar,

ihtilâlin namuslu iki neferi.

Yanıyordu kanlarında şavkı İtalya güneşlerinin

koştular temiz esmer alınlarla hayatın sesine,

dövüştüler yanında dövüşen kardeşlerinin.

Yeni dünyada düştüler eski zulmün pençesine!

Yedi yıl ölümün karşısında gülerek durdular.

elektrikli iskemleye

kadife bir koltukmuş gibi oturdular.

Yürekləri dört bin volta yedi dakika dayandı.

yandı yürekleri

yedi dakika yandı!...

Cani değildiler, kurban gittiler bir cinayete,

kurban gittiler dolarların emrindeki adalete!

Hayatlarında olmadırsa da kitlelerin rehberi,

ölümleriyle şaha kaldırdı kitleleri

bu iki ihtilâl neferi!...

KISSADAN HİSSE

Burjuvazi,

katletti içimizden ikimizi

bu iki ölü ölmeyen iki ölümüzdür!

Burjuvazi,

kavgaya davet etti bizi

davetleri kabulümüzdür!

Biz nasıl bilirsek hep bir ağızdan gülmesini,

biliriz öylece yaşamasını ölmesini

hepimiz - birimiz için,

birimiz - hepimiz için!...

NAZIM HİKMET

Moskova, 22 Ağustos 1927

Henri Matisse'in "Jazz" afişi.

Gece mavisi gökyüzünü delen sarı benekler. Belki bir pamuk tarlası akşamının yıldızları. Belki New York kentinin Harlem ışıkları.

Önde bir yalnız adam. Karaderili. Acılı. Bedeninde, Yeni Dünya'nın bozmadığı bir Afrikalı güzelliği.

Ve bir tek kırmızı leke: Karaderili adamın yüreği.

Matisse'in tuvalindeki renkler bir anda ezgiye dönüşüyor ve başıyla geliyor ki o afiş bütün bir tarihçedir. Siyah insanların Afrika'dan koparılıp Amerika'ya getirilişlerinin, köleliğin ve köleliğe başkaldırının öyküsü.

Karaderilinin plantasyonlarda, limanlarda, ke-
reste depolarında, demiryollarında alev bir ezgiyi
dokuyan hüznünü duyuyorum, "Blues" Derken hü-
zün karşısına dönüşüp canlanıyor, hayatıyet kaza-
nıyor, caz olup akıyor afişten. Mississippi'nin de-
nize karıştığı limanın curcunasını yaşıyorum sarı
ışıklarda. New Orleans varoşlarından Chicago'ya,
Harlem'e uzanıyorum. Ama cazın canlılığında,
siyahı adamın yüreğinden taşan başkaldırıda bile
sürüp giden bir hüznün.

Hüzün anlamına geliyor "blues". Giderek bir
müzik türüyle özdeşleşmiş, 16. yüzyıldan başla-
yarak yazgısı derisinin rengine dönüştürülen insan-
ların kendilerine ifade edebildikleri tek biçim ol-
muş. Kabileleri parçalan, inançları ellerinden
alın, zorla Hristiyanlaştırılan, kendilerine ya-
abancı giysilerle, bilinmedik topraklarda beyaz
efendi için çalıştırılan köleler, ellerinde kalan
tek kültürel mirasa sanılmışlar: Müziğe. Müzikleri
bile sınırlandırılmış, Afrika'daki başlıca müzik aleti
ve Afrikalının bir konuşma biçimi, ritmi olan da-
vul ellerinden alınmış. Ya köleler davul çalıp bir-
birleriyle haberleşir ve toplu bir isyan başlatırlar-
sa?

Ve anlıyoruz ki, köleliğin kaldırılışından yüz yıl sonra bile, Mississippi hala "dehşetten ve çılgıktan insanlar" gör-
mekte ve nice vahşete tanık olmayı sürdürmektedir.

insana kollarını açan müzik

Feride
Çiçekoglu

CAZ...

Ve Mississippi, hüznü sevince dönüştürecek za-
manlara erişmek istercesine akıp duruyor.

Akar Mississippi
ah o yaşlı ırmak zencilerin kardeşi
açık damarlarla sularının altında
akarken Mississippi,
Koca göğsü inip kalkar
ve derin gitarından
akar Mississippi,
dökülür acı gözyaşlarından hicrî kırlar.¹

Küba'lı ozan Nicolas Guillen, Emmett Till için
yazdığı ağıtta böyle diyor. Emmett Till'in ölüm
nedenini Ekim 1955 tarihli bir New York gazete-
sinden öğreniyoruz:

"Chicago'lu (Illinois) 14 yaşındaki Emmett
Louis Till'in katledilmiş gövdesi, Ağustos'un
31'inde, Mississippi'de Greenwood dolaylarında
Tallahatchie ırmağında, amcasının evinde
beyazlar tarafından ılah zoruyla kaçırıldıktan
üç gün sonra bulundu."

Kimdir Emmett Till?

Topacı olan bir oğlan
arkadaşları, mahallesi olan,
pazar günü giymek için gömleği
bir sinema bileti
sırası ve karatahtası,
bir hokka mürekkebi,
bir beyzbol eldiveni,
bir boks maçı programı,
Lincoln'un fotoğrafı,
bir Amerikan bayrağı olan...
kara.
katledilen bir çocuk, tek başına, kara,
bir aşk gülü fırlatan
sokaktan geçen beyaz bir kıza.²

Ve anlıyoruz ki, köleliğin kaldırılışından yüz
yıl sonra bile, Mississippi hâlâ "dehşetten ve çı-
lgıktan insanlar" görmekte ve nice vahşete tanık
olmayı sürdürmektedir.

Kendini yüreğine bırakmış bir adam, tek başına, kara.

Mississippi'nin sularına karışan ilk kara ezgiler,
Afrika'daki tarımın geleneksel bir parçası olan
ritmik iş şarkıları. Blues'un kökeni işte bu vokal
müzikte yatıyor. Sonraları iş şarkıları siyah ilahi-
ler olan "spiritual"larla çeşitleniyor. Giderek gi-
tar eşlik etmeye başlıyor siyah ezgilere. Ama
siyah adam gitarı da "konuşturuyor", sesinin bir
parçası kılıyor onu. Notaları eğip büküyor, gi-
tarının sapına kırık bir şişe boynu ya da bıçak
bastırıyor. Afrikalının "insan gibi konuşan" enst-
rumanı oluveriyor gitar.

Cazı doğurur, gospel, ritm ve blues, soul gibi "akraba" müzik türleriyle birlikte günümüzün en iyi pop müziğinin ortaya çıkmasına yardımcı olan blues'un, bugün bağımsız bir müzik türü olarak hâlâ yaşaması, hüznün sürüp gitmesinden mi dir yoksa?

Oysa daha ilk blues örneklerinde bile, karaderili adamın yüreğinde hüznü karşısına dönüştürecek bir özlem gizlidir:

*Güneş bir gün parlayacak arka kapıda
Bir gün arka kapıda
Ve rüzgar yön değiştirecek
Hüznü (blues'u) üfleyp götürecektir.³*

19. yüzyıl ortalarında, "yankee" siyahların gözüncü çirkin Amerikalı değildir henüz. 1861-1865 Amerikan İç Savaşında, Kuzey Amerika köleliğinin kaldırılmasından yanadır. Kuzeydeki sanayileşme işgücünün özgürleştirilmesini talep eder. Çünkü güneydeki kölelik sistemi kapitalist ilişkilerin önünde engel olmaya başlamıştır ve üretici güçlerin gelişimi köleliğin kaldırılmasını zorunlu kılmaktadır. Kuzey, "özgürlük" sloganı altında, kapitalizmin yolunu açacak politikaları hayata geçirmeye çalışır. İç savaş bu politikanın silahla sürdürülmesidir ve Kuzey Amerika askerlerine verilen "yankee" adı, siyahlar için özgürlükle özdeşleşir.

1863'de Başkan Lincoln Özgürlük Bildirgesini okuduğunda zencilerin o sonsuz gecesi aydınlanmış gibiydi. Köleliği sona erdiren bu bildirge, üç yüzyıllık bir tarih dönemini noktalamaktaydı ve dinleyicilerin hep bir ağızdan söyledikleri bir ilahiyle, Musa efsanesine yapılan bir göndermeyle kutlandı:

*Vurun zilli teflere
Duyulsun sesi Kızıldeniz'de
Tanrı muzafferdir
Evlatlari kavuştu özgürlüğe.⁵*

İlahiyi söyleyenler yirminci yüzyılın ikinci yarısında Emmett Till'in katlini ne Lincoln fotoğrafının, ne de Amerikan bayrağının önleyebileceğini nereden bilsinlerdi!

Hüznün müziğinde bile hüznün eriyip gitmesini düşlemiş köleler. Ama kime umut bağlasalar?

*Evet hepimiz özgür olacağız
Evet hepimiz özgür olacağız
Tanrı bize göründüğü zaman.*

Efendi, ya da kâhya ortalıkta görünmediği zamanlar, bu siyah ilahî Tanrı katından yeryüzüne inip ete kemiğe bürünvermiş:

*Evet hepimiz özgür olacağız
Yankee göründüğü zaman.⁴*

Özgürlük Bildirgesi Mississippi'nin gözyaşlarını dindirememişse de, tarihin o günkü biçimiyle mahkum ettiği köleliğe son vermiştir. Yerine "ücret köleliği" sistemini geçirmek üzere.

Aynı süreçte, blues'un cazı doğuşunu izleriz. 20. yüzyıl başlarında New Orleans'ın kozmopolit ortamı Karayiplilerin Avrupai klasik müzik gelenekleriyle Afrika kökenli müziği yoğurup yeni bir kalıba döküyor. Cazin başlangıcıdır bu. Caz, canlandırmak anlamına geliyor İngilizce argoda.

Hüznün coşkuya dönüşmesi, cazı oluşturan çelişkiler yumağının yalnızca bir düğümü. Afrika'nın "insan gibi konuşan enstrüman"ı cazda emprovizasyonla (doğaçlamayla) sürecektir: Hem de Avrupa müziğinin melodi yapısından esinlenmiş grup disiplini içinde. Doğaçlamayı besteyle, melodiye ritimle, bitmemişliği yetkinlikle, bireyi grupla aynı potada yoğurur caz. Öyle ki, bu karışıkların her biri sezilir ama caz bunların hiçbirisi değildir. Hem toplu bir müziktir caz, hem de alabildiğine bireysel. Solonun gür sesi grupla kaynaşırken, bir yandan da ona karşı çıkar.

"Hangi açıdan bakılırsa bakılsın, 'blues' hem bir ruh hali hem de onu seslendiren müziktir. Blues, yüzüstü bırakılanların feryadı, bağınmazlık çağrısı, sağlıklı olanların şehveti, bunalmışların öfkesi, kadercinin gülüşüdür. Kararsızlık kısıkağı, işsizliğin umutsuzluğu, mahrumiyet için dekinin acısı ve alaycının zekasıdır. Böylece blues, kendine müzikle ifade bulan bireysel duyguların tümüdür."⁶

Paul Oliver "blues"u böyle tanımlıyor. Cazin özünü oluşturan doğaçlama, işte bütün bu bireysel duyguların kolektifle kaynaştırılmasıdır. New Or-

leans'taki müzik eğitimi görmüş melezlerin etkisi nedeniyle, Caz Avrupa müziğinden blues'a kıyasla daha fazla etkilenmiştir. Yine de caz, blues geleneğinin niteliklerini daima korumuştur. Ne kadar karmaşık ve müzik olarak gelişkin olursa olsun, caz Afro-Amerikan ritmik yaklaşımını sürdürmüştür, doğaçlamayla öğrenilen ifade özgürlüğünü sürdürdüğü gibi. Enstrümanları kullanışı da esnek olmuştur: İnsan seslerini yansıtmayı amaçlamıştır, blues'da olduğu gibi.

Bunca farklı üretim biçiminin çelişkilerini bağrında yoğurup çılgına dönüştüren başka bir müzik türü doğmadığını söylemek abartma olmayacaktır. Kabile toplumunun eşitlikçi, katılımcı geleneği köleliğin acılı inlemeleriyle kaynaşmış ve kapitalizmin olgunlaştırdığı batı müziğinin kalıbına dökülmüştür. Afrika kökenli Amerikan siyahı, üç yüzyılda yaşadığı bu başdöndürücü serüveni müzikle dile getirmiştir.

Blues geleneğinin ve o gelenekten gelen caz, rock, pop gibi müzik türlerinin bugün uluslararası bir salgına dönüşmesinde, her renkten, her ulustan genç insanın bu müzikte kendinden birşeyler bulabilmesinin, verileni kabullenmek yerine ona katılmak, onu değiştirmek eğiliminin de payı bulursa gerek. Gençliğin müziği bu müzik, eğer gençlik belirli bir yaş sınırı değil de dünyayı değiştireceğine inanmak demekse. Cesaretin çekingenliğe, serüven isteğinin rahata üstün geldiği çağ ise gençlik, caz genç bir müzik.

Günümüzün en büyük caz ustalarından Elvin Jones, caz için "dünyadaki en insancıl anlatım biçimi" diyor. Siyah müzik geleneğinin, renk, dil,

ulus farkı gözetmeksizin dünya gençliğini böyle sine kucaklaması, belki de bu evrensel boyuttan kaynaklanıyor: İnsana kollarını açan bir müzik olmasından.

Açılan kolları kimler geriye çevirebilir? Şöyle der Hitler, bir konuşmasında: "Aşağı ırklardan sayılan zencilere gelince, bunların sözde sanatlarının, özellikle cazın ilkel biçimleri, ne yazık ki Almanya'ya girmiştir."⁷ Hitler'e inat, 1950'lerde cazı yasaklayan Amerikan radyo istasyonlarına ve günümüzde hâlâ müzikte bile ırk ayrımını sürdürenlere inat, siyah müzik geleneği renginden sıyrılıp evrenselleşiyor. Onu yaratan yazgının rengini evrenselleştiği ölçüde yıkacağını bilircesine..

Matisse'in "Jazz" afişine bakıyorum.

Kendini yüreğine bırakmış bir adam, tek başına, kara.

Acısını bedenimde, yalımın içinde duyuyorum. Yüreğine uzanıyorum, açılıp gül oluyor avuçlarımda. Gölgesi gölgeme karışıyor, çılgında bir insanın tüm duygularını ve bütün insanların tek ve gür sesini dinliyorum.

1. Nicolas Guillen, Adam Eden Sözler, Türkçesi: Ali Cengizkan, Kuzey Yayınları, 1985, s. 86
- 2 a.g.e., s. 87
- 3 Caz/Hüznün Müziği, Derleyen: Feride Çiçekoğlu, Kalem Yayınları, 1985, s. 40
- 4 a.g.e., s. 25
- 5 a.g.e., s. 31
- 6 a.g.e., s. 35
7. Lionel Richard, Nazizm ve Kültür, Türkçesi: Nesrin Güner, Kalem Yayınları, 1985, s. 76

Devamsızlar

bahar dallara yürümüşü
anılara kalacaktı karanlık kış
günün ortasında
sokaklar boşalmış
ansızın göz kapakların ıslak
ansızın uzak düşleri parçalanmış
gittiler

gömlekleri omuzlarından yırtık
patlamış nasır ayakları
çıplak taşlara ciğerleriyle basarak
uysal korkak kahraman
gittiler

bazan küçük bir kart
bazan yarım bir mektup şimdi
ak kâğıtlara sızılar çizen
tel örgüleri karanlık sorguları
aşıp gelen güneşin kanatlarında
pencerelerden beklenen
sevgidir telledikleri

hücreleri ve yürekleri
yeni acıların kokusunu emdi
açık kalmış bedenlerinde
sorgu sözcükleri çmliyor
işleri dolduruldu çoktan
kartlarına devamsız vuruldu
akılları tezgâhlarında takılı
akılları sevdiklerinde
gittiler

Hidayet Karakuş

Okurlar için skeç: Sürekli bir oyunun bir "olağanüstü" perdesi.

(..Işıklar sönmüştür. Hoparlörden bir önceki perdenin özeti okunmaktadır. Seyircinin bu özete pek aklı yatmamıştır. Ama çoğunluk bu "çekilmez" oyunun bir an önce bitmesini istediğinden suskunluk ağır basar. İtiraz sesleri, protesto ve salonu terketme girişimleri tiyatro görevlilerince etkisiz bırakılmış ve perde yeniden açılmıştır: Oyunun geçtiği akıl hastalıkları hastahanesinin acil servisinde bir oda. Hastabakıcı ve bir "hasta" vardır. Eli kolu bağlanmış, basta gömleği geçirilmiş olan "hasta" da biç de hasta hali yoktur, sakin gülümsemedir. Oysa hastabakıcı burnundan soluyor)

Hastabakıcı — ("Hasta"ya) Suss! Hastasın işte. Hem de ne tehlikeli hastasın ki konuşman bile yasak. Demek ki susacaksın. Nedir bu sizden çektiğimiz? (Döner, hâlâ sükunetle gülümseydiğini görür. Avazı çıktığı kadar bağırır) Suss bee! (Nöbetçi Doktor aceleyle girer. Hastabakıcı koşar) Nöb. Dr. — Acil hasta bu mu? (Hemen masasındaki defterin başına giderken, mekanik) Kaydı yapıldı mı?

Hastabakıcı — Hayır

Nöb. Dr. — (Duralar) Ne demek hayır? Daha önce gelmiş mi, kartı var mı, hastalığı ne? (Yazmak için kalem eline alır)

Hastabakıcı — (Şaşırır) Evet, yani hayır, hasta bu değil yani. (Eli ayağına dolaşır) Şey yani..

Nöb. Dr. — (Kalem elinde durur) Ne, yani, niye gelmiş peki?

Hastabakıcı — Gelmiş de değil ki..

Nöb. Dr. — Tepelerim haa!...

Hastabakıcı — (Çaresiz, doktora koşup kulağına fısıldayarak) Gelmedi, getirildi. Gene ilk bunu getirdiler. Ama asıl acil hasta bekleniyor. Bu sefer ikisine birlikte bakılacakmış. Başhekimin talimatı. Bunu da iki gündür bekletiyoruz. (Biraz rahatlamış döner) Oh be!

Nöb. Dr. — (Anlamamıştır, iyice sinirlenir, bağırır) Bunun nesi var peki?

Hastabakıcı — (Sabrı tükenir, o da bağırır) Onun bir şeyi yooook! (Bir an bakışır. Ürkerek sesini düşürür) Off, yani çok tehlikeli işte. Konuşması bile yasak. (Dili dolaşmaya başlar) Bu hasta, müzmin acil!

Nöb. Dr. — Hem müzmin, hem acil olur mu be, manyak!

Hastabakıcı — Aman doktor bey, siz de anlamazsanız.. Her acil durumda bunları getirirler ya hep! Ne denir o zaman? (Birden aklına gelir, "hasta"nın daha önceki kayıt kartlarına sarılarak doktora uzatır) Bakın! İşte her şey burada yazılı. (Terini silerek koltuğa çökecekken gözü, gülümseyerek bakan "hasta"ya ilişir. Öfkeyle zıplar) Sırtıp durmasana laan!

Nöb. Dr. — (Kartları alıp bakmıştır. Hepsinin teşhis haneleri bomboş. Çıldıracak olur. Kartları sallayarak) Hani, nesi varmış, hani?

Hastabakıcı — (Eli ayağı çözülür. Hırsından ağlamalı, yalvarırcasına) Meslek hanesine bak doktor bey, mesleek.. (Bitkin çöker)

Nöb. Dr. — (Bakar. Kartlarda yalnızca meslek haneleri doldurulmuştur. Okur) İşçi.. (Sessizlik. Doktor bozuntuya vermemeye çalışır) Ha.. Tabii. Anlaşıldı..

Hastabakıcı — (Soluk alır) Çok iyi..

Nöb. Dr. — ("Hasta"ya, bakmadan) Neydi? Ha, hastasın elbette, ne yapalım! (Kendini toplar. Kalem alır, o da defterde öbür haneleri boş bırakarak yalnızca meslek hanesine "işçi" diye yazarken birden bağırır) Suss! Hem de en tehlikeli hastalık! Tamam mı! (Hastabakıcıya) İçeri al, öteki gelene kadar ilk tedavisini yap. İki elektroşo...

Hastabakıcı — (Hırlar) Beşüstüne, anladım, biliyorum! (Gider, işçiyi kavrayıp götürürken)

Nöb. Dr. — (İlk kez "hasta"ya bakmıştır, gülümsemesini görür) Ne gülüyorsun be! (Yılgın, masasına çöker) Off, nedir bunlardan çektiğimiz? (Tam işçi yan kapıdan içeri götürülürken giriş kapısı açılır, asıl acil hasta itilerek içeri sokulur, kapı kapanır. Acil hasta kapıya bir küfür savurup döner ve kaz adımlarıyla doktora doğru yürümeye başlar, bu sırada götürülmekte olan "hasta" ile gözgöze gelir, çok iyi tanımıştır, ürker, ama onun elinin kolunun bağlı olduğunu farkedince saldırarak üzere üstüne yürür)

Nöb. Dr. — (Hastabakıcıya) Götür onu çabuk! (Hastabakıcı işçiyi hızla götürür)

Acil hasta — Çok doğru doktor, nedir bunlardan çektiğimiz? Götür onu çabuk! Çok doğru, bravo, tebrik ederim sizi! (Tekrar kaz adımlarıyla doktora doğru elini de uzatarak ilerlerken, doktor onu sertçe durdurur)

Nöb. Dr. — Orda dur! İndir elini! (Acil hastayı süzmeye başlar. Acil hasta, hem doktora da saldırma ve hükmetme tutkusunu, hem de tam tersine yalvarıp kendini kurtarma zavallılığı karışık bir tavırda öyle kalır) Adın, soyadın, ilk mi geliyorsun, daha önce kartın var mıydı? (Hastadan yanıt beklemeden ve gözünü ayırmadan, onu tanımış gibi kartotekste belirli bir kartı aramaya başlamıştır.)

Acil Hasta — (Farkedir, birden telaşlı yaltaklanır, ezilip büzülerek) Yok, kartım martım olamaz. Vallahi de yok billahi de. (Diz çöker) Hiç bir şeyden haberim yok. Hasta değilim ben. Hiç de hasta olmadım. Demir gibiyim! (Birden dikilir) Ben esasen hastadan çok doktor sayılırım. Benim fikirlerim hastane yönetmeliğine girdi. Zaten bu hastaneyi artık sizin gibi doktorlardan.. Anladın mı! (Doktor zaten ilk andan beri mimik ve davranışlarından hemen saptadığı bu hastanın kartını bulup çıkarıvermiştir. Acil hasta farkedip birden gene çöker) Anlıyorum. Yani sizler gibi kadirşinas doktorlar.. O, o elinizdeki kart var ya, düzmedir.. (İçeriden işçinin şok çılgılığı duyulur) İşte bu fitnelere uyanların düzmececi.. Ayağını öperim..

Nöb. Dr. — (İyice anlamıştır) Yıllar önce.. (Karttaki notu okur) "Yarım kalmış bir teşebbüs.. teşebbüsler.. Kısa süreli müşahede". Başka? Ötesi yok. Tuu! Teşhis bile konmadan salınmış. Yüksek dozda müsekkim, hayattabaşanlar, o kadar, ha? Cık cık cık.. (Hastaya) Yakınların var mı?

Acil Hasta — (Biraz rahatlar ama kımıldamaz, gözleri fıldır fıldır) Babam var. O getirdi beni buraya zaten. Onun sözüne uydum hep. Sonra da attı beni buraya, gitti. Gelir ama. Bütün hastane tanır, onu da, beni de. (Bakar ki doktorda ses yok, cesaretlenip birden dikilir) Hem babam bu hastanenin arsasının sahibi, tamam mı, gelir şimdi, gelecek. O gelince görürsünüz. Hele büyük babam! Yurt dışında. O da gelir, gelecek. Hele o gelince.. (Saldırganlaşır) Ver o kartı, yoksa yakarım!

Acil Hasta — (İyice horozlanır) Ne? Benim burada kaybedecek vaktim mi var? (Kaz adımlarıyla dolaşmaya başlar) Benim yerim Başhekim odası. Hatta daha daha da baştaki odalar!

Nöb. Dr. — (Kitaptaki öbür sayfaları, altını çizmeye zaman bulmaksızın hızla gözden geçirir) "Doğuracağı toplumsal sorunlara aldırma, sırf çıkarlarına doyum sağlayacak ve anksiyete ya da suçluluk duygusu olmaksızın." (Sayfayı çevirir) "Bencil ve sorumsuz, sevginin ne olduğunu bilmez, dostları yoktur.. insanca ilişkileri sürdürememe.." (Hastadan gözünü ayırmadan not alır:

Coleman, 1972) "Düşman ve saldırgan davranışlarından ötürü hiç suçlanmaz" (Hastaya bakarak not alır: Normal Dışı Davranışlar, S. 225; Hasta kaz adımlarını daha irileştirmiştir) "Dünyayı o anda doyum sağlayacak bir yer olarak görürler.. İnsanları etkilemek ve sömürmek için onlar üzerinde olumlu bir izlenim bırakma yeteneği.." (Hastaya bakarak kaygıyla sayfa çevirir) "Sömürdükleri kişileri küçümserler.." (Bir an kitaba dalmıştır. Bu sırada acil hasta iyice hızlanarak çıkış kapısına yönelmektedir) "Yıkılmanın çaresizliği ve umutsuzluğu içinde her çareye başvurarak, yapıcılıktan yoksun, her şeyi yıkabilme.." (Hemen gözü hastaya gider. Acil hastaya kapıyı açmak üzeredir)

Nöb. Dr. — (Çok sert) Dur! Dön! Otur! Çök! (İçinden öfkeyle) Sen bu d'iden anların ancak. (Acil hasta şaşkın, geri geri gelip sandalyeye çökerken doktor bu kez kitabı kapatıp seslice) "Bu kalemün karakteri" de apaçık işte.. "Bu hastalığın tedavisi yoktur. Elini kaptıran kolunu kurtaramaz bunlardan. Hastalığı ezeceksin, yok edecek-sin, aksi halde bir ucunu boş bıraktın mı tekrar tepene çıkar".. (Acil hastaya) Ellerini ensene koy!

Acil Hasta — (Birden gene ezilip büzülmüş, korku içinde zavallı bir kedi gibi yalvarmaya başlamıştır) Ben hasta değilim, sen de dedin ya, ayağının altını öperim doktor. (İçeriden işçinin çılgılığı gelir) Hep bu iblislerin fitnesi. Asıl hastane kaçkını, doktor düşmanı onlar. Benim içkim, kumarım, kadın merakım, hiç bir kötü alışkanlığım var mı? Babam, büyük babamın törelerinden çıktım mı hiç? (Dışarıyı işaretler babayı, büyükbabayı kastederek) Gerçi kendileri asıl kumarının esrarının dikâlası efendiler'dir, içkide yüzüp kadınlarla keyfederler ya, ah ah! (İçeriden işçinin acı inlemeleri duyulur) İşte şu içerdeki gibilerin şerrinden korkup beni buraya kapatmak istiyorlar. Eli-

ni ayağını öpeyim doktor, çıkar beni hurdan, bırak gideyim, kendi halimde, huzur içinde.. (Sinsice doktoru kollamaktadır)

Nöb. Dr. — (Hastanın acındırmasından etkilenecek aklından geçirir gene) "Bu tür hastalara hastalıklarını bildirmek sakıncalıdır!" Ter basar. Elleri ensesinde bacakları titremekte olan hastaya şefkatli doktor tutumuyla yaklaşarak elini uzatır) Rahat olun, dinlenin, sükunet.. (Demeğe kalmaz, acil hasta doktorun elini yakaladığı gibi saldırganca çeker, vahşice bastırır)

İBRAHİM KELEŞ

Nöb. Dr. — Orda dur, kımıldama! (Acil hasta öylece siner, ama tehditkâr bakışı kaybolmaz. Doktor, içinden mırıldanır gibi) Vay canına.. On gün önceki olayın ardındaki aynı bu yüz, geçen ayki deöyle.. Birbir'ne benzeyen olaylar zinciri.. On kurban, yüz kurban, bin kurban.. Yıllar önce böyle bir hastalığı teşhis etmeden aalivermek, şimdi de acil hasta diye getirmek.. (Hastaya) Nerdedin bu kadar zaman? Niye iki gün beklettin?

Acil Hasta — (Taşkınlıkla) Yalan! (Titremeye başlar)

Nöb. Dr. — (Birden doktor olarak bir şey hatırlamıştır ve hastanın yanıtına meydan vermez) Tamamı tamam! (İçinden) "akıl hastası için en zor olanı, hasta olduğunu kabul edip doktora başvurmasıdır. Üstüne gitmemeliydim" (Uyanır) Ama bunun şakası yok! (Hemen kitaba sarılır, hastadan gözünü ayırmaksızın sayfaları açıp ilgili satırları altını çizmeye başlar) "Bir de güçlüyse, en saldırgan ve en tehlikeli hastalık", "Kafasına koyduğunu yapmak için, önüne çıkana yok eder" (Ter basmıştır, belli etmemeye çalışarak) Oturunuz, sakın olunuz.

Acil Hasta — (Titremesi geçer. İçerden işçinin ikinci şok çığlığı duyulur) Şu içerdeki gibilerin babayla, büyükbabaya törelerimize ve sıhhi birliğimize verdiği zararı gören ben, sizlere yardımçı olmak için andiçmiş bulunuyorum. Burayı ancak ben hizaya getirebilirim. Andından döneni..

Nöb. Dr. — Sakin olunuz.. Arkanıza yaslanınız.. (Sayfaları karıştırıp satırları çizmeyi sürdürür) "Görünürde törel değerlere aşırı bağımlı izlenimini yaratarak işledikleri suçlara karşı çevrenin kuşkuundan ayrırlılar. Sonunda mutlaka düşmüşlerdir. Ama düşürülene kadar, çaplarına göre korkunç yıkıcı neden olmuşlardır. Tarihteki ve literatürdeki en büyük örneği, Adolf Hitler.." (Uzperir, ne yapması gerektiğini düşünür, doktor tavrıyla hastaya) Siz hasta değilsiniz. Ama bir süre burada dinlenseniz...

Acil Hasta — Asıl sen otur o hasta sandalyesine, iblis! (Doktorun masasına fırlamıştır) Şu içerdeki de bana bırakın! (Defterin başına geçmiş, içeriye bağırır) Hastabakıcı! Deli gömleği getir!

Hastabakıcı — (İçeriden elinde bir deli gömleği ile fırlar) Buyrun.. (Şaşırır doktora bakar)

Nöb. Dr. — (Hastabakıcıya işaret eder. Hastabakıcı işareti anlayıp koşar, acil hastayı arkasından kısı kıvrak yakalar. Gömleği sırtına geçirirken doktor hastaya) Şimdi kendi hastalığının bugüne kadar söylenmemiş teşhisini kendi elinle yaz oraya, hasta oğlu hasta! Had derecede psikopat! Yaz yaz: Tedavisi, yok! Anladın mı? Karantina-ya!

Acil Hasta — (Hastabakıcının kollarında hemen titreyip küçülür, büzülür, köpekleşip zırlamaya başlar) Bu benim son şansımı.. Bu benim son şansımı.. Son şansım..

Nöb. Dr. — (Öbür yan kapıyı göstererek) Al bunu öbür yana aok, (Hastabakıcı, sürünmekte olan acil hastayı götürürken) Berikinin işi tamam mı?

Hastabakıcı — Evet. Her zamanki gibi ilk tedavisini yaptım. Kimildayacak hali kalmadı.

Nöb. Dr. — İyi işte, ikisine birlikte bakıldı. Off be!

Hastabakıcı — (Acil hastayı içeri sokup kapıyı kaparken korkuyla doktora) Ama öbürünün gülümsemesi hiç değişmedi, yedi canlı herif! (Girer)

Nöb. Dr. — (Rahat nefes almaya niyetlenmişken, irkilir) Gülümsemesi? Hiç değişmedi? (Kendi kendine inandırına çabasıyla) Yoo, bu kadar sağlamlık da, normal dışı sayılır tabii! (Müsekkin kutusuna uzanır, bir tablet alır. Çılgınca haykırarak) Haayyyt! Buraya artık tımarhane bile denemez bee! (Suya saldırap müsekkinin yutmaya çalışırken giriş kapısı pervasızca açılır, acil hastanın babası içeri dalar. Arada mahsus köylü şivesi de katarak konuşmaktadır)

Baba — Merhaba dohtor! Naber (Doktorun ilaç içtiği su genzine kaçar)

Acil Hasta — (İçerden fırlamış, deli gömleği ile kapı aralığından) Baba! Babam bu benim! Geleceğin içime doğmuştu! (Hastabakıcı içeri sokmaya çalışır ama babadan da çekinmekte)

Nöb. Dr. — (Boğulur gibi öksürerek) Hasta sahipleri içeri giremez efendim, lütfen dışarda..

Baba — (Oğluya hiç ilgilenmiyor gibi yapar, ama büyük babaya da güveni ve hastanenin arsa sahipliğinden palazlanmış küstahlığı ile doktora yılışarak) Dışarda da, içerisi de bizim deel mi evlât, hah hah...

Acil Hasta — Ben hasta mıyım baba, söyle bırakınlar beni!

Baba — Sus şimdi lan, biraz içerde dur! (Hastabakıcı içeri sokarken) Buna eyi muamele edin ha! Öyle öbürü gibi.. (Derken işçi, sargılar içinde, gene de kendine güvenli, kapıyı açar. Hiç kaybolmamış gülümsemesini ezici biçimde babaya yöneltmiştir)

Nöb. Dr. — (Su gene genzine kaçar. Öksürükler içinde içeriye) Girsene içeri, bir de senle mi uğraşacağız!

Baba — Yook! Onun hesabı görülmüş. El kaldırmaz artık. Ama burada da kalamaz daha fazla, bana lâzım, o burada kalacak da kim çalışacak? (İşçi, gülümsemesini doktora yöneltir) Bu sırtımanı iyi etmek de bana kalsın!

Nöb. Dr. — (Yutmaya çalıştığı müsekkinin de, suyu da tükürerek) Dingonun ahırını mı burası be! Hastalara müdahale etmeyin, dışarı!

Baba — Ağır ol yeğenim. Sen bu seferlik benim dediğimi yap, ötesine garışma. Bak hastane nasıl güllük gülistanlık olacak. (İşçiye) Hadi sen doğru işinin başına lan! Bir daha da ağzını açtığını duymayayım! (Nöb. Dr.'a yılışarak) Bu benim son şansım yavrum, yaa, sen anlamazsın, bu benim son şansım!

Nöb. Dr. — (Bu son sözlerin benzerliği kafasında yıldırım gibi dönmeye başlar. Dengesini bulmak için işçinin sargılı koluna yapışır. Şok verilen

yeri denk gelmiştir, işçi küçük bir inlemeyle dişini sıkar, doktor gözünü açtığı anda işçinin her şeye karşın gülümsemediğini görür, şaşkın, yüzünü çevirir, öbür eliyle yeniden kitaba sarılır: Psikopatının kaynağı olan aile karakteristiğini bulur, babaya göziünü dikip öfkeyle mırıldanarak) "Toplum içinde tehlikeye düşen yerini koruyabilmek için çevreye mutlu aile görüntüsü vermeye çalışmak.." (Birden kontrolünü yitirir, kitabı havada savurarak babaya haykırmaya başlar) Greenacre 1945, tamam mı!.. Sen hastalığın babasıysın be, hastalığın babası! Wilkins 1961, anladın mı!.. Tedaviniz de yok! Maher 1966, o kadar!.. Ailece k a r a n t i n a y a! (Aynı hırsıyla işçiye dönerken dışarıdan büyükbaba ile başhekimin sesleri gelir.)

Büyükbaba ile Başhekimin Sesi — Ne oluyor orada, bu ne gürültü! Be quiet!

Baba — (Tehditte, güvenle ve küstahça) Babam bu benim, duydun mu? Geleceği içime doğmuştu. Sana hasta deyivermesinler sonra doktor!

Nöb. Dr. — (Bu ikinci benzerlik üstüne iyice nevro dönmüş, dişleri kenetlenmiştir. Bütün öfkesi ile işçinin kolunu sıkarak) Ne gülüyorsun be? (İşçi acı ile inlemesini tutar, bunun üzerine doktor ilk kez işçi ile gözgöze gelir: Ondaki gülümsemenin derinini görür. Doktorun eli, işçinin kolundaki sargıdan onun yanık eline doğru kayar, ilk kez elleri birbirine değmiştir. Bu anda kapı açılır, büyükbaba ile başhekim hışımla içeri girerler. Işık söner)

(Salon kapıları açılır, fakat bu kez de seyirci salonu terk etmeye yanaşmaz. Çünkü artık salt "seyirci" kalmaya değil, son perdeyi kendisi belirlemeye niyetlidir. Gerginlik.)

Sevdayı Seyreden Bir Kadın

Balkonlar, pencereleer ve yürek vurmaları yüzlerde yankılanan tutku ve sen kör, aptal ve dilsiz ve olgunluğa şartlı seyretmedesin bir oyunu.

Yerler kirlenmiş-camlar lekeli-bulaşık çok vur kendini işe-yorgunluk uykudur uyku saklar seni sustur gönünde çalan şarkıları sustur ve uyu-çocuklar anlamasın.

Sen görme sürer gider oyun-belki de sürmez belki de nasır tutar yüreğin-ellerin gibi bir yaz yağmurunda usuka avunursun ve bunca harcanmış en diri yılların ezilir son kez yepyeni bir akşamla belki.

Zerrin Taşpınar Şahin

DİKİLİ FESTİVALI

10-13 Temmuz tarihlerinde, uzunca bir süre anımsanacak bir şenlik gerçekleşti Dikili'de. Dikili Festivali, ülkemizin kültür-sanat yaşamında, toplumsal boyutlarıyla da özgün bir örnek olarak önem taşıyordu. Şenliğin, her yıl tekrarlanan yüzlercesinden çok daha farklı olması, taşıdığı değer açısından ayrı bir niteliği bulunması, gençliğin kitlesel ve dolaysız katılımı, ve bunlara karşı engellemeler ve baskılarda somutlanan "büyük gözaltı", öneminin daha da vurgulanmasını getirdi.

Boyalı Basın'ın her gün sayfalarını dolduran bol "sanatçı"lı festivaller silsilesi arasından sıvırlıp çıkan Dikili Festivali, geçtiğimiz yıl halkın katılımıyla oluşturulan Muğla Festivali gibi, gözardı edilmeye çalışıldı. Ancak, 8 bin nüfuslu Dikili'de Belediye-SHP işbirliği, Ekin-Bilar'ın desteği ve İzmir Öğrenci Dernekle-

bunu yaparken ticari amaçlar içinde değildik. Tanıtımın yanı sıra insanlar arasındaki kültür alışverişini sağlamak, -ya da geliştirmek-, toplumsal gelişmenin her evresine katkıda bulunmak ve bu şenlikleri barış kutlamalarına dönüştürmek amacındayız." diyerek, şenliğin diğer festivallerden farklı olan amacını ortaya koyuyordu. Dergimize yaptığı açıklamada Belediye Başkanı Ergüven, 80-86 arasında festivallerin eğlence unsurunu başta tuttuğunu, ticari kaygıların yoğun olduğunu ve her türlü yozluğu sergilediğini belirterek, "Bu festivalleri devletin -iktidarın- desteklemesi düşündürücüdür" dedi. Festival geleneğinin böyle sürüp gitmesini istemediklerini anlatan Osman Ergüven, bu nedenle festival programını geniş tutup panel, söyleşi, dinleti, tiyatro, kitap sergisi, fotoğraf sergisi, imza günleri, dia gösterisi gibi etkin

"Elektrigimizi kesebilirler ama sesimizi kesemezler."

halkın gerçek kültür ve sanat değerlerini yansıtan bir şenlik

rinin katılımıyla gerçekleşen Festival süresinde, 40 bin kişi etkinlikleri izlemeye, katılmaya gelmişti. Festival süresince İlçe'nin nüfusu beş kat arttı.

YARIN da Festival'e çeşitli etkinliklerle katıldı. "İşçi Portresi Fotoğraf Sergisi" Festival süresince sokakları süsledi. "Gençlik ve Sorunları" panelinde İzmir temsilcisi arkadaşımız gençlik adına sorunları anlattı, soruları yanıtladı.

**DİKİLİ BELEDİYE
BAŞKANI OSMAN
ERGÜVEN:**
"...ŞENLİKLERİMİZİN
DAHA GENİŞ KİTLELERE
ULAŞMASINA
ÇALIŞACAĞIZ

Belediye Başkanı Osman Ergüven, "... şimdiye kadar çeşitli nedenlerle tanıtılamamış bu sahil ilçemizi tanıtmayı amaçladık. Ancak

Dikili Belediye Başkanı Osman Ergüven.

REHA İSVAN:
"İÇERDEKİLER İÇİN NE YAPTINIZ?"

Eski TRT'ci Jülide Gülizar'ın, Reha İsvan'ın şu andaki uzmanlık dalı cezaevleri, benimki ise TRT diye söze başlayan anonsunun ardından söz alan İsvan, konuşmasına, "İçeridekilerin" selam ve özlemlerini ileterek başladı.

"Burada olmaya hakkım yok!" diyen İsvan, kitleye, "İÇERİDEKİLER İÇİN NE YAPTINIZ, VE YAPACAKSINIZ?" sorusunun ardından, "İçeridekilerin suçlu olanı ya da olmayanı var. Onlar hepimizin evladı, onlar için tümümüz birşeyler yapıyoruz. Neler mi? Örneğin, annelerini ziyaret edelim, örneğin onlara mektup yazalım, içeriye düşmemenizi dilerim ama onlar için bir mektup, birkaç satırlık bir kart bile çok önemlidir. Diyeceksiniz ki; ellerine geçecek mi? Siz yazın, ellerine geçmeyebilir ama hiç olmazsa bir bölümünü ulaştırmak zorunda kalırlar. Para sorunu da içeridekiler için önemli ama daha da önemli moral desteği, onların yanında olduğumuz."

"İçerideki evlatlarımız için pek bir şey yapmamışız", diyen İsvan, bir dinleyicinin söz alarak, "bu ilgisizliğin nedeni eğitimsizlik sorunu olamaz mı?" biçimindeki görüşüne katıldığını belirttiikten sonra; "Zor durumda olanlara yardımcı olmak bizim toplumumuzun alışkanlıkları arasındadır. Bu ilgisizlik yapay olarak zorla oluşturulmaktadır dedikten sonra, bu konudaki baskıları kaldırmak elimizde" dedi.

Suçluysa insanca yaklaşmayacak mıyız? O da neden? Gerçekten suçlu bile olsa, ona insanca yaklaşım bizim görevimizdir! diyerek konuşmasını bitiren İsvan'ın bu sözünün ardından kesik olan elektrikler geldi.

Bunun üzerine, Reha İsvan'ın, "Elektrigimizi kesebilirler ama sesimizi kesemezler!" sözü alkışlarla noktalandı.

Mikere yer verdiklerini söyledi. Ergüven, karışıklıklar zorluklar konusunda da, bir iki gazetede festivalin diyasi nitelikli olduğu yolunda çıkan haberler üzerine tüm gözlerin Dikili'ye çevrildiğini, festival boyunca sivil ve resmi polisin çok fazla olduğunu, neredeyse herkese bir polis düştüğünü belirtti. "Dikili 1. Kültür ve Sanat Festivali"nin halkla bütünleşip geniş bir katılımı kutlandığını söyleyen Ergüven, "...kalıcı bir barış için uğraşacağımıza en küçük bir yelpazeye dahi yer vermeden, şenliklerimizin daha geniş kitlelere ulaşması için çalışacağımıza, yurttaşerlik görevimizi yerine getireceğimize söz veriyoruz. Bağimsızlık, demokrasi ve barıştan yana olan gençliğin de bizim yanımızda yer alacağına olan inancınızla daha iyiye, daha güzlele, mutlu yarınlara ulaşmak dileğiyle." diyerek okuyucularımıza mesajını ilettili.

HALK "NEYİ" İSTİYOR...

Dikili halkı dört gün boyunca sokakları, caddeleri doldurdu, tüm etkinlikleri izlemeye çalıştı. Kahve söyleşisinden kitap imzalatıp sohbet etmeye, imzadan panele, panelden konsere koştu. Halk anlaşılmayacağı, kendinden uzak, yabancı değerler bulmuyordu karşısında. Gençler, yaşamdan kesitler sunan fotoğraflarını sergiliyor, barış için yazdıklarını, çizdiklerini sunarken, türkülerle hüzne, umuda, coşkuya ortak oluyordular. Aydınlar hiç de aynı bir dünyada yaşıyor değildiler. Sohbet ediyor, soruları içtenlikle yanıtlıyorlardı. Tüm bunlar halkın kültür ve sanattan doğru sunulduğunda- açıkça anladığını gösteriyordu. Festival süresince halkın neyi "istediği" kolayca ortaya çıkıyordu.

"BARİŞ" İÇİN ELELE

Şenlikte "barış" konusu önemli ve duyarlı bir noktayı oluşturuyordu. Bu konuda kalıcı bir anıt olarak Olof Palme Barış Parkı açıldı. Açılıştta, Jülide Güllizar yıldız savaşları-

Festival süresince Belediyenin olağanüstü çabaları, BİLAR A.Ş.'nin etkin katılımı, ÖD'lerin yoğun çalışmaları festivalin temel etmenleriydi.

nın gündemde olduğu dönemde "Barış Yılı"nın kutlandığını belirterek, "Olof Palme'ler öldürülür ama hiç umulmayan dünyanın küçük bir kıyı kentinde adı ölümsüzleştirilir" derken, okunan mesajlar arasında Barış Derneği Başkanı Mahmut Dikerdem'in mesajı uzun alkışlar aldı. Festival programında gerçekleştirilen Barış Paneli'nde konuşan Aziz Nesin de, barışa soyut bir kavram olarak sahiplenmenin önemli olmadığını, barışın kalıcı olmasını istiyorsak ona ve değerine sınımlı sarılmak zorunda olduğumuzu belirtti.

Ö.D. ETKENLİKLERİ FESTIVALDE ÖNEMLİ BİR YER ALDI

Ülkemizde festivaller, adları kültür ve sanat festivali olsa da, özünde bu adlandırmaları yansıtmayacak ni-

teliklere bürünmüyorlar ya da bürünemiyorlar. Marmaris, Çeşme vb. diğer festivaller bu kavramların içini boşaltan somut örnekler. Ege'nin şirin kıyı ilçesi olan Dikili ise tüm bunların tersine adındaki anlamı dolu dolu yaşatan düzeydeydi. Festivalde yer alan kahvehane söyleşileri -bunlar Yılmaz Onay, Deniz Türkali, Reha İsvan, Jülide Güllizar, Aziz Nesin, Erbil Tuşalp, Ali Sirmen, M. Tali Öngören, Hale Soygaz ile yapıldı -halkla aydınlar arasında kurulan, kurulabilecek sıcak ilişkilerin örnekleriydi.

Belediye Başkanı Osman Özgüven'in yönettiği "Gençlik ve Demokrasi" panelinde Yılmaz Onay, Hale Soygaz, Jülide Güllizar, Timur Selçuk ve gençlik adına da Sevil Çağaran konuştu. Ertesi gün barış savaşçısı Olof Palme'nin adı verilerak açılan Barış Parkında yapılan

barış panelinde ise Aziz Nesin, Reha İsvan, Haluk Gerger, Ali Sirmen konuşmacı, Cevat Geray yönetici olarak katıldı.

Bunun dışında festivalde çeşitli oyunlar ve Yeni Türkü, Timur Selçuk, Rahmi Saltuk konserleri yer aldı.

Bu festivallerin önemli bir yönü de Türkiye'de ÖD'lerinin ilk kez örgütlü olarak böyle bir organizasyona katılmasıydı. Yeralan birtakım aksaklıklara karşın sonuç kesin bir başarıydı. ÖD'lerin açtıkları fotoğraf sergisi, düzenledikleri Barış Panosu, İzmir Öğrenci Dernekleri Ortak Korosu ve slayt gösterisi ve festivalin anlamını zenginleştiren barış mendilleriyle ilgi odaklarından biriydi. Böylece ÖD'ler böyle bir etkinlik içinde ilk kez önemli ve resmi bir nitelikte yer alıyorlardı.

Toplumumuzda 12 Eylül kurumsallaşmasının birboyutu olarak kültür-süzleştirme politikası dayatılıyor. Ancak toplumun bağrındaki dinamikliğin söndürülemediği, aydınlar ve halkın bütünleştiği, kültür-süzleştirme politikalarının bir kez daha kırıldığı ortamdı Dikili Festivali.

Festivalin düzenlenme aşamasında ve Festival süresince Belediyenin olağan üstü çabaları, Bilar A.Ş.'nin etkin katılımı, ÖD'lerin yoğun çalışmaları festivalin temel etmenleriydi.

Bunların yanında festivale yoğun bir biçimde katılan emniyet görevlileri festivalin güvenliği konusunda yüksek bir sorumluluk duygusuna hareket ettiler. Bu, öğrencilere ayrılan çadırların yanındaki çadırlara yerleşmeleri, sanatçılar ve konuklar için Bergama'ya düzenlenen geziye tersi yönde isteğe karşın katılmadıkları kararlılık biçiminde ortaya çıktı.

Tüm olumsuz koşullara karşın Dikili Festivali Türkiye için bugünden yarıya uzanan güzel günlerin çabalarının bell ölçüde somutlandığı, sevgi dostluk bağlarının kurulduğu, güçlendiği önemli bir noktaydı.

Dikili halkı dört gün boyunca kahve söyleşisinden kitap imzalatmaya, imzadan panele, panelden sergiye tüm etkinliklere katıldı.

FESTIVAL İÇİN NE DEDİLER?

Hale Soygaz

"Festivalin böylesi güç koşullarda-her türlü baskı ve engellemelere rağmen gerçekleştiğini düşünerek - oluşturulmaya çalışılan depolitizasyon ortamına karşı bir tepki diye niteliyebiliriz. 12 Eylül öncesi Antalya Festivaline katılmışım. Bu festivalden sonra böylesi nitelikli bir festivali izlememişim. 12 Eylül sonrası oluşan suskunluk ortamında böylesine yürekli bir programla yüklü olan Dikili Festivalini gerçekleştiren Dikili belediyesine, organizasyonda katkıları olan Ekin-Bilar A.Ş.'ye, Öğrenci Derneklerine amatör-profesyonel tüm sanatçı arkadaşlarıyla birlikte katılımı sağlayan o coşkulu izleyici kitlelerine, barıştan, emekten yana tüm demokrasi güçleri adına teşekkür ederim. Bu şenlikle birlikte oluşturulmaya çalışılan depolitizasyonun kırılacağına, geniş halk kitlelerinin kendi sorunlarına sahip çıkacağına olan inanca iyice perçinleşti."

Mahmut Tali Öngören

"Kanımca Türkiye'de uzun yıllardan beri böyle bir şenlik düzenlenmedi. Bu şenliğin önemli yalnız belirttiğim amaçları ve ilkeleri içermesinden değil aynı zamanda da Dikililerin ülkemizin bazı seçkin sanatçıları, aydınları ve dikili dışından gelen demokratik düşünce sahibi gençlikle de ilişki kurma olanağını yakalamasıdır. Örneğin bugün Türkiye'de "Barış Derneği" sanığı Reha İsvan'ın Dikili'de yaptığı konuşmayı dinleyebilmekle, kanımca başta Dikililer olmak üzere hepimiz içinde önemli bir olay olmuştur. Ama tüm bu noktaların olumlu bir sonuca ulaşabilmesini görmek için bu şenliğin önümüzdeki yıllarda giderek geliştirilmiş biçimlerinin de sergilenmesi gerekir.

Ne yazık ki salt bugünkü iktidar değil, bugün-

kü ekonomik politik düzen sürdüğü surece Dikili şenliği gibi gücünü ve düzenlenme olanaklarını belli bir sermaye çevresinin dışında, halktan ve demokratik kurumlardan alan kültür-sanat etkinliklerinin sürekli olabileceğine inanmıyorum."

Yılmaz Onay

"Dikili şenliğinde "Barış" konusunun şenlik programı içine konmuş olması ayrıca önem taşıyor. Bu şenlikteki yaşantı toplumsal yaşamın vazgeçilmez güzel bir şey olduğunu örneklerken geleceği olan uzun erimli perspektifler oluşturan ve insana inançla bağlı olan bir yaşam tarzının barış savaşımı içinde nasıl önemli bir güç kaynağı oluşturduğunu gösterdi. Yarının ne olacağını bilmeyen bir amaçsız toplum yaşantısı ancak silah tekellerinin savaş kışkırtıcılığına zemin oluşturulabiliyor."

şiiir hayatın içindedir

Timuçin Özyürekli

ALTAYMARTI

Değişen sosyo-ekonomik ve tarihsel koşullarla birlikte, bu görüntüsel durumun şiir özelinde ve edebiyat genelinde ürünlere yansması da gözlemleniyor. Tatlısu aydınları kabuklarından çıkıyorlar. Hanidir geliştirdikleri özel jargonlarıyla, evcil sözcükleriyle ortalgı bulandırmışlardı. Giderek sağlıklı dünya görüşünün karşısında tavrı alma biçiminde yapılanmaya çalışıyorlar. Kendilerine kitlelerin politika dışında tutulmasına, edebiyatın politik düşünce dışına çekilmesine çalışmaları doğrultusunda görev verilmiş gibi davranıyorlar. Yazılarını politik tavrılı, emekten yana eleştirmen ve şairlere yöneltiyorlar. Farklı ve özellikleri olan bir şiiri savunur görünerek suya sabuna dokunmayan, çelişkilerden değil bireysel bunalımların kısır döngüsünden söz eden ürünleri, şiirleri öne çıkarıyorlar. Nâzım unutuldu, bir Orhan Kemal, bir Sabahattin Ali var mıydılar? Fantazilerle süslü net olmanın çok ötesinde, toplumsal kılıfının içinde süslü bireyciliğiyle yanlış yorumlar çoğaltan bir çok ürün ortalgı doldurdu. Toplumsal konular, toplumcu gerçekçi bakış açısıyla değil, iğdiş edilmiş bir hümanizmle sergileniyor. Oysa ki kendini besleyen kaynağa giderek yabancılaşan yazarlar hayata sağlıklı bir bakış açısıyla yönelseler, irdelerken eleştirel, çağdaş ve belirleyici de olacaktırlar mutlaka. Bireye, tarihe ve olaylardaki gerçeğe bakarken umutlandırıncı, yul-

gınlığa yer vermeyen bir bakış, yeryüzünde yer alan güzelliklerin çoğalmasını da getirir.

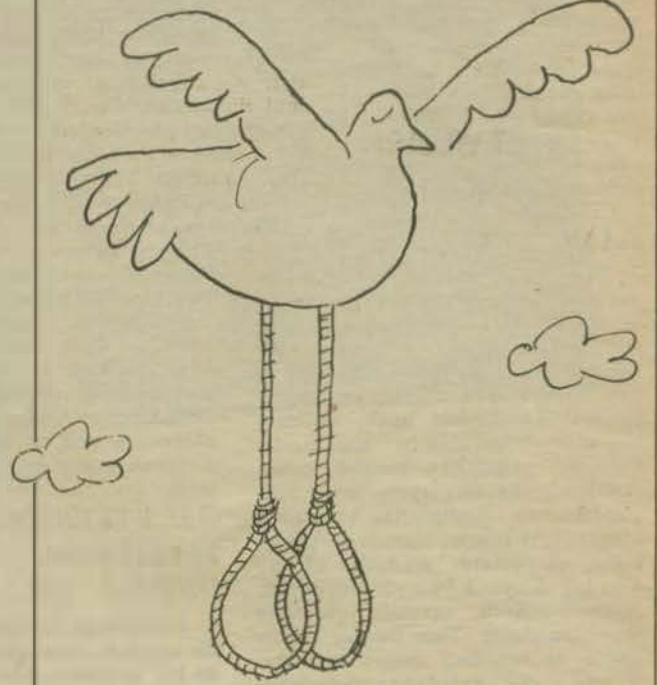
Tarih, sol kesimin mücadelesi akıl almayacak bir biçimde dışında kalan unsurlar tarafından yağmalanıyor. Hiçbir zaman ateş hattında yer almamış unsurlar eleştiri adına hastalıklı düşünce yapılarını sergiliyorlar. Dikkat çekecek kadar uç noktalarda seyredenlerin yanında, bilinçli bir pasifizizmle çok şey söylüyor gibi görünerek anlamsızlığı yaygınlaştırmaya çalışanlar var. Hayat kaçığı olan bunlar, hayatın dayatması sonunda sıçrayarak uzaklaşıyorlar. Lirikizm adına (ah gerçek lirikizm, o güzel duygusal fırtına) bulanık, melankolik bir şiiri yaygınlaştırıyorlar. 'Şiir' denilen umman'ın içinde değil kıyılarında geziniyorlar. Şiire kuytu bir ormanın içinde hüznlerle, sızlanmalarla sığınacak koruyucu kuluşe gözüyle bakıyorlar ve öneriyorlar; yaşanan toplumsal koşullardan uzaklaşarak sığ bir şiire sığınmayı..

Gerçek şiir hayatın içinde ve hayattan etkilenerek, hayatı etkileyerek, beslenerek gelişiyor. Koşullarla cebelleşerek süren, savaşkan bir hayatın şiire yansımalarının gerçek şiir adına o güzelim katılmanın anlamlı tavnı, gelecek adına belirleyicidir. Hayat sürdükçe şiirde sürececek, gelişecektir. Hayatın içinde yaygınlaşan kökleriyle, sosyo-ekonomik ve tarihsel koşulların sağlıklı yansınlarına ayna tutacaktır. Çünkü gerçek şiir hayatın içindedir.

Goethe'nin bir sözünü bilirim, "Şiirinde Gasla sahteciliğe başvurmam. Yaşadığım, burnumun direğini sızlatarak beni yaratmaya itmemiş olan hiçbir şeyin şiirini yazmadım..." Şairin yaşam içindeki durumuyla şiiri arasında olması gereken zorunlu bağ: Burun direğinin sızlaması! Günlük yaşamın o 'sıradan' akışında karşılaştığımız küçük olaylar karşısındaki tepkilerimiz, gülmüşemelerimiz, öfkelenmelerimiz, duyarlılığımızın en insani, en an yansımalarıdır. Bizi, 'biz' olarak ele verirler. Sokakta yürürken ansızın karşılaştığımız yoksulluk görüntüsü; penceresi denize bakan bir mahkeme salonunda, parçalanmış elbiseleriyle bir sanığın unutturulduğu sanılan sözler söylemesi; birlikte çok şey paylaşılmış bir arkadaşın çıkagelen ölüm haberi; aylar sonraki bir kavuşma; okuduğumuz edebiyat yapıtının sayfaları arasında duyarlılığımızı, yaşantımızı zenginleştiren olaylar... Şiir, bilincimizin ve yüreğimizin bu anları, olayları bütün yoğunluğuyla algılaması, anlamlandırması ve sıcak, doğrudan oluşturan tepkilerimizin, duygularımızın içinden başlar. Başlamalı!

Şairin doğrudan katıldığı ve gözlediği gerçeklik, olaylar, an'lar, durumlar şairde ne kadar ve hangi nitelikte içselleşmiş? Önde gelen sorun bu! Yaşadıklarımızı, gördüklerimizi, tarihsel sürecin belli bir evresinde, belli bir coğrafyada, en geniş anlamıyla insanlığın, daha sınırlı anlamlarıyla bir toplumun, bir sınıfın üyesi, hatta kentlin, kentin 'A' ya da 'B' mahallesinin bir sakini olarak yaşamakta, görmekteyiz. Demek ki, gerçeklik görüngülerini algılamamız, algıladıklarımızın bilincine varmamız ve tepkilerimiz bir anda sayılamayacak kadar çok etkenin belirlenimini taşır. İnsan topluluklarının bizden önceki biriktirdikleri, deneyimleri, toplumun ortak bilinci, değerleri, özelemleri; bizim biriktirdiklerimiz, öznel deneyimlerimiz, sınıfsal ve bireysel donumumuz, ideolojik donanımız, gereksinimlerimiz, herşey... Ve şairliğimiz. Şairliğimiz, çünkü, özümsemenin imgesel, sanatsal olması bir zorunluluk, özümselediklerimizi şiir kılabilmek için. Gerçeklik görüngülerinin içselleştirilmesi süreci karnasız ve karşılıklı etkinlik içeren bir özne-nesne ilişkisidir. Yeterli yoğunluk ve netlikle algılanan herşey bellekte birikir. Belleğin daha önce biriktirmiş olduklarıyla da karşılaşır, çatışır, bütünleşir. Şairin şiire dönük gereksinimleri, arayışları da süreç boyunca etkili olan be-

şiiirin ön koşulu içselleştirme

M.Mahzun Doğan

ALTAYMARTI

lirleyicilerdendir. İnsan vücudunun vitaminlere olan gereksinimi kadar örtüşmüştür doğasıyla. Dolayısıyla, özümseme sürecinde, belleğin biriktirdikleri, biriktirmekte oldukları içerisinden şiire dönük ayıklama da gerçekleşir. (Bazılarının, idealizme varan adlandırmaları belirsiz bıraktıkları, yaratım sürecine ilişkin sorunlardan biridir bu!) Sonuçta, görüngüler, parça parça an'lar olmaksızın çıkarak, tarihsel/toplumsal/sanatsal anlamlılıklarıyla bilincine varılmış şiir materyalini oluştururlar.

İçselleşmenin olmadığı ya da yeterince olmadığı durumlarda yazılan şiir, basitlikten kurtulamaz. Materyali güdükleştirir. Bir kez, şair işlediği temalara, duyarlıklara, duygulara egemen olamamıştır, yabancısıdır. Burnu sızlamıştır, iğretidir yaşamla kurduğu ilişki. Anlattıklarımı daha somutlayabilmek için Cahit Sıtkı Taran'ın adını anmak gerekir. Özellikle de, gözlerini dışa

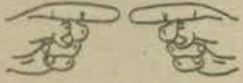
çevirmeye çalıştığı kimi şiirlerini. Bunlar da, Cahit Sıtkı'nın genel şiir toplanında oldukça azdır zaten. Ancak, kendi içine dönük duyguları, ölüm temasını, anlık coşkuları işlediği şiirlerinin büyük çoğunluğunda da aynı 'kuruluk' yine vardır. Olumlu örnekte, Cahit Külebi'dir diyebilirim. Turgut Uyar'ın doğru saptamasıyla, özellikle 'şehirli aydın' olmaya çalıştığı döneminden önceki özgün duyarlılığıyla yaşayan, doğal/toplumsal çevresiyle içiçe, sindirilmiş yaşantıların şiiridir çoğu şiirleri.

Yazılacak olan olayların an'ların, durumların, duyguların bütün yoğunluğuyla duyumsanmış, içselleştirilmiş, tarihsel/toplumsal/sanatsal anlamlılıklarıyla bilincine varılmış olması gerekir. Sonra, burnun d'neğindeki sızının da etkisiyle, önlenemez bir şekilde sarılmak kaleme.. Şiir, sahteciliği bağışlamaz! 'Yapay duyarlıklar'da aramayalım onu!

okuma notları...

İHANET YILLARI

KURAM

İHANET YILLARI
Amerika'ya Karşı
Çalışmaları Araştırma
Komitesinin Tutanakları
Kavram Yayınları
Türkçesi : Ülkü Tamer
174 sf.

"İhanet Yılları Amerika'da İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra düzenlenen büyük bir insan avının belgeselidir. "Kitabın arka kapağında yer alan birkaç satırda, kitap böyle tanımlanmış.

1917'de Rusya'da patlayan devrim, kapitalizmi, Amerikan egemenlerini büyük korkuya düşürmüştür. Sonsuza dek süreceğine inanılan kapitalizm, Rusya'da sona ermiştir. Artık kapitalist propaganda ve baskı araçları tüm güçleriyle egemenlerin duyduğu bu korkunun, ulusal bir korkuya dönüşmesi, tüm toplumsal katmanlara yaygınlaştırılması için çalışacaktır. ABD'yi baştan başa yalan, ihanet, korku ve karaçalmalar saracaktır. Büyük çaplı soruşturmalara girilir. Vatan hainleri (!)nin saptanması için ard arda sorgulamalar yapılır. Bu konuda çalışmalar yapmak üzere ilk olarak 1930'da bir komite kurulur. 1938'de ise bu komite Amerika'ya Karşı Çalışmaları Araştırma Komitesi, olarak faaliyet gösterir.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, Amerika'ya Karşı Çalışmaları Araştırma Komitesi, sendikalar, üniversitelerdeki, sinema - tiyatro endüstrisindeki komünistleri ortaya çıkarmak için geniş çaplı bir soruşturma açtı. Bu soruşturmalarda suçlu bulunanlar kara listelere alınıp, işsiz kaldılar, yoksulluğa mah-

kum edildiler. Onurluca bu soruşturmalara karşı direnen, boyun eğmeği reddedenlerin yanısıra kendilerini kurtarmak için, isimleri bir-biri ardına veren, aşağılanmayı kabul eden insanlar da çıktı. Komitenin çalışmalarına karşı koyanlar komiteyi aşağılama suçuyla mahkum edildiler. Nixon'ların Mac Carty'lerin yıldızlarının parladığı bu cadı kazanı yıllarında Ethel ve... Rosenberg'ler de Amerikan kapitalizmince kurban edildi.

Amerika'ya karşı çalışmaları araştırma Komitesi'nin onbinlerce sayfayı bulan tutanaklarından derlenmiş bu kitapta, Robert Taylor, Ronald Reagan, Gary Cooper, Bertolt Brecht, Elia Kazan, Lillian Helman, Pete Seeger, Paul Robeson, Arthur Miller gibi ünlülerin soruşturma esnasında vermiş oldukları ifadeler yer alıyor. Bu tutanaklar okunduğunda, o yılların niteliği daha iyi anlaşılacaktır. Bu tutanaklar Amerika'da, ihanet yılları olarak adlandırılan bir dönem bütünü genişliğiyle, bütünü derinliğiyle yansıtmaktadır. Yarattıkları "komünizm korkusunun" hangi çıkarlar uğruna nasıl sömürüldüğü, yurtdışındaki insanların nasıl baskı altında tutulduğunu bu belgeler çok daha iyi anlatmaktadır.

"Tony Kraber, 18 Ağustos 1955'de sorguya çekildi. Adını Elia Kazan'ın verdiği söylenince cevabı şu oldu:

"Adlarımızı açıkladığının ertesi günü 500 000 dolarlık anlaşmaya imza atan Elia Kazan mı?"

Bu kitabın okunması gerekir. Çünkü her sayfasında bu yılların artık geçmişte kalmadığını 1930'lu 1940'lı savaş ve buhran yıllarının kargaşalığında yaşanmış yıllar olmadığını, günümüzde, 1970'li 1980'li yıllarda ülkemizde dahi çok yakınlar da yaşadığımızı, yeniden yaşadığımızı hissedebilirsiniz. □

FİKRET DEMİRAĞ

UÇURTmayı VURMASINLAR
Feride Çiçekoğlu
Yön Yayıncılık
104 sf.

İçerideki, küçük bir dost-

tan mektup aldınız mı hiç?

Barış, çerçevesiz gökyüzüne ve tel gölgesiz güneşe kavuşan arkadaşına mektuplarla ulaşmaya çalışmış. İçten sımsıcak mektuplar yazmış ve bir dönem yansımış mektuplarına. 12 Eylül sonrasının o "okul" diye nitelendirilen hapisanelerinde Barış'ın yaşamı öğrenme çabası var mektuplarda.. Dayanışma, paylaşma, özgürlük, sevgi... ve Barış'ın önünde iki farklı dünya görüşü.

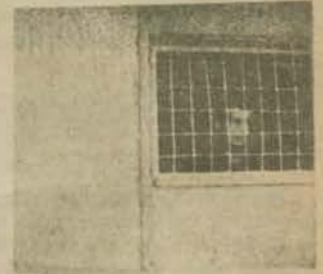
Vefalı dostlardan biri de Barış'ın o güzelim mektuplarını bize ulaştırmış. Çocuksu duruluğu, yalınlığı, içtenliği yitirmeden.

"Uçurtmayı Vurmasınlar çocuklar uçurma da uçurabilsinler diye..." □ HATİCE HOCAOĞLU

larla anlatmak -belgeler cezaevinin hemen tüm yönlerini içeriyor olsa da- tek yanlı bir yaklaşımı getiriyor ister istemez. Cezaevi koşullarını yaşamış olanlarla söyleşiler

CEZAEVİ CEZAEVİ

NEYYİRE ÖZKAN

CEZAEVİ... CEZAEVİ
1980-1986 Türkiye
Cezaevlerinden Kesitler
Neyyire Özkan
Onur Yayınları, Mayıs 1986
351 sf, 1500 lira

Cezaevi... Cezaevi tutanak, anı ve söyleşilerden derlenmiş. Gazeteci Neyyire Özkan eline geçen malzemeleri, belgelerle ve söyleşilerle tamamlayarak 1980-1986 Türkiye cezaevlerini anlatan derli toplu bir bütün oluşturmuş.

Cezaevleri incelenirken belgeler söylenenin yerini bulması, inandırıcılığı açısından oldukça önemli. Neyyire Özkan'ın kitabında yer alan belgeler de oldukça çarpıcı. Ancak cezaevlerini yalnızca belgelerle, tutanak-

bu yüzden önemli. Sözelimi doğum yapmak üzere olan tutuklu bir kadının yaşadıkları nelerdir cezaevinde ya da yeni doğmuş bir bebek nasıl karşılanır koşullarda, dayaklardan sonra nasıl halay çekilir, onca dayı, işkenceye (ki cezaevindeki "normal" yaşam da işkencedir aslında) nasıl katlanır insanlar.. Kitapta tutukluların yanısıra tutuklu yakınlarının ve avukatların anlamları da yer alıyor.

Neyyire Özkan kitabın birinci bölümünün girişinde "Anlatabilecek o kadar çok şey var ki. Anlatabilecek insan da. Ancak yaşanan en küçük duyguda, yaşanan en küçük olayda bile, tüm cezaevi yaşamını yakalamak hiç de zor değil." diyor. Kitap yalnızca cezaevlerinden değil ülkemizin bir döneminden kesitleri de içeriyor denilebilir. □ FİLİZ SUNAY

Yarın şimdiye dek, seçtiği bazı konulara sayfalarından gcnışçe yer verdi. Fakat doğulturuk ele alınan konunun tüm yönleriyle ve boyutlarıyla irdelemesi, olanaklı değildi. Bir dergi olarak bu konulardan bu eksikliği göz önüne alarak, her sayı ağırlıklı olarak işlediğimiz konulardan birine ilişkin bir kitap listesi yayımlanmaya başlıyor. İlgili konular daha geniş bilgi edinmek, araştırma yapmak isteyen arkadaşlar için sunacağımız bu listeyi olabildiğince kolayca edinilebilecek kitaplardan oluşmasını çalışacağız. İlk listemizin konusu cezaevleri ve işkence.

1- Bir Ses
Zeynep Oral
Milliyet Yayınları
396 sf. 1650 TL

2- Bin Tanık
Erbil Tuşalp
Dost Yayıncı
254 sf. 990 TL

3- Bin İnsan
Erbil Tuşalp
Tekin Yayıncı
254 sf. 990 TL.

4- Cezaevi Cezaevi
Neyyire Özkan
Onur Yayınları
351 sf. 1650 TL

5- Nizamiye Kapısında
Sadı Çekmeceli
134 sf. 660 TL.

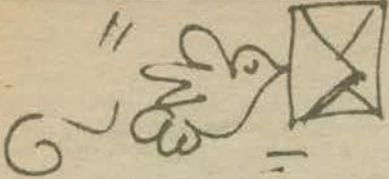
6- Alev ve Acının İçinden
İşıl Üzgentsürk
Say Yayınları
191 sf. 825 TL.

7- İdamın Günlüğü
Osman Balçığı
Onur Yayınları
102 sf. 660 TL.

BİLİM VE SANAT
YARIN
YAYINLARI

YENİ ADRESİMİZ

Asmalı Çeşme Sokak 14/2
Binbirdirek - İstanbul

BARİŞ GÖSTERİSİ YAPANLARA SALDIRMAYI İSTEMEYEN BAVYERALI POLİSLER İSTİFA ETTİLER

Federal Almanya'da, barış gösterisi yapanlara plastik kurşunlarla saldırmayı kabul etmeyen Bavyalı 100 polis görevlerinden istifa ettiler. Olay üzerine açıklama yapan Bavyalı polislerin sendikası, hükümetin barış göstericilerine karşı tutumunu değiştirmemesi durumunda istifaların artacağını belirtti. Wackersdorf'taki nükleer atıkların değerlendirildiği bir merkez önünde, göstericilerle çatışmanın gerek göstericilerin, gerekse kendilerinin yaşamları açısından tehlikeli olacağını belirten Bavyalı polislerin istifalarını yenilerinin izlemesi bekleniyor. Bilindiği gibi barış gösterilerinin en acımasız biçimde dağıtıldığı NATO ülkelerinin başında Federal Almanya geliyor.

Diğer yandan Federal Alman ordusundan özellikle genç askerlerin istifalarında artış gözleniyor. Die Welt gazetesinde yer alan bir habere göre 3 bin kadar Alman askeri erken emeklilik için başvuru yapmış bulunuyor. Erken emeklilik için başvuranlar "asker olarak yeterli saygıyı görmediklerini ve sık sık yer değiştirmek zorunda bırakılmalarını" gerekçe olarak gösteriyorlar.□

ABD'DE BİLİMADEMLERİ TEHDİT EDİLİYOR

Pentagon'un uzay silahlarıyla ilgili araştırmaları özendirme çabalarının ana hedefi durumunda olan üniversite ve diğer akademik kurumlarda çalışan bilim adamlarının, Yıldız Savaşlarına ve uzay silahlarına karşı tutumunu önlemeye yönelik çabalar, geçtiğimiz günlerde ABD'de gerçekleştirilen iki eylemle bir kez daha boğa çıkarılmış oldu.

Ne hükümetin sağlayacağı parasal destek, ne de Yıldız Savaşları projelerinde yer almayı redderek yitirecek yeni proje ve yardımlar, bilim adamlarının uzay silahlarına karşı takındıkları kararlı tutumu değiştiremedi.

Science (Bilim) dergisinde yer alan bir röportajda Amerikan Savunma Araştırmaları ve Mühendisliği sorumlusu Donald Hicks "Yıldız Savaşlarına karşı çıkan üniversiteler, fonlarının birdenbire kesilmiş olduğunu görecekler" diyerek, yeni bir tehdit daha savunurken, bilim adamları bu tür baskıcı yöntemlerle yılmadıklarını, derginin yayını izleyen günlerde yaptıkları, Hicks'in tutumunu protesto eden çağrılarıyla gösterdiler.

Aralarında 15 Nobel ödüllü sahibinin ve Amerika'nın en iyi 20 üniversitesinin Fizik Bölümlerindeki profesörlerin çoğunluğunun bulunduğu, 6500 den fazla bilim adamı, Reagan yönetiminin uzay silahları programında yer almasına kararına uyararak, Yıldız savaşlarını önleme kampanyasına ilk büyük desteği verdiler. Bilim adamlarını temsil eden George Brown Jr. "Yönetim Stratejik Savunma Girişimi" (SDI: Yıldız Savaşları ve uzayın silahlandırılması yönünde çalışmaların gerçekleştirildiği bir program) için meşgul satın almaya kalktığında; protestomuz, ülkenin en önemli akademik bilim adamlarının çoğunun satılık olmadığını ilan ederek, programın güvenilirliğine vurulmuş önemli bir darbeyi temsil edecek" dedi.

Yıldız Savaşlarını Önleme Kampanyasına ikinci büyük destek ise Cambridge'den, Toplumsal Sorumluluk Sahibi Bilim Adamları Birliği'nden geldi. Birlik, yine yıldızlara bilim adamlarına desteklenen, uzay silahlarının denemesi ve Yıldız Savaşları programı için uzayın silahlandırılmasına karşı çıkan açıklamasında, uzayda konumlandırılacak bir savunma sisteminin nükleer savaş tehlikesini ve silahlanma yarışını artıracığını belirtti. "Uzayda yapılması gerekenler", "Uzay silahlandırılmayın. Çünkü uzay, geçmişte olduğu gibi, bugün de gelecekte de tehdit unsuru taşımayan amaçların uygulama alanı olmalıdır. Barışçı işbirliği, bilimsel araştırma ve tüm ülkelerin katılacağı keşif gezileri." olarak sıralayan açıklamada, tüm dünyanın bilim adamları da silahlanmaya karşı dayanışma içinde mücadele etmeyi çağırıldı. Birliğin adresi ise şöyle:

26 Church Street
Cambridge, MA 02238, ABD

ÖĞRENCİ DERNEKLERİ BİRİNCİ OLAĞAN GENEL KURULLARI

Haziran ve Temmuz ayları içinde Dokuz Eylül Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi, Hukuk Fakültesi, Ege Üniversitesi Fen Fakültesi, Muğla İşletmecilik Yüksekokulu Öğrenci Dernekleri birinci olağan genel kurullarını yaptılar.

Genel kurullardaki gündemler gereği; divan başkanları, yönetim ve denetim kurulları seçimleri yapılırken; çalışma ve mali raporlar okunarak tüzük ve iç tüzük değişiklikleri de oy birliği ile karara bağlandı.

DEMMÖD kurulu önce-sinde pankartları salona getiren üç öğrenci bir süre gözetim altında alınırken, MİYÖ-ÖD ve HÜFÖD kurullarında da hükümet komiserleri YÖK'ün 59. maddesi gereği rektörlük izni almadan genel kurulların gerçekleştirilemeyeceği, yapılsa salonda hazır bulunan öğrencilerin okuldan uzaklaştırma cezası

alacağını belirttiler. MİYÖ-ÖD kongresinde üyeler, oy birliği ile YÖK'ün 59. maddesinin anti-demokratik olduğu gerekçesiyle, bu maddeyi protesto kararı aldılar ve bu durumu kınayan toplu bir dilekçe'yi hükümet komiserine iletiler. Öğrenciler daha sonra kurullarını oluşturdular.

FENFÖD genel kurulunda yapılan konuşmalarda dernek ve dernek üyelerine çıkartılan engeller kınanarak "YÖK kaldırılacak, özerk ve demokratik üniversite kurulacaktır" dendi.

DEMMÖD genel kurulunda baskılara karşı merkezi yapının oluşturulmasının gerekliliği vurgulanırken yine DEMMÖD ve MİYÖ-ÖD'de gelişkin demokrasiye erişmek, özerk ve demokratik üniversite mücadelesinde öğrenci gençliğin gücünü tüm yurt düzeyinde tek bir güce çevirmek amacıyla Türkiye öğrenci derneklerinin gerekli çabayı göstermesi için çağrı yapıldı. ÖD'lerin ortak yayın organı olan Öğrenci Postası'nın sahiplenilmesinin önemi vurgulandı.□

SINIF GEÇME SİSTEMİNDE YÜZDE 93'E VARAN BAŞARISIZLIK

ODTÜ Gaziantep Mühendislik Fakültesi'nde 1985-86 öğretim yılında Lineer Cebir ve Diferansiyel Denklemler dersinde başarı oranı yüzde 7'ye kadar düştü.

Fakülte öğrencileri yaptıkları açıklamada, bu ciddi başarısızlık durumunun, adı geçen derslere 1985-86 öğretim yılı başında yeni bir öğretim görevlisinin gelmesiyle ortaya çıktığını belirtiyorlar. Öğrenciler açıklamalarında durumu yetkililere bildirmiş olmalarına karşın, hiç bir olumlu gelişme görülmediğini bildiriyorlar. Tüm bunların yanı sıra, öğretim görevlisinin, yetkililere başvurularını şikayet olarak değerlendirdiğini ve tehditlerini tehdit ettiğini belirtiyorlar.

Öğrenciler açıklamalarında öğretim görevlisinin bazı öğrencileri final sınavına almadığını, sınavı geçmeyen öğrencilerin sınıf geçmelerinin zorlaştırılmasına da değiniyorlar. Belirtilmesine göre adı geçen derslerde, iki dönemdir sürdürülen tavır pek çok öğrencinin atılmasına, pek çoğunun yıl kaybetmesine ve genel olarak öğrencilerde psikolojik çöküntüye neden oluyor.

BRUNO APITZ

KURTULAR ARASINDA CIPLAK

Buchenwald Toplama Kampının Romanı

Çeviren:
Alaattin BİLGİ

İsteme Adresi: BAŞAK YAYINLAR
FEVZİ ÇAKMAK SOK. 36/13
Tel: 29 9911 Demirtepe - ANK.

BORNOVA OLAYLARININ ARDINDAN

Nisan ayında Bornova Yurdu'nda Altan Durmuş'un ölümü üzerine, öğrenciler olayı protesto etmişler ve sağlık konusundaki stemlerini idareye bildirmişlerdi. Okul ve yurt idarecileri bir daha aynı olayın yaşanmaması için öğrencilerin istemlerinin yerine getirileceğine ilişkin sözler vermişlerdi.

Olayın üzerinden uzun bir süre geçmes ne karşın öğrencilerin is emlerine ilişkin bir gelişme olmadı. Ancak Bornova Yurdu'nda kalan 25 öğrenci hakkında soruşturma açıldı. Soruşturma sonucunda 9. bloktan 8 öğrenci "yurttan süresiz uzaklaşırma cezası" aldılar. Gerekçe "Kışkırtıcılık yapmak ve olayları kızdırmak" olarak belirtiliyor. Bornova Yurdu'nda kalan öğrenciler yurt bekçisi ve yurt a kalan bir grup dinci ve gerici öğrencinin hazırladıkları bir listeyi idareye verdiklerini ve soruşturmanın bu listeye göre açıldığını belirtiyorlar. Bu arada hakkında soruşturma açılan ve ceza alan öğrencilerden bazılarının olayın geçtiği gün yurtta kalmadıkları saptanmış. Çoğunluğu 4. sınıfta olan öğrencilerin yurt müdürü tarafından yurttan çıkarmaları için tehdit edildikleri belirtiliyor.

DERNEK ÜYELİĞİ Mİ DERGİDE ÇİZERLİK Mİ?

Geçtiğimiz ay içinde Ege Bölgesinde yayınlanan Yeni Asır gazetesinin haftalık mizahı eski Gıcık dergisinde çizmekte olan Ertan Aydın ve Mete Erden adlı çizerlerin, okullarındaki öğrenci Derneğine üye oldukları gerekçesiyle gazete yönetiminin dergide çalışmalarına son verildi.

İzmirli bir grup çizer başına yaptıkları açıklamada anayasal bir hakkın kullanımı yasa dışı sayan ve kişileri anayasal haklarını kullanmaktan vazgeçmeye zorlayan, öğrenci derneklerine karşı takındığı olumsuz tutumlarından ötürü gazete yönetmeni Eflatun Nuri'yi ve gazete yönetimini şiddetle kınadıklarını söylediler. Ayrıca Gıcık Dergisinde çizmekte olan çizer arkadaşlarının karikatürün amacı üstüne bir kez daha düşünmeye davet etti'ler.

KONUŞMAYI DİNLEMİYENLER DİPİSLİNE!

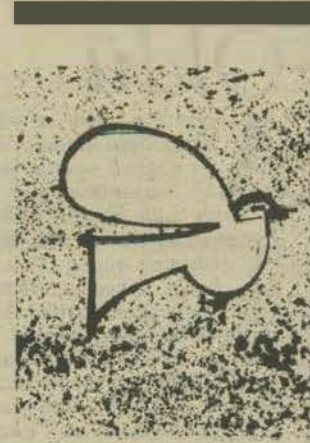
"Okulumuzda final dönemi başında okul yönetimi tarafından bir yazı asıldı. Yazıda devrim tarihi sınavının yapılacağı gün tüm öğrencilerin sınavdan sonra anfiye toplanması gerektiği ve devrim tarihi öğretim üyesi albay tarafından bir konuşma yapılacağı yazılıydı.

Sınavın yapılacağı gün 25.6. 1986 günü 2.3.4. sınıfların sınav tarihi aynı zamana alınmış. Sınav sonrası kimsenin okuldan gitmemesi söylendi. Bizler sınavdan çıktıktan sonra arkadaşlarımızla okuldan çıkmak istediğimizi söyledik. Fakat, okulun tüm kapıları kapatılmış ve çıkış yerlerine okul personeli yerleştirilmişti. Açıkça okula hapsedilmişti. Çok yoğun bir sınav döneminde yorgun olduğumuzu söyledik. Ayrıca içeriğini dahi bilmediğimiz bir konuşmayı dinlememize zorlamaya hakları olmadığını, eve gitmek istediğimizi söyledik. İsteyenin okuldan gidebileceği, fakat gidenlerin isimlerinin alınıp disiplin kuruluna verileceği söylendi.

Yönetmelikte dahi olmayan böylesi bir yaptırım karşısında bizler yalnızca suskun kalabildik. Kantinde oturmak isteyenler bile zorla anfiye sokuldu.

Daha önce aynı içerikle çe-

şitli fakültelerde de yinelenen terör konulu konuşma, pencereden kaçan öğrenciler ve içerde kalanlar tarafından sıralarda uyuyarak büyük bir ügisizlik içinde yapıldı."

EGE ÜNİVERSİTESİNE BAĞLI "HEMŞİRELİK YÜKSEK OKULU'NDAN BİR GRUP ÖĞRENCİ ADINA BELGİN KARASU

Yukarıda okuduğunuz satırlar, arkadaşımız Belgin Karasu'nun henüz yaşamını yitirmeden önce dergimiz için hazırladığı bir haberden alındı.

İLHAN İLHAN KİTABEVİ

Taşındık

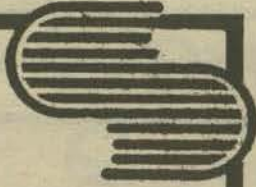
Yeni adresimiz:

Bayındır Sokak 23/6
Yenişehir - Ankara
(Aynı sokak, İki bina
aşağıda, bir kat yukarıda)
Tel: 33 14 22

Belgin Karasu herşey gibi insan yaşamının da ölçüye vurulduğu ülkemizde, sorumsuzluk ve ihmalin kurbanı olarak, 17 Temmuz'da girdiği karaciğer komasından kurtulamayarak yaşamını yitirdi.

Belgin, İzmir Mitingi davasından tutuksuz olarak yargılanıyordu. Demokrat ve özveriili kişiliğiyle tanınan arkadaşımızın anısı önünde saygıyla eğiliyoruz.

BİLİM VE SANAT KİTAPLARI

207 sayfa, 1000 lıra

119 sayfa, 500 lıra

276 sayfa, 1250 lıra

187 sayfa, 900 lıra

299 sayfa, 650 lıra

54 sayfa, 350 lıra

151 sayfa, 750 lıra

61 sayfa, 350 lıra

110 sayfa, 500 lıra

48 sayfa, 400 lıra

YARIN YAYINLARI

Tek kopyalar için posta pulu gönderiniz. 3000 lırayı aşan kopyalar yüzde 20 indirimli ve ücretsiz olarak gönderilir. Cumhuriyet Kitap Kütüphanesi ve Yarı Abone Kütüphaneleri Kütüphanelerden edilebilir.

AST'A KÜLTÜR BAKANLIĞI DESTEĞİ!

Kültür ve Turizm Bakanlığının tiyatrolara devlet yardımı adı altında yapılan para yardımı bu yıl AST'ya verilmedi. Yardımın başladığı yıldan bu yana, yardım yönetmeliğinin gereklerini yerine getiren topluluk, her yıl en üst düzeyden yardım alıyordu. Yardım yönetmeliğinin gereği olan, yerli oyun ve turne olaylarını, üç yerli ve bir çeviri oyunla AST bu yıl da gerçekleştirmişti.

AST'ın, oyunlarını İstanbul Festivalinde sergilemeye başladığı sırada bu yardımın kesilmiş olması ilginçtir. Yetkililer, ilk zamanlar bu konuda bir açıklama yapmaktan kaçınmışlardır. Daha sonra gönderdikleri yazı ile de AST'ın bu sezonki sınırsal etkinlikleri ve gelecek sezon düşündükleri oyunların kendilerince yeterli görülmediğini belirtmişlerdir.

AST'ın sanat etkinliklerinin yardım yönetmeliğine uygun olduğu biliniyor ve basından öğrenildiği kadarıyla, AST'ın etkinlik dosyası ilgili kurula bile sunulmadan reddedilmiştir; durum bu iken, yardım için hangi gereklerin arandığını bilmek herhalde tiyatro izleyicilerinin de hakkıdır.

Anlaşılan odur ki, yardım adı altında verilen ödenegi tiyatroları baskı altında tutmak için kullanmak tutumu vardır ve son karşılaşılacak bu olay da bu tutumun somut bir örneğidir.

ALMANYA VE YUGOSLAVYA'DA FERRUH DOĞAN'IN "BİR ÇİZGİDE" Sİ,

Ferruh Doğan'ın yeni karikatür albümü "Bir Çizgide" Almanya ve Yugoslavya'da yayınlanan dergilerde kapsamlı biçimde duyuruldu.

Berlin'de yayınlanan mizah dergisi "Bulenspiegel" bir sayfasını, Belgrad'ta "Jez" mizah dergisi orta sayfasını, "Resimli politika" dergisi de mizah bölümünde iki hafta Ferruh Doğan'ın karikatürlerine, yaşam öyküsüne yer verdi. □

Jorge Luis Borges Öldü

Arjantinli yazar ve ozan Jorge Luis Borges, 14 Haziran günü Cenevre'deki evinde öldü. Neruda ile birlikte Güney Amerika'nın en önemli ozanlarının başında olarak gösterilen Borges, 86 yıllık yaşamına çok sayıda kalıcı yapıtı sığdırmayı başardı. Jorge Luis Borges, 1899'da Buenos Aires'te doğdu. Babasının diplomat olması ve çeşitli sağlık nedenleri, ailenin İsviçre ve İspanya'ya göç etmesine neden oldu. Bu durum sonucu Borges'in sanatçı yönü, hem Latin Amerika, hem de Avrupa kültürlerinin karışımıyla şekillendi. Şiirleriyle Buenos Aires'in dış semtlerinde yaşayanları ve ülkesinin tarihsel değişimini bol simge ve metafor kullanarak anlatan Borges; öyküleriyle de uluslararası yönünü gösterdi. Borges'e göre gerçek bilinmeyen bir kavramdı; gerçek denilen şey, 'gerçek olduğu sanılan' şeylerdi. Onun sanatı için, "ayaklarımızı sağlam bastığımız toprağı bombalayarak okuru bilinçlendirici," denilmiştir.

İspanya'da daha 20 yaşındayken, "avangardist" olarak tanımlanan bir yazar grubuna katıldı. Daha sonra Buenos Aires'te aynı çizgiye uygun dergiler çıkardı. Kafka, Gide ve Faulkner gibi ünlü adları Arjantinlilere tanıtan o oldu. Son 25 yıldır gözleri hemen hemen hiç görmeyen Borges, birçok ülkeye yaptığı yolculuklar ile kendini etken ve verimli tuttu. Yıllardır Nobel Edebiyat Ödülü adayı olduğu halde kendisine bu ödülün verilmemesini, son derece alçak gönüllü bir şekilde şu sözlerle karşıladı: "Ben Nobel Ödülü'ne layık değilim. Bu ödül, Selma Lagerlöf, Shaw, Kipling ve Marquez gibilerine verildi. Niçin bana verilecekti ki? Akademi'nin yargısı çok sağlıklı. Ben orta ayar biriyim."

20'yi aşkın dile çevrilen yazarın şiir kitapları arasında "Fervor de Buenos Aires", "Cuaderno de San Martin", "El Hacedor" ve "El Oro de los Tigres" vardır. En tanınmış öykü kitaplarını ise, "Ficciones", "El Aleph", "Historia de la Infamia" ve "Manuel de Zoología Fantástica" oluşturur.

Tutucu dünya görüşü, melankolik anlatımı ve çok yönlü sanatı ile Jorge Luis Borges, çağımızın en kalıcı sanatçıları arasında anılacaktır.

ANTOLOJİDEKİ KÜÇÜK BİR OZANA

Nerde yeryüzündeyken senin olan günlerin anıla
acı ve mutlulukla örülmüş
ve senin için evren yerine geçen?

Alıp götürmüş onları
yılların sayıcı seli:
dizindeki bir adsın sen.

Tükenmeyen onuru başkalarına verdi tanrılar,
yazıları ve madalyaları,
anıtları ve güvenilir tarihçileri,
sana değin bildiğimiz şey, ey az tanınmış dost,
bir akşamüstü bülbülün sesini duymuş olduğun.

Gölgelerin oyunu sırasında
senin gölgen
düşünüyordur mutlak
tanrıların sana pintice davrandığını.

Ne ki günler, çok yönlü rezilliklerle örülmüş
bir ağ olduğu için
unutulmanın bıraktığı kül olmaktan
daha güzel bir yazgı mı var?

Ömürlerinin üzerine tanrılar
ünün acımasız ışığını attılar
içlerindeki sultanlığa girip
aydınlatsın gizli kalmış kusurlarını diye,
ün sonunda kendi taptığı güllü soldurur:
sana yumuşak davranmış tanrılar, kardeş.
Hiç gece olmayacak bir şafağın ışığında sen
Teokritos'un bülbülünü iştiriyorsun.

Türkçesi: GÜRHAN UÇKAN

GÜN

Siyasi Haber ve Yorum Dergisi

200 LİRA

Bu Sayıda

Ara seçimlerde, demokrasi için ANAP'a
hayır!

Avrupa Konseyi Mini-Oturumu üstüne
notlar, konuşmalar, değerlendirmeler

Sol parti Tartışmaları

İşence Dosyası

ILO Konferansı'nda Türk-İş yönetimi bir
olanaak daha harcadı

Sendika seçimi özgürlüğüne yeni bir darbe

KİT'lerin özel sektöre devri

Bir ayın iç ve dış politika yorumlarını,
sendikal hareketin gelişme doğrultusunu,
fabrikalardan, sendikalardan, işyerlerinden
haberleri GÜN'de izleyebilirsiniz.

İşçi sınıfımızın ve emekçi halk yığınlarının
gözü, kulağı, sesi, soluğu olan GÜN'ü daha
geniş okur çevrelerine ulaştırmak için ona
omuz verelim.

Yazma Adresi : Asmalı Çarşı Sokak. 14/2. Rindirlik - İstanbul

KORKU BOKUNA
BÖYLE
YAPIYORLAR...

AHMAKLAR
BUDALALAR
SOM AĞZILI
YAYGARACILAR

SİZDEN
BÜYÜK ALLAH
VAR DE!

GÜLDÜREN AYNALAR

murat

VIOLETA PARRA

Mektup

Dün aldım mektubunu
içinde kardeşimin
önceki gün
tutuklandığı yazılı
Üstelik sürüklenmiş sokaklarda
elleri ayakları zincire vurulu...

Roberto'nun suçu
bir grevi desteklemek,
en büyük suç bu
onların yasalarına göre!
Kolay değil Şili'den uzakta olup
sabah akşam haber beklemek,
gelen tüm haberler
Şili'de adaletin yokluğunu bildirdikçe...
Ve ekmek isteyene
kurşun verildikçe.

Bunca boşkafa zengin
iktidar peşinde,
frak giyinirken budalalar
karıları mücevher takıyor.
Bir yandan kilisede çıkarılır
öte yandan adam öldürülür...

Hainlikten yana çok ileridirler
saldırırlar barbarca, utanmadan
beceri sanırlar vurmaya
binlerce eli boş yoksulu.

Yanıt ver diyorsun bana,
tüm istediğim, çıkmasıbirinin
ve anlatması halkına
niçin can almayı sürdürdüklerini
eski bir alışkanlık olarak canilerin.

Yüreğimin parçalandığı şu sıralar
neyseki çalacak gitarım var,
orada polislin elindeki dokuz kardeşin
Allah'tan dokuzu da sosyalist!

Türkçesi : GÜRKAN UÇKAN

Latin Amerika'da yeni
popüler müzik akımını
yakta tutan önemli bir sa-
natçı, Violeta Parra. Onun
öğrettileri, temel taşlar
oldu bu hareketin. Ve bu
hareket köklerini bir şarkı-
cı, bir besteci, araştırma-
olan ve müziğini bir sil-
gibi kullanan ondan al-
O, ne Halk Cephe-
(Unidad Popular)'ni, ne
militarizmin ülkesine ya-
ğı azgınca saldırıları y-
madı. 1970'te, Santiago
intihar etmişti.
Ama tüm şarkıları
halkıyla birlikte olma
duyduğu onur ve dah-
zel bir dünyanın ö-
vardı.